T. C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

TEBLİĞLER DERGİSİ

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI YAYIMLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜNCE 15 GÜNDE BİR PAZARTESİ GÜNLERİ ÇIKARILIR.

CİLT : 44 | 26 EKİM 1981 | SAYI : 2098

TALİM VE TERBİYE DAİRESİ BAŞKANLIĞINDAN

Karar Sayısı : 190 **Karar Tarihi :** 14.10.1981

Konu : Temel Eğitim Okulları Türkçe Ders Kitapları ve Öğretmen Kılavuzları Yarışması

22 Eylül 1981 gün ve 172 sayılı Kurulumuz kararıyla kabul edilen "Temel Eğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı"na göre, Temel Eğitim Okulları Türkçe Ders Kitapları ve Öğretmen Kılavuzlarının ekli şartnameye uygun olarak yarışmayla yazdırılması hususunun Bakanlık Makamının tasvibine arzı kararlaştırıldı.

Uygundur
14/10/1981
Hasan SAĞLAM
Millî Eğitim Bakanı

TEMEL EĞİTİM OKULLARI TÜRKÇE DERS KİTAPLARI VE ÖĞRETMEN KILAVUZLARI YARIŞMASI ŞARTNAMESİ

1. Kitapların yazılışında 26 Aralık 1949 gün ve 570 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayımlanan "Okul Kitaplarında Aranacak Genel Vasıflar" (3-c maddesi dışında) esas tutulacaktır.

2. Yazarlar :

a. 1,2,3. sınıflar için bir takım,

b. 4,5. sınıflar için bir takım,

c. 6,7,8. sınıflar için bir takım kitapla yarışmaya katılabilirler.

3. Kitaplar, içerik ve yöntem bakımından :

a. 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununda belirtilen amaçlarla temel ilkelere, 22.9.1981 gün ve 172 sayılı Talim ve Terbiye Kurulu kararıyla kabul edilen "Temel Eğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı"nın amaç ve açıklamalarıyla öğrencilere kazandırılacak davranışlara uygun olarak hazırlanacaktır.

b. Programın öngördüğü davranışları kazandırıcı, anlama ve sözlü - yazılı anlatım becerisini geliştirici, metinlere dayalı olarak dilbilgisi konularını işleyici nitelikte olacaktır.

c. Kitaplarda yer alacak metinler :

(1) Öğrencilerin yaş ve sınıf düzeylerine uygun, açık ve sade olarak yaşayan dille yazılacaktır.

(2) Sanat değeri taşıyan ve öğrencileri okumaya özendirici nitelikte olacaktır.

(3) Diğer derslerle de ilgi kurmaya uygun olacaktır.

ç. Kitaplara, Atatürk İnkılap ve ilkelerini kavratan ve benimseten metinler konmasına özen gösterilecektir.

d. Metinlerin işlenişinde :

(1) Metnin temel düşüncesinin kavranılıp kavranılmadığını anlamak için parçanın sonuna önemli noktalar üzerinde öğrenciyi düşünmeye ve o noktalar üzerinde düşüncelerini ve duygularını belirtmeye, araştırma ve inceleme yapmaya yönelik soru, ödev, v.b. çalışmalar konulacaktır.

(2) Öğrencilerin edindikleri beceri ve davranışları ölçme ve değerlendirmeye yarayacak nitelikte, test tekniğine uygun tarzda hazırlanacak sorulara da yer verilecektir.

Bu tarzda hazırlanan soruların kitaplara dağılımı ve soru sayısı aşağıda belirtildiği şekilde olacaktır. Testler dönemlere eşit olarak dağıtılacaktır.

Sınıf	Her Testin Soru Sayısı	Kitapta Kaç Kez Yer Verileceği
1,2,3	10	2
4,5	15	4
6,7,8	20	6-8

e. Metinlere konulacak resimler :

(1) Eğitici, öğrencilerin yaş ve sınıf düzeylerine uygun olacaktır.

(2) Öğrencilerin ilgilerini çekici ve metinleri tamamlayıcı nitelikte olacaktır.

(3) Gerçeklere uygun, dört renkli ofset baskı tekniğine göre hazırlanacaktır.

4. Öğretmen Kılavuzları 1,2,3. sınıflar için bir; 4,5. sınıflar için bir; 6,7,8. sınıflar için bir kitap olacak şekilde hazırlanacaktır.

5. İçerik ve Yöntem bakımından Öğretmen Kılavuzu :

a. Ders programlarının amaç, açıklama ve öğrencilere kazandırılacak davranışlarını gerçekleştirmede öğretmenlere yardımcı olacak biçimde hazırlanacaktır.

b. Kitaptaki metinlerin işlenişinde gözönünde tutulacak yöntem ve teknikleri kapsayacaktır.

c. Metinlerin çevreye ve öğrenciye uyarlanması, hayatla işlevsel olarak ilişki kurulması ve başvurulacak araç-gereçlerin neler olabileceği konularında öğretmenlere yol gösterici olacaktır.

ç. Metinlerin sonundaki çalışmaların ne şekilde yapılacağına, öğrencilerin bu konularda nasıl yönlendirileceğine yer verilecektir.

6. Ders kitabı ile Öğretmen Kılavuzu'nun forma sayısı aşağıda gösterilen miktarda olacağından müsveddeler, bu sayıları gerçekleştirecek biçimde ayarlanacaktır.

Sınıf	Kitabın forma sayısı	Sınıf	Öğ. Kılavuzu Forma Sayısı
I	2 - 3	I-II-III	3 - 4
II	5 - 6		
III	6 - 7		
IV	7 - 9	IV - V	3 - 4
V	8 - 10		
VI	10 - 12		
VII	12 - 14	VI - VII - VIII	4 - 5
VIII	14 - 16		

7. Yarışmaya girecekler :

a. Müsvedde halindeki kitaplarını ve kılavuzlarını, beyaz dosya kağıdının yalnız bir yüzüne daktilo ile yazılmış olarak aynı boyutta bir kapak içine (ciltli kabul edilmez) koyacak ve bunları üç nüsha halinde hazırlayacaklar, bu üç nüshada da aynı cins ve ebatta kağıt kullanacaklardır.

b. Müsveddelerden biri resimli, ikisi resimsiz olacak, resimler ayrı dosya halinde gönderilmeyip birinci nüshada ait oldukları sayfaya (zorunlu hallerde ilgili metinden önce gelecek ilave sayfalara) yapıştırılacaktır. Sayfalarda metin ve resimlerden başka süsleme bulunmayacak ve bunları koruma düşüncesiyle de olsa kaplama veya buna benzer herhangi bir önleme başvurulmayacaktır.

c. Yazar, bir kağıda adını, soyadını ve adresini yazarak, örneği 15. maddede belirtilen noterden tasdikli taahhüt senediyle birlikte bir zarfa koyup kapayacaktır. Zarfın üzerine herhangi bir isim, rumuz, işaret v.b. koymayacaktır.

ç. Yazar, kitap taslaklarının üzerine, iç kapaklarına veya herhangi bir yerine adını ve adresini belirtir nitelikte yazı, resim, işaret, eşya vb. bir şey koymayacaktır.

d. Yazar, hazırladığı kitap ve öğretmen kılavuzu taslaklarıyla, (c) fıkrasında belirtilen kapalı zarfı birlikte paketleyecektir.

e. Ön İnceleme Komisyonu kendisine teslim edilen paketleri açarak her zarfı birlikte olduğu kitap müsveddeleri ile aynı şifre numarası ile numaralıyacaktır.

8. Ders kitapları ile öğretmen kılavuzlarının yarışma süresi 16 Nisan 1982 Cuma günü saat 17.00 de bitecektir. 7. maddenin (d) fıkrasına göre paketlenen kitap müsveddeleriyle öğretmen kılavuzları, bu tarihe kadar Bakanlığımız Yayımlar Genel Müdürlüğüne teslim edilecektir.

Zamanında teslim edilmeyen veya postadaki gecikmeler nedeniyle yarışma süresi içinde ulaşmayan ya da öğretmen kılavuzu bulunmayan kitaplar ile 7. (c) ve (ç) ye uymayan kitaplar yarışmaya katılma hakkını kaybeder.

9. Yarışmaya katılan ders kitapları ile Öğretmen Kılavuzları :

a. Bakanlığımızda kurulacak bir önınceleme komisyonunca incelenecektir.

b. Bu komisyon, her kitabı ve öğretmen kılavuzlarını ayrı ayrı puanlacaktır. Bu puanlar; 2. maddenin a,b,c fıkralarında belirtilen kitap takımlarının derece sıralamasına esas olacaktır.

c. İnceleme sonucunda her ders kitabından en az % 50, öğretmen kılavuzundan en az % 30 puan alan kitap takımları arasında Talim ve Terbiye Kurulunca ders kitabı niteliğinde görülen takım, 3 öğretim yılı süreyle Temel Eğitim Okullarında okutulmak üzere ders kitabı olarak kabul edilecektir.

ç. (c) fıkrasında belirtilen şartları taşıdığı halde ders kitabı olarak kabul edilmeyen eserlerden Talim ve Terbiye Kurulunca yardımcı ders kitabı niteliğinde görülen takımlar, eksik ve hataları yazarlarınca düzeltilmek ve bastırılmak kaydıyla ders kitabı okutulma süresi içinde, yardımcı ders kitapları başlığı altında, ilgili Tebliğler Dergisinde yayımlanacaktır.

10. Yarışma sonucunda :

a. Ders kitabı olarak kabul edilen takım ve kılavuzu, Bakanlığımızca bastırılacak ve yazarlarına, kitabın kabulüne ilişkin Kurul Kararının tarihi esas alınarak, yürürlükte olan telif hakları yönetmelik hükümlerine göre telif ücreti ödenecektir.

b. Talim ve Terbiye Kurulunca ders kitabı olarak seçilen takım kitaplara birincilik ödülü; yardımcı ders kitabı olacak nitelikte görülenlerden ödüle lâyık bulunan iki takıma da 2. ve 3. lük ödülü verilecektir.

	1,2,3	4,5.	6,7,8.
1	60.000	60.000	60.000
2	50.000	50.000	50.000
3	40.000	40.000	40.000

11. Yarışma sonunda ders kitabı veya yardımcı ders kitabı olacak nitelikte görülen kitapların eksikleri ve hataları, baskı için gerekli düzeltmeleri yapmaları amacıyla yazarlarına bildirilecek; yarışmaya katılmış olan diğer kitapların eksikleri ve hataları yazarlarına bildirilmeyecektir.

12. Yarışmaya katılan kitapların üçüncü nüshalarının Talim ve Terbiye Başkanlığı arşivinde saklanması usuldendir.

Ancak, bu nüshalar, yazarlarına, ileride hiç bir hak talebinde bulunmayacaklarına dair dilekçe vermeleri halinde iade edilir.

13. Bakanlığımızca bastırılan ders kitaplarıyla ilgili yan ürünlerin yayımlanması (alıştırma, açıklama kitabı gibi) Bakanlık iznine bağlıdır. Bu yayınları ya Bakanlığımız kendi bastırır ya da belli şartlarla yazarınca bastırılmasına müsaade eder.

14. Yarışma sonunda, Talim ve Terbiye Kurulunca kabul edilerek Bakanlıkça bastırılacak ders kitabının yazarı veya yazarları ile üçüncü şahıslar arasında o kitabın yazılması, muhtevası, içindeki iktibaslar, resim, şekil, tablo ve benzeri hususlarla ilgili olarak çıkacak hukuki ihtilaflarda Millî Eğitim Bakanlığı taraf olmayacaktır.

15. Yarışmalara girenler müsveddelerle birlikte kitapları Bakanlıkça basıldığı takdirde, bunları telif hakkı karşılığında ve her türlü tasarruf hakkından vazgeçerek, üç öğretim yılı dönemi için Bakanlığımıza devretmeyi bu süreden sonraki yıllar için de telif hakkı karşılığı bu süreyi uzatmayı kabul edeceğini ve kitabın her basılışında tashihlerinin kendisi veya tayin edeceği bir kimse tarafından yapılacağını gösterir, noterlikten tasdikli bir taahhüt senedi vereceklerdir.

TAAHHUT SENEDİ :

1. . . . . gün ve . . . . . . sayılı Talim ve Terbiye Kurulu Kararı gereğince açılmış olan yarışma için yazmış olduğum . . . . ders kitabı yarışma sonunda Millî Eğitim Bakanlığı'nca bastırıldığı takdirde eserler üzerindeki "Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu" gereğince sahip olduğum her türlü hukuku, o gün yürürlükte olan Telif Hakları Yönetmelik hükümleri uyarınca ödenecek telif hakkı karşılığında ve her türlü tasarruf hakkından vazgeçerek 1982-1983 öğretim yılından başlayarak üç öğretim yılı için Millî Eğitim Bakanlığı'na devretmeyi ve Bakanlıkça istenildiği takdirde bu süreyi daha sonraki yılları kapsayacak biçimde ve o yıllarda yürürlükte bulunan Telif Hakları Yönetmeliği esaslarına göre uzatmayı;

2. Kitabımın kılavuzunun telif hakkını da aynı şartlarla Millî Eğitim Bakanlığı'na vereceğimi;

3. Kitapların her basılışında yapacağım düzeltmeler sırasında, tarafımdan ya da düzeltmeyi adıma yapan kimse tarafından kitapların herhangi bir bölümünün yeniden basılmasını gerektirecek bir yanlışlığa yol açılırsa, bu bölümün basılması için harcanması gereken para ile düzeltme işinin Bakanlıkça başka bir kimseye verilmesine gerek görülürse ona ödenecek düzeltme ücretinin alacağım telif hakkından Bakanlıkça kesilmesini kabul ve taahhüt ederim.

TALIM VE TERBIYE DAIRESI BAŞKANLIĞINDAN

Karar Sayısı: 172 Karar Tarihi: 22.9.1981

Konu: Temel Eğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı

Temel Eğitim Okulları Türkçe Eğitim programının bağlı örneğine göre kabulü hususunun Bakanlık Makamının onayına sunulması kararlaştırıldı.

Uygundur
22/9/1981
Hasan SAĞLAM
Millî Eğitim Bakanı

TEMEL EĞİTIM OKULLARI TÜRKÇE EĞİTIM PROGRAMI GENEL AMAÇLAR

Temel Eğitim Okullar'ında Türkçe öğretiminin amacı, Millî Eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak;

1. Öğrencilere, görüp izlediklerini, dinlediklerini, okuduklarını tam ve doğru olarak anlama gücü kazandırmak;

2. Onlara, görüp izlediklerini, dinlediklerini, okuduklarını, incelediklerini ve düşündüklerini, tasarladıklarını söz ya da yazı ile doğru ve amaca uygun olarak anlatma beceri ve alışkanlığını kazandırmak;

3. Öğrencilere Türk dilini sevdirmek, kurallarını sezdirmek; onları, Türkçe'yi gelişim süreci içinde bilinçle, özenle ve güvenle kullanmaya yöneltmek;

4. Onlara, dinleme, okuma alışkanlık ve zevkini kazandırmak; estetik duygularının gelişmesinde yardımcı olmak;

5. Türlü etkinliklerle öğrencilerin kelime dağarcığını zenginleştirmek;

6. Onların, ulusal duygusunu ve ulusal coşkusunu güçlendirmede kendi payına düşeni yapmak;

7. Sözlü ve yazılı Türk ve dünya kültür ürünleri yoluyla, Türk kültürünü tanıma ve kazanmalarında; Türk yurdunu ve ulusunu, doğayı, hayatı insanlığı sevmelerinde yardımcı olmak;

8. Onlara, bilimsel, eleştirici, doğru, yapıcı ve yaratıcı düşünme yollarını kazandırmada Türkçe dersinin payına düşeni gerçekleştirmektir.

AÇIKLAMALAR

1. Türkçe, çocuğun, herşeyden önce anlama ve anlatma gücünü geliştirecektir.

En yaygın ve doğal anlaşma aracı konuşmadır. Günlük hayatımızda söylenenleri anlamak, dille ilgili etkinliklerin başında gelir. Ancak, anlamanın türlü biçimleri vardır. Kuşkusuz, konuştuğumuz kimselerle anlaşmamızı en iyi sağlayan, bize söylenenleri doğru ve eksiksiz anlamamızdır. Doğru anlamak demek; bize aktarılmak istenen bilgi, duygu, düşünce vb. ni, olduğu gibi bir yanlışlığa yol açmadan ve hiçbir şüpheli nokta kalmayacak biçimde, bütün boyutları ile kavramak demektir.

Bize anlatılmak isteneni, bazan yer yer atlayarak algılarız; böyle durumlarda biz, söyleneni eksik anlamışız demektir. Tam anlamak ise, bir duygu ya da düşünceyi kendi akışı içinde, kopukluklara uğramadan anlamaktır.

İyi bir anadili eğitimi görmüş kimse, kendisine anlatılmaya çalışılan bir bilgi, duygu ya da düşünceyi, herhangi bir noktayı atlamadan, sırasını bozmadan, olduğu gibi kavrayabilir, anlayabilir.

Yazılı bir metni böylesine anlamak ise, sözlü anlatılanı anlamaya göre daha karmaşık bir iştir. Çünkü, yazılı metinde önce yazıyı, yazıdaki düğüm noktalarını çözmek gerekir. Bunun içindir ki okullarımızda okumaya, yazılı bir metni anlatmaya büyük önem verilmektedir. Bu, yerinde bir tutum olmakla birlikte günümüzde görsel ve işitsel araçların hızla gelişerek günlük hayatımızda çok etkin bir rol kazanmış olması, dinleyerek, dinlemesini bilerek anlamayı da ön plana getirmiş bulunmaktadır. Toplumsal ve demokratik yaşayışın gelişmesi, radyoda, televizyonda, açık havada ya da bir salonda izlenen bir konuşmayı anlamanın önemini büyük ölçüde artırmıştır.

Bu yüzdendir ki, yazılı metinlerin okunup anlaşılmasının yanında, dinlenilen bir konuşmanın veya konferansın anlaşılmasına da önem vermek gerekir. Yani, yalnız okunulan metni anlama değil konuşulan ve dinlenileni anlama da Türkçe dersinin etkinlikleri arasındadır.

2. Birbirimizle anlaşmamızda bize söylenenleri, okuduklarımızı anlamamız, olayın yalnız bir yanını oluşturur. Anlaşmanın sağlanabilmesi için bizim de karşımızdakilere düşündüklerimizi, duygularımızı, gördüklerimizi, istediklerimizi sözle ya da gerektiğinde yazı ile anlatmamız gereklidir. Karşımızdakilerle anlaşabilmemiz için bize söylenenleri tam ve doğru olarak anlamamız ne kadar önemli ise, onların bizim söylediklerimizi tam ve doğru anlayabilmeleri için, düşünce, duygu ve dileğimizi aynı biçimde tam, doğru ve amacımıza uygun olarak anlatmamız da o kadar önemlidir. Çağımızdaki toplumsal yaşayış, demokratik düzen, başkalarını anlama kadar, kendimizi anlatmamızı da zorunlu kılmaktadır.

Anlaşmanın en yaygın ve doğal biçimi konuşmadır. Bunun içindir ki, çocuklarımıza, herşeyden önce, doğru ve düzgün konuşma, anlatmak istediklerini en kısa yoldan, en açık ve karşısındakilerin zihinlerinde karanlık bir nokta bırakmayacak biçimde anlatma beceri ve alışkanlığını kazandırmak gereklidir.

Yazılı anlatım, sözlü anlatımdan biraz farklı ve karmaşıktır. Konuşurken dinleyenin göstereceği tepkiler (yüz ifadesinin değişmesi, soru sorması vb.) bizi hemen etkileyerek amacımız yönünden konuşmamızı şu ya da bu doğrultuda değiştirebilmeyi yönlendirmesine karşın, yazıda böyle bir imkan yoktur. Yazıda her şeyi önceden iyice hesaplayarak, yazımızı okuyacak kimsenin düşünce ya da duygularımızı tam bizim istediğimiz biçimde anlamasını sağlayıcı önlemleri önceden almamız gereklidir. Çünkü, yapacağımız yanlışları sonradan şu ya da bu biçimde düzeltemez, eksikleri tamamlayamayız. Ayrıca yazılı anlatımın belli ve kesin kuralları vardır. Yazı yazarken bunlara uymamız düşüncelerimizi kurallara uygun cümleler durumuna getirmemiz, bu cümleleri en etkili ve amacımıza en iyi varacak biçimde sıralamamız gerekir.

Bunun içindir ki, yazma öğretimi ve yazılı anlatım, öteden beri Türkçe dersinin en önemli etkinliklerinden biri olagelmiştir; böyle olmayı da sürdürecektir.

Ancak, sözlü anlatımın, günümüzün koşulları içinde kazandığı büyük önem gözönünde tutularak Türkçe derslerinde yazılı anlatım etkinliği yanında, sözlü anlatım etkinliklerine de bu önemine uygun bir yer vermek zorunluluğu vardır.

3. Her dil, kendi kurallarını kendisi yaratır ve o kurallar içinde yaşar, gelişir.

Çocuklar, anadillerini önce kulaktan, yaşayarak öğrenirler. Ana-baba ve yakın çevreden öğrenilen bu dil, dilin ana kurallarına uygundur. Çocuk çeşitli bölgelerde birbirine göre pek az özellik gösteren bu kurallara farkında olmadan uyar; dilini kurallara uygun olarak kullanma becerisini yine farkında olmadan kazanır.

Temel eğitim döneminde okul, dil öğrenimini önce bir sistem içine sokar ve yavaş yavaş öğrencilere dilin kurallarını sezdirir; onların, dillerini bu kurallara uygun olarak kullanmalarında bir bilince varmalarını sağlar.

Öğrenci, bu bilinci kazandıktan sonradır ki dile saygı duyar. Dili kullanmada özen gösterir. Giderek, dilimizin özellik, incelik ve güzelliklerini sezip dilini sever.

4. Ulusal kültürümüzün yeni kuşaklara aktarılması, ortak bir kültür yoluyla kuşaklar arasında bağlılık kurulmasının sağlanması, milli eğitimimizin temel görevleri arasındadır. Okulda bu görevin yerine getirilmesinde en büyük ağırlık ve sorumluluk

Türkçe derslerine düşmektedir. Çünkü ulusal kültürümüzün en canlı, en birleştirici, millî şuuru en iyi biçimde yaratıcı, ulus ve yurt sevgisini besleyip güçlendirici örnekleri, Türkçe yazılmış sanat eserleridir ve çocuk, bu eserlerin ilk örnekleriyle Türkçe derslerinde karşılaşacaktır.

Öte yandan öğrencilerin evrensel kültür ve sanat eserleri ile karşılaşmaları da okulda ve özellikle Türkçe derslerinde başlayacaktır. Türkçe öğretmenlerinin bu ilişkiyi en iyi ve yararlı sonuçları verecek biçimde ayarlamaları, kültür ile evrensel kültürün birbirini tamamlayıp geliştirmesini ve öğrencilerin hayata ve dünyaya en geniş açıdan, en iyi, en insancıl ve en sağlıklı duygularla bakmalarını sağlayıcı bir yol izlemeleri gerekir.

Bunun için öğretmen, Türkçe derslerinde yapacağı çeşitli çalışmalarla öğrencilerine önce kitap okuma alışkanlığı ve sevgi kazandıracak, onların, değerli eserleri kendi başlarına arayıp bulacak ve okuduklarını değerlendirebilecek düzeye gelmelerini sağlayacaktır.

Okuma alışkanlığı okul çağında edinilir ve bu alışkanlıklar her çocuğa kazandırılabilir. Çünkü okuma yazmayı yeni öğrenen bir çocuk için her yazılı metin ilgi çekicidir. Öğretmen, başlangıçta bu ilgiyi beslemeli, onun kaybolmamasına çalışmalı ve o ilgiden yararlanarak çocuğa hoşlanacağı türden kitaplar okumaya yöneltmelidir.

Öğrencilerin hoşlandıkları türler, birbirlerinden farklı olabilir; bu çok doğal bir durumdur. Onları aynı türden eserleri okumaya zorlamak zararlı sonuç verir. Zaten amaç, öğrencileri aynı kalıba sokmak değil onlara okuma alışkanlığı kazandırarak kişiliklerini geliştirmektir. Öğretmenin her zaman göz önünde tutacağı şey, önce çocuğun okuma eğilimini saptamak ve onu o yönde geliştirmektir.

Öğretmenin sürekli izlemesi sonucu aşamalılığa ve düzeye özen göstererek zamanında ve yerinde yapacağı küçük yardım ve özendirmeler, öğrencilerin okuma alışkanlık ve zevkini kazanmalarını sağlayacaktır.

Ancak, bu çalışmalar sırasında öğrenciler, bir kitabı kendi kendilerine okurken özellikle nelere dikkat edecekleri, eserlerin planını, düşünce yapısını, değerli değersiz yanlarını nasıl saptayacakları vb. hususlarında öğretmenin yardımına ve yol göstericiliğine ihtiyaç duyacaklardır.

Bunun içindir ki öğretmen, öğrencilerine sadece okuyacakları ve okumaları gereken kitapları tavsiye etmek ve bu yönden onları izlemekle yetinmemeli, bir yandan derslerde metin inceleme çalışmaları ile onlara bir küçük parça üzerinde derinliğine inceleme yollarını birlikte uygulayarak öğretirken, bir yandan da onların kendi başlarına okuyacakları tam ve büyük eserleri nasıl değerlendireceklerini, bu eserlerden nasıl yararlanacaklarını, yine aşamalılığı ve öğrenci düzeyini gözönünde tutarak göstermelidir.

5. İnsan, kelimelerle düşünür. Biz, en önemsiz bir ihtiyacımızdan en çapraşık duygu ve düşüncelerimize kadar başkalarına açıklamak istediklerimizi ancak kelimelerle anlatabiliriz.

Çocuğun, başlangıçta annesinden öğrendiği dil, ailesinin, yakın çevresinin sosyal ve kültürel düzeyine göre değişmekle birlikte, doğal olarak ancak en ilkel yalın ihtiyaçlarını karşılayacak durumdadır. Yaşı ilerleyip çevresi genişleyerek ihtiyaçları çeşitlendikçe, çoğaldıkça çocuğun kelime dağarcığı da genişler, zenginleşir. Yalnız bu gelişme, sistemsizdir ve çevre imkanları ile sınırlıdır. Çocuğun kelime dağarcığı, asıl okulda zenginleşir. Özellikle, Türkçe dersinin türlü etkinlikleri, okuma, dinleme, anlama, anlatma çalışmaları, bu zenginleşmeyi hem bir sisteme bağlar, hem de hızlandırır. Öğrenci, okulda duygu ve düşüncelerini, istediklerini daha tam, daha açık ve etkili anlatabilmek için kendine mal etmesi gerekli olan kavramları gittikçe çoğaltarak kazandığı gibi, kelimeler arasındaki ince anlam farklarını ve türlü ilişkileri de öğrenir.

6. Türkçe bir bilgi dersi değil, bir ifade ve beceri dersidir. Öğrencinin zihin ve ruh gelişmesinde iyi bir ana dili öğretiminin yolü, başka hiçbir dersle ölçülemeyecek kadar büyüktür. Türkçe dersleri, öğrencinin:

a. Ulusal kültürümüzün değerli eserleri ile karşılaşmasını sağlayarak, ulusal bilincini ve ulusal coşkusunu;

b. Dilbilgisi öğrenimindeki ayrıntıları inceleyerek, kurallı seçme ve kurala varma çalışmalarıyla usavurmasını;

c. Güzel metinlerin zevkini tadarak, duygusunu ve Türk diline olan sevgisini;

ç. Türlü metin incelemeleriyle doğru karar verme yeteneğini;

d. Okuma ve özellikle yazma çalışmalarıyla düşünme gücünü;

e. Söz ve yazıyla anlatım konusundaki çalışmalarla da, güzel konuşma ve yazma alışkanlığını geliştirecektir.

7. Türkçe derslerinde, öteki derslerde de olduğu gibi, kesin olarak ezbercilikten kaçınmak gereklidir. Türkçe öğretiminde başarı sağlanabilmesi için bir takım kuralların, tanımların öğretilmesi, ezberletilmesi hiçbir anlam taşımaz. Bir öğrencinin, noktanın ve büyük harfin nerelerde kullanılacağını, sıfatın ve zarfın tanımını, fıkranın, makalenin özelliklerini ezbere bilmesinin bir yararı yoktur. Böyle bir yol tutulması, belleği yıpratmaktan, zamanı boşa harcamaktan, dersi öğrenci için sevimsiz kılmaktan başka bir şeye yaramaz, Türkçe öğretiminin amaçlarına ters düşer. Önemli olan, öğrencinin Türkçe'yi doğru olarak, bilinçle ve güvenle kullanmayı alışkanlık haline getirmesi, okuduğu veya dinlediği bir parçada işlenen fikri ya da duyguyu kavrayıp sezebilmesi, ondan zevk alabilmesidir.

Türkçe'yi doğru olarak, bilinçle ve güvenle kullanmayı alışkanlık haline getirmenin en etkili yolu, derslerde örencilere, sık sık düşüncelerini sözlü ve yazılı olarak anlatma imkan ve koşullarını sağlamaktır. Öğretmen, onları, bir sistem içinde ve kendi seçeceği konularda ne kadar çok konuşturur, yazdırırsa ve bu etkinlikler üzerinde ne kadar çok düşündürür, onların eleştiri yapmalarını sağlarsa, olumlu sonuç almayı o kadar kolaylaştırmış olur.

Öğrencilerin, okudukları bir yazıda, dinledikleri bir konuşma veya konferansta işlenen düşünce ya da duyguları kavrayıp sezebilme yeteneklerinin geliştirilebilmesi için metinler üzerinde çalışırken gözlemlerde bulunmak, kaynakları incelemek, ayrıntıları arayıp bulmak karşılaştırmalar yapmak, sorunları çözmek suretiyle kurala, tanıma ve bütüne varma yöntemi uygulanmalıdır. Bu yolla, Türkçe öğretimi, aynı zamanda, öğrencilere, bilimsel, eleştirici, yapıcı ve yaratıcı düşünme yeteneğinin kazandırılmasında öteki dersler arasında kendi payına düşen görevi de yerine getirecektir.

Öğrencileri sanat değeri taşıyan eserlerden zevk alabilir hale getirmenin yolu ise, onları yaşlarına, düzeylerine ve okuma eğilimlerine uygun değerli eserleri okumaya yöneltmek ve özendirmektir.

Bütün bu etkinlikler, kuşkusuz iç içedir; birbirinden soyutlanamaz. Zaten Türkçe dersi kendi içinde bir bütünlük taşır. Uygulamada kolaylık olsun diye okuma, anlama, anlatım, dilbilgisi, yazım gibi bölümlere ayrılmış görünen etkinlikler arasında sıkı bir bağlantı bulunmalı ve bu etkinliklere birbirlerini tamamlayıcı birer öğe olarak bakılmalıdır. Bu amaçla, söz gelimi, anlama çalışmalarında gerektikçe öbür etkinliklerle ilgili çalışmalara yer verilmeli, anlatım konuları işlenirken dilbilgisi ya da yazım kuralları üzerinde durulmalıdır.

Bunun içindir ki Türkçe derslerinde haftanın şu günlerinde okuma, anlama, şu saatlerde dilbilgisi, anlatım çalışmaları yapılacaktır, gibi kesin ayırımlara gidilmesi doğru değildir. Ancak, çalışmalarda bir plansızlıktan da dikkatle kaçınılması gerekir.

8. Türkçe, bir araç-ders olarak okulda öğretimin temelini oluşturur. Çocuğun, başlangıçta annesinden ve yakın çevresinden öğrendiği dil, pek yalındır, ham bir araç durumundadır. Anadili, okulda sistemli bir biçimde geliştirilir. Öyle ki, anadili etkinlikleri sonucunda çocuk, bir yandan yavaş yavaş çeşitlenen ve genişleyen ilgi alanlarına göre anlama ve anlatma ihtiyacını karşılayacak duruma gelir; bir yandan da, bu çalışmalar, onda yeni, değişik ilgi alanları yaratır, çocuğun kendi kendini tanımasına birinci derecede yardım eder.

Dilini, yaşının gerektirdiği sınırlar içinde, yeter derecede öğrenmemiş bir öğrencinin, temel eğitimin 1-3. sınıflarda Sosyal Bilgiler ile Fen Bilgisinin çeşitli ilgi alanlarına, diğer sınıflarında ise öteki derslerin konularına ilgi duyabilmesi, öğretmenlerin sınıfta anlattıklarını, ders kitaplarında okuduklarını anlayabilmesi, anladıklarını anlatabilmesi, dolayısıyle bu derslerde başarılı olabilmesi imkansızdır. Bu gibi öğrenciler, pek doğal olarak nedenini bilmedikleri bu başarısızlıklarını ortadan kaldırabilmek için, öğretmenlerinin anlattıklarından bölük pörçük tutabildikleri notları, ders kitaplarında yazılı olanları ezberleme yoluna başvururlar. Bunun ise ne kadar zararlı olduğu ortadadır.

Bunun içindir ki, temel eğitimin 1-5. sınıflarında öğretmen, anadili çalışmalarını yalnız Türkçe derslerine bırakmamalı sosyal bilgiler, fen bilgisi, matematik gibi derslerde de en küçük fırsatlardan yararlanarak, çoğu zaman bu fırsatları kendisi yaratarak, öğrencilerin Türkçe yanlışlarını düzeltmeli, eksiklerini tamamlamalıdır.

Derslerde alanlara yönelmenin başladığı 6-8. sınıflarda ise konu daha da önem kazanmaktadır. Çünkü bu kademede öğrencilerin, bir anlama ve anlatma aracı olarak Türkçe'ye olan ihtiyaçları çok daha fazla arttığı halde Türkçe dersine ayrılabilen zaman sınırlıdır. Bu yüzden öteki branşların öğretmenleri, kendilerinin de her şeyden önce bir Türkçe öğretmeni olduklarını dikkate alarak, öğrencilerine, okuduklarını anlama ve anladıklarını anlatabilme konusunda yardım etmeli, fırsat düştükçe onların dil yanılışlarını düzeltmelidir. Sözgelimi bir sosyalbilgiler, bir fen bilgisi, hatta matematik ile ilgili olarak, bir kitaptan özet çıkaran, bir gözlem ya da inceleme ödevi hazırlayan, bir soruya sözlü ya da yazılı cevap veren bir öğrenci bu çalışmalar sırasında birtakım anlama ve özellikle anlatım yanlışları yapıyorsa, o alan öğretmeni, bunların düzeltilmesini, Türkçe dersine bırakmamalıdır.

Bundan başka, öğretmenler, kendilerinin, öğrencileri için, hayranlıkla taklit edilecek birer örnek olduklarını hiç bir zaman unutmayarak, her türlü davranışlarda olduğu gibi, Türkçe'yi kullanmada da özen göstermelidirler. Öyle ki çocuk, Türkçe dersinde öğrendiklerinin öğretmenlerce nasıl titizlikle uygulandığını görmeli, içinde yaşadığı diğer egitim-öğretim ortamlarında da aynı özen ve titizlik gösterilerek daha önceki öğrendiklerine ters düşen bir ortam yaratılmamalıdır.

İLKOKUMA — YAZMA

1. Hazırlık Çalışmaları:

Okula yeni gelen çocukların çoğu, okuma ve yazmaya başlamak için gerekli fiziksel, duygusal, toplumsal olgunluğa henüz erişmemiş ve bazı ön becerilerden yoksun olabilirler. Bu durumdaki çocuklar için bir hazırlık dönemi gereklidir. Böyle bir hazırlık için ayrılacak süre içinde (öğrencilerin özelik ve sorunlarına göre) nelerin, niçin, nasıl yapılacağı önceden saptanmalı, planlanmalı, çalışmalar buna göre yapılmalıdır.

Bu Ön Hazırlıkları Şöylece Sıralayabiliriz:

a. Okuma ve yazma için gerekli araç ve gereçleri kullanabilme hazırlığı: Öğrenciler okula, sınıfa ısındırıldıktan sonra ellerine okuma-yazma araç ve gereçleri vermeye başlanmalı ve bunların nasıl kullanılacağı ayrı ayrı öğretilmelidir. Örneğin kalemin, defterin ve kitabın nasıl tutulacağı, sayfaların nasıl çevrileceği; kalemle defter sayfası üzerinde, tebeşirle yazı tahtası üzerinde yazma, silgi kullanma usulleri öğretilmelidir. Bu arada araç ve gereçleri kullanırken vücudun duruş biçimi, gözle okunan şey arasındaki uzaklık vb. öğretilmelidir. Bu konulardaki iyi alışkanlıkların kısa bir süre içinde tam olarak öğrenilmesi beklenmemelidir. Bu aşama da, yalnız ön bilgiler ve ilk alışkanlıkların kazandırılmasına çalışılmalıdır.

b. Yazmaya hazırlık: Kalem ve defter tutmanın öğretilmesinden sonra, önce sayfa üzerine serbest çizgiler çizmeleri, bir tür karalama yapmaları sağlanmalıdır. Daha sonra okumaya hazırlıkta olduğu gibi yazmaya hazırlık içinde tekniğine uygun olarak hazırlanmış alıştırmalar üzerindeki çalışmalarla soldan sağa yazılacağı fikri verilmelidir. Yukarıdan aşağıya, soldan sağa yuvarlak, eğik çizgiler çizme alışkanlığı vermek için türlü alıştırmalar yaptırılmalıdır.

c. Okuma hazırlığı: Bu dönemde tekniğine uygun olarak hazırlanmış araç ve gereçlerle okumanın da soldan sağa doğru olacağı kavratılır. Okumada soldan sağa doğru gözün kavrama alanını genişletmek, bir satır bitince alt satıra geçme alışkanlığı kazandırmak için çalışmalar yaptırılmalıdır. Böylece yazılanların bir anlatım yolu olduğu anlayışı sezdirilmeye çalışılmalıdır.

Çocuklarda, ilk okuma ve yazma çalışmalarına geçebilmek için kelime dağarcıkları da gerekli ölçüde geliştirilmelidir. Bunun için yeterli süre ayrılmalıdır. Çevre özellikleri gözönünde tutularak bu süre ihtiyaca göre ayarlanmalıdır.

2. Birinci sınıfın ilkokuma ve yazma çalışmaları, bu sınıfın bütün öğretim etkinliklerinin ayrılmaz bir bölümüdür; sınıf ve okul hayatı, hele birlikte yaşanan Sosyal Bilgiler ve Fen Bilgisi konuları, okuma ve yazma için çok doğal fırsatlar hazırlamalıdır.

3. İlkokuma ve yazmaya öğrencilerin anlayabileceği kısa cümlelerle başlamalıdır. Zamanla bu cümleler kelimelere, kelimeler hecelere, bölünmelidir. Daha sonra heceler içindeki harflerin sesleri sezdirilmeye çalışılmalıdır. Bu çözümlemeler sonunda elde edilen kelime, hece ve sezilen harflerle yeni yeni cümle ve kelimeler kurulmalıdır. Cümlelerin, kelimelerin ve hecelerin bölünmesini kolaylaştırmak için öğretmen aynı kelimeleri içine alan cümlelerden içinde aynı heceler bulunan kelimelerden yararlanmalıdır. Üzerinde durulan cümle ve kelimeleri öyküler, masallar, tekerlemeler içinde kullanmaya önem verilmeli ve ilkokuma ve yazma konularının öğrencilerin ilgisini çekecek nitelikte olması sağlanmalıdır.

4. İlkokuma ve yazma çalışmalarında Türk alfabesine giren bütün harflerin, metinlerde gereği kadar tekrarlanmasına özen gösterilmelidir.

5. Okuma ve yazma etkinliği her zaman birlikte yürütülmeli; öğrencilere okumasını öğrendikleri cümle ve kelimeler aynı zamanda yazdırılmalıdır.

6. İlkokuma ve yazmaya başlarken programın çizdiği yazı esaslarına uygun olarak büyük ve küçük harfler birlikte öğretilmelidir. Harflerin biçimlerine ve yazılış yönlerine satırda kapladıkları yerlere, büyük harflerin küçük harflerle ilişkilerine, organlarına gerektikçe öğrencilerin dikkatleri çekilmelidir. Özellikle harflerin doğru ve örneklere uygun yazılması sağlanmalıdır.

7. Sınıfın günlük hayatından güç alan bir ilkokuma ve yazma öğretimi,öğretmenin, genel bir ilkokuma kitabına bağlı kalmakla birlikte, sınıf ve çevre özelliğine göre cümleler ve metinler üzerinde çalışmasını da gerektirir. Onun için ilkokuma kitabı kendisine başvurulan bir alıştırma aracı olacak, bunun yanında bol ve pedagojik değerlerde başka bir takım araç ve gereçlere de yer verilmelidir. Kitaptan başka ilkokuma ve yazmada yararlanılacak belli başlı araç ve gereçler şunlardır:

a. Üzerinde okunması ve yazılması öğretilecek cümle ve kelimelerin yazılı bulunduğu büyük fişler (Bunlar zaman zaman yazı tahtasına asılır, ilgili eşyanın üzerine konur.),

b. Okunması ve yazılması öğretilecek cümle ve kelimeleri içine alan küçük fişler (Bunlar öğrencilere yeni cümle ve kelimeler öğretildikçe verilir ve onlar tarafından gerekince kullanılmak üzere bir zarf ya da kutu içinde saklanır Bu fişler öğretmen tarafından imkan varsa teksir makinesi ve istampa baskısı yardımı ile hazırlanır.),

c. Öğretilen cümle ve kelimelerden oluşan, öğretilen kelimelere birkaç yeni kelime eklenerek hazırlanan okuma parçaları, öykücükler, tekerlemeler, bilmeceler, manzumeler — vb. gibi.

ç. Ayrı ayrı cümleler içinde aynı kelimelerin, ayrı ayrı kelimeler içinde aynı hecelerin geçtiği çözümleme levhaları,

d. Yazı tahtası (Yazı tahtasından hem öğretmenin hem de birçok öğrencinin aynı zamanda yararlanması için birinci sınıflara ayrılan dersliklerde fazla yazı tahtası bulundurulmalıdır.),

e. Kum masası ya da kum havuzu (ilkokuma ve yazma alıştırmalarında kullanılır.),

f. Harfler (Kağıt, plastik, mukavva vb. den kesilmiş harfler, kelimeler çözümlenip harfler tanındıkça yeni kelimeler yapmak için başvurulabilir.).

8. Okumayı ve yazmayı öğretme işinde, alıştırmanın büyük bir rolü vardır. Ancak bir şeyin kuru kuruya tekrarlanmasının yararı yoktur. Tekrar, dikkati ortadan kaldırabilir. Öyleyse cümleleri öğrencilere amaçsız tekrarlatmaktan sakınmalı, bunun onların dikkatini ve ilgisini çekecek yolda yapmayı sağlamalı, cümleler ilgi çekici fıkralar ve sözler içinde ve yerine göre oyun biçiminde tekrarlanmalıdır. Öğretmen bundan başka, belli bir cümleyi tahtaya ve defterlere ayrı ayrı yazdırarak okutmalı ya da cümlenin başka başka fişlerle yazılmış biçimlerine dikkati çekmelidir.

Öğretmen cümleleri ve kelimeleri tekrarlatırken şu işleri yapmalıdır:

a. Öğrencilere öğretilmek istenen cümleler yazdırıldıktan sonra teker teker kontrol edilmeli; ancak harflerde görülen bozukluklar, zamanında düzelttirildikten sonra, aynı cümlenin yeniden yazdırılmasına geçilmelidir.

Öğretmenin düzeltme ve açıklamalarıyla birlikte, çocukların kendi yazılarını üçer dörder kişilik kümeler halinde incelemelerine, yanlış ve başarısız yönleri bulmalarına, yardımlaşmalarına, imkan verilmeli, tekrarlanan her cümlenin bir öncekinden güzel olması istenmelidir. Bu çalışmalarda çocukların birbirlerine darılmamaları, kızmamaları için gerekli önlemler alınmalıdır.

b. Gelişigüzel yazılmış yazılara göz yummamalı, öğrencilerin sınıflarının düzeyine uygun bir hızla yazmaları için titizlik gösterilmeli, erken yazanlarınki değil, doğru ve güzel yazanlarınki değerli sayılmalıdır.

c. Tahtaya yazdırılan yazılar da, aynı biçimde yazım ve yazı bakımından öğrencileri kırmadan değerlendirilmelidir. Yazıları beğenilmeyen öğrencilere, gerekirse ikinci aynı cümle daha özenli yazdırılmalı, bunlar önceki yazılar ile karşılaştırılmalı, böylece daha ilk sınıftan, güzel yazının zevki öğrencilere tattırılmaya başlanmalıdır. (Öğretmen tahtaya ve fişlere yazdığı yazıların kusursuz olmasına, gelişigüzel yazılmamasına özellikle özen göstermelidir.)

ANLAMA
(I. - III. Sınıflar)

ÖZEL AMAÇLAR

Öğrencilere;

1. Düzeylerine uygun konuşmaları dinleme, olay, oyun, film vb. izleme beceri ve alışkanlığını;
2. Sesli ve sessiz okumanın gerektirdiği iyi alışkanlıkları;
3. Dinlediklerini, izlediklerini, okuduklarını doğru anlama ve yorumlama yeteneğini;
4. Düzeylerine uygun zengin bir kelime dağarcığı;
5. Sınıf, okul, çocuk kitaplıklarından, canlı kaynaklardan vb. den yararlanma istek, beceri ve alışkanlığını;
6. Dinleme, izleme ve okuma yoluyla ilgi uyandırarak çevresini tanımak, sevme duygusunu kazandırmaktır.

ÖĞRENCİLERİN KAZANACAKLARI DAVRANIŞLAR

Öğrenciler anlama bakımından kazandırılacak davranışlar (bilgi, beceri ve alışkanlıklar) şunlardır:

I. Sınıfta

Dinleme ve izleme tekniği bakımından :

1. Sıra ve bir iskemlede uygun bir şekilde oturabilmek;
2. Televizyon ekranına ve film perdesine uygun uzaklıkta oturabilmek;
3. Öğretmenin konuşmasını dinleyebilmek ,izleyebilmek;
4. Annesinin, babasının, öğretmenin ya da bir arkadaşının başkasiyle yaptığı konuşmayı dinleyip izleyebilmek;
5. Sınıfta ve kümede konuşmacıları, sözlerini kesmeden dinleyebilmek;
6. 3-5 dakikalık bir masalı dinleyebilmek (anlatanı, kitaptan okuyanı, teyp, pikap vb. araçları);
7. Okunan, düzeye uygun bir yazıyı dinleyebilmek, izleyebilmek;
8. 3-5 dakikalık bir filmi izleyebilmek;
9. Radyo, teyp, pikap vb. araçları başkalarını rahatsız etmeden dinleyebilmek.

Okuma tekniği bakımından :

1. Parmakla ya da kalemle izlemeden, vücut ve başı sallamadan okuyabilmek;
2. Kitabı aşağı ve vücudun duruşuna göre, sol elle uygun bir durumda tutabilmek ve sağ-elle kitabın sayfalarını kolayca çevirebilmek; (sol elini kullananlar zorlanmamalıdır.);
3. Kitapla göz arasındaki uzaklığı göz sağlığına uygun olarak ayarlayabilmek;
4. Kitaplarını temiz tutmak, yırtmamak, büküp katlamamak, yazı ile işaretlerle kirletmeden kullanabilmek;
5. Düzeylerine uygun okuma parçalarını doğal bir sesle ve doğru okuyabilmek;
6. Sözcükleri doğru söyleyebilmek;

Anlama tekniği bakımından :

1. Resimleri, metnin ilgili bölümleriyle yorumlayabilmek;
2. Dinlediği, görüp izlediği ya da okuduğu, düzeye uygun (3-5 dakikalık) bir masaldaki, öykü vb. ndeki kahramanların kimler olduğunu belirtebilmek;

II. Sınıfta

Dinleme ve izleme tekniği bakımından :

1. Sırada ya da bir iskemlede uygun bir şekilde oturabilmek;
2. Televizyon ekranına ve film perdesine uygun uzaklıkta oturabilmek;
3. Öğretmenin konuşmasını dinleyebilmek; izleyebilmek;
4. Annesinin, babasının, öğretmeninin ya da bir arkadaşının başkasiyle yaptığı konuşmayı dinleyip izleyebilmek;
5. Sınıfta ve kümede konuşmacıları, sözlerini kesmeden, dinleyebilmek;
6. 5-8 dakikalık bir masalı ve öyküyü dinleyebilmek (anlatandan, kitaptan okuyandan, plak, teyp vb. araçlardan);
7. 5-9 dakikalık bir filmi izleyebilmek;
8. Okunan, düzeye uygun bir yazıyı dinleyebilmek ve izleyebilmek;
9. Radyo, teyp, pikap vb. araçları başkalarını rahatsız etmeden dinleyebilmek;

Okuma tekniği bakımından :

1. Parmakla ya da kalemle izlemeden ve gereksiz hareketler yapmadan okuyabilmek;
2. Kitapla göz arasındaki uzaklığı, göz sağlığına uygun olarak ayarlayabilmek;
3. Kitaplarını temiz tutmak, yırtmamak, büküp katlamamak, yazı ve işaretlerle kirletmeden kullanabilmek; diğer araç gereçleri ile arkadaşlarının ve okulun eşyasını korumak, kirletmemek, onlara zarar vermemek;
4. Düzeylerine uygun okuma parçalarını dinleyenleri sıkmadan, doğal bir sesle ve doğru okuyabilmek (duraklama, vurgu ve tonlamaya dikkat ederek);
5. Açık yazılmış basit bir öyküyü kişilerinin konuşmalarını canlandırarak okuyabilmek;
6. İki kişi arasındaki bir konuşmayı, bir arkadaşıyla karşılıklı okuyabilmek;

7. Sessiz okumada dudak kıpırdatmadan ve ses çıkarmadan gözüyle, içinden okuyabilmek;
8. Kelimeleri doğru söyleyebilmek;
9. Düzeyine uygun tekerleme ve şiirler okuyabilmek; (öğrenciler ezberlemek için zorlanmamalıdır.);
10. Sınıf, okul ve çocuk kitaplığından yararlanabilmek;
11. Düzeye göre hazırlanmış sözlüklerden yararlanabilmek;

Anlama tekniği bakımından :

1. Resimleri metnin ilgili bölümleriyle yorumlayabilmek;
2. Dinlenen, izlenen, okunan öyküyü ya da masala bir başlık bulabilmek;
3. Dinlediği, görüp izlediği (3-5 dakikalık) ya da okuduğu düzeye uygun bir masal, öykü vb. yazılardaki kahramanların kimler olduğunu, olayların geçtiği yer ve zamanı anlayıp belirtebilmek;

III. Sınıfta

Dinleme ve izleme tekniği bakımından :

1. Sırada ve iskemlede uygun bir şekilde oturabilmek;
2. Televizyon ve sinema ekranına uygun uzaklıkta oturabilmek;
3. Öğretmenin konuşmasını dinleyebilmek;
4. Annesinin, babasının, öğretmeninin ya da bir arkadaşının başkasıyle yaptığı konuşmayı dinleyip izleyebilmek;
5. Sınıfta ve kümede konuşmacıları, sözlerini kesmeden dinleyebilmek;
6. 8-10 dakikalık bir masalı ve öyküyü dinleyebilmek (anlatandan, kitaptan okuyandan, plak, teyp, radyo vb. araçlardan);
7. Okunan, düzeye uygun bir yazıyı dinleyebilmek, izleyebilmek;
8. 8-10 dakikalık bir filmi izleyebilmek;
9. Radyo, teyp, pikap vb. araçları başkalarını rahatsız etmeden dinleyebilmek;

Okuma tekniği bakımından :

1. Kitapla göz arasında uzaklığı, göz sağlığına uygun olarak ayarlayabilmek;
2. Kitaplarını temiz tutmak, yırtmamak, büküp katlamamak, yazı ve işaretlerle kirletmeden kullanabilmek; diğer araç - gereçleri ile arkadaşlarının ve okulun eşyasını korumak, kirletmemek, onlara zarar vermemek;
3. Düzeylerine uygun okuma parçalarını, dinleyenleri sıkmadan doğal bir sesle ve doğru olarak okuyabilmek;
4. Açık yazılmış, basit bir öyküyü küçük hareketlerle ve kişilerinin konuşmalarını canlandırarak okuyabilmek;
5. Sessiz okumada dudak kıpırdatmadan, ses çıkarmadan, gözüyle, içinden okuyabilmek;
6. Kelimeleri doğru söyleyebilmek;
7. Okunan metnin cümlelerindeki anlama ve duyguya göre ses tonunu ayarlayabilmek;
8. Evde okunacak kitap, dergi, gazete vb. okuma gereçlerini çoğaltabilmek ve konularını çeşitlendirebilmek;
9. Düzeye göre hazırlanmış sözlüklerden yararlanabilmek;
10. Okunan bir kitabın adını ve yazarını öğrenebilmek;
11. Hızlı ve anlayarak okuyabilmek;
12. Okumayı kesmeden sayfaları çevirebilmek;
13. Kitap sayfalarını kıvırmadan açabilmek;
14. Düzeyine uygun tekrleme ve şiirleri okuyabilmek; (öğrenciler ezberlemek için zorlanmamalıdır.)
15. Sınıf, okul ve çocuk kitaplıklarından yararlanabilmek;
16. Bilgi edinmek için çeşitli kaynaklardan yararlanabilmek;

Anlama tekniği bakımından :

1. Resimleri metnin ilgili bölümleriyle yorumlayabilmek;
2. Olaylar dizisini bozmadan dinlediğini, okuduğunu anlayabilmek;
3. Dinlenen, izlenen okunan öykü ya da masala bir başlık bulabilmek;
4. Dinlediği, görüp izlediği (3-5 dakikalık) ya da okuduğu düzeye uygun bir masaldaki, öyküdeki vb. kahramanların kimler olduğunu, olayları, bu olayların geçtiği yer ve zamanı anlayıp belirtebilmek; sonucu kavrayabilmek;

(IV. - V. Sınıflar)

ÖZEL AMAÇLAR

Öğrencilerin:

1. Edindikleri dinleme, izleme beceri ve alışkanlığını düzeyine göre geliştirmek;
2. Sesli ve sessiz okumayla ilgili beceri ve alışkanlıklarını geliştirmek;
3. Duygu ve düşünce ürünlerinden ve güncel yayınlardan kendi düzeyinde olanları tanıyarak kavramalarını sağlamak;
4. Kelime dağarcığını (dilimizin yapısıyle ilgili özellikleri de sezmiş olarak) düzeylerine göre zenginleştirmek;
5. Sözlük, ansiklopedi vb. başvuru kitapları ve kaynaklardan yararlanabilme alışkanlık ve becerisini kazanmalarını sağlamak;
6. Kitaplardan yararlanma becerisini geliştirmek;
7. Kitap edinme isteğini arttırmak;
8. Dinleme, izleme, okuma yoluyla yakın ve uzak çevrelerine olan ilgilerini genişletmek ve bilgilerini arttırmaktır.

ÖĞRENCİLERİN KAZANACAKLARI DAVRANIŞLAR

Öğrencilere anlama bakımından kazandırılacak bilgi, beceri ve alışkanlıklar (davranışlar) şunlardır:

IV. Sınıfta

Dinleme ve izleme tekniği bakımından :

1. 10-15 dakikalık bir konuşmayı dinleyebilmek;
2. Bir filmin oynatılacağı, bir konuşmanın yapılacağı, bir temsilin verileceği yere itişip kakışmadan girebilmek, yerine sessizce oturabilmek ve sonunda itişmeden dışarı çıkabilmek;
3. Konuşmacıya, sanatçıya gerekli saygıyı gösterme ve gerektiğinde uygun biçimde alkışlama alışkanlığını kazandırmak;
4. 15-20 dakikalık bir masal, öykü bantını dinleyebilmek, bir röportajı, bir belgesel filmi ve bir çocuk filmini izleyebilmek;
5. Radyoda, televizyonda kendi düzeyindeki bir haberi vb. yayınları dinleyip izleyebilmek;

Okuma tekniği bakımından :

1. 150-200 kelimelik metinleri doğru ve anlamlı olarak (duraklama, vurgu ve tonlama yanlışı yapmadan) okuyabilmek; kelimeleri doğru söyleyebilmek;
2. Sessiz okuma teknik ve alışkanlığı geliştirmek;
3. Kitaplardaki içindekiler, dizin ve sözcük bölümlerinden yararlanabilmek;
4. Yazım Kılavuzu'ndan, sözlüklerden, kaynak kitaplardan, ansiklopedilerden yararlanabilmek;
5. Günlük gazeteleri ve düzeyine uygun dergileri izleyebilmek;
6. Düzeyine uygun yararlı kitapları seçebilmek, okuyabilmek;

Anlama Tekniği Bakımından :

1. Dinlediği, izlediği bir filmin, oyunun, okuduğu bir öykünün (hikâyenin) olayını belirtebilmek; belli başlı kişilerin fiziksel ve karakter özelliklerini, olayın geçtiği yeri ve zamanı belirtebilmek;
2. Dinlediği, izlediği bir konuşmanın, filmin ve benzerlerinin, okuduğu bir öykü yazısının (masal, öykü, fıkra vb.) 100-150 kelimelik bir mektubun ana fikrini ve bir iki yardımcı fikrini anlayıp belirtebilmek;
3. Bilmediği kelimelerin anlamını sözün gelişinden, kelimenin yapısından çıkarabilmek, eşsesli kelimelerin, deyim, terim.. vb. anlamını metin içinde kavrayabilmek, kelime dağarcığını zenginleştirme yollarını sezebilmek;
4. Metinlerin belli başlı bölümlerini sırasına göre kavrayabilmek;
5. Düz ve manzum yazıları ayırt edebilmek.

V. Sınıfta

Dinleme ve izleme tekniği bakımından :

1. 15-20 dakikalık bir konuşmayı dinleyebilmek;

2. Bir filmin oynatılacağı, bir konuşmanın yapılacağı, bir temsilin verileceği yere itişip kakışmadan girebilmek, yerine oturabilmek;

3. Konuşmacıya, sanatçıya gerekli saygıyı ve davranışı gösterebilmek;

4. 20-25 dakikalık öykü, masal bandını dinleyebilmek, bir röportajı, bir belgesel filmi, bir çocuk filmini izleyebilmek;

5. Radyo ya da televizyonda düzeyine uygun bir haberi vb. yayınları dinleyip izleyebilmek.

Okuma tekniği bakımından :

1. 200-300 kelimelik metinleri doğru ve anlamlı olarak (duraklama, vurgu ve tonlama yanlışı yapmadan) okuyabilmek, kelimeleri doğru söyleyebilmek;

2. Sessiz okuma tekniği ve alışkanlığını geliştirmek;

3. Kitaplardaki içindekiler, dizin ve sözlük bölümlerinden yararlanabilmek;

4. Yazım Kılavuzu, sözlük, ansiklopedi ve kaynak kitaplardan yararlanabilmek;

5. Günlük gazeteleri ve düzeyine uygun dergileri izleyebilmek;

6. Düzeyine uygun, yararlı kitapları seçip okuma alışkanlığını geliştirebilmek;

Anlama Tekniği Bakımından :

1. İzlediği bir filmin, bir oyunun, okuduğu bir öykünün olaylarını, olayların sırasını, sebep ve sonuçlarını, bellibaşlı kişilerinin fiziksel ve karakter niteliklerini olayın geçtiği yerin, zamanın niteliklerini açıklayabilmek;

2. Dinlediği, izlediği bir konuşmanın, filmin ve benzerlerinin, okuduğu bir gazete fıkrasının, mektubun vb. bir fikir ve öykü yazılarının ana fikrini ve belli başlı yardımcı fikirlerini anlayıp belirtebilmek;

3. Bilmediği kelimelerin anlamlarını, eşsesli kelimeleri sözün gelişinden (metin içinde) anlayabilmek, sözlüğe bakarak, kelime türetme yollarını kavrayarak, cevaplarıyla ilgilenerek kelime dağarcığını zenginleştirme yöntemini kazanabilmek;

4. Metinlerin belli başlı bölümlerini, paragraflarındaki düşüncelerini sırasıyla kavrayabilmek;

5. Düz ve manzum yazıları olay ve fikir yazılarını ayırt edebilmek; yazarlarının özelliklerini sezebilmek;

(VI. - VIII Sınıflar)

ÖZEL AMAÇLAR:

1. Öğrencilerin edindikleri dinleme, izleme alışkanlık ve becerisini, düzeylerine uygun duygu ve düşünce ürünlerini, konuşmaları, güncel yayınları anlayabilecek, eleştirebilecek ve onlardan yararlanabilecek ölçüde geliştirmek;

2. Sesli ve sessiz okuma hızını arttırmak ve tekniğini kusursuz duruma getirmek;

3. Kelime dağarcığını, Türk Dil İnkılâbı ve çağdaş gelişimi doğrultusunda zenginleştirmek;

4. Öğrencilere dipnot, dizin, sözlük, ansiklopedi, her türlü başvurma ve kaynak eserlerden yararlanma yeteneğini kazandırıp geliştirmek;

5. Kitap sevgisini geliştirerek boş zamanlarını kitap okuyarak da değerlendirme alışkanlığını kazandırmak;

6. Dinleme, izleme, okuma ve anlama ile ilgili becerilerini, kaynaklara baş vurarak içinde yaşadıkları yurdu, toplumu, dünyayı daha iyi tanımaları, sevmeleri için kullanabilme yöntemini kazandırmaktır.

ÖĞRENCILERIN KAZANACAKLARI DAVRANIŞLAR

Öğrencilere anlama bakımından kazandırılacak davranışlar (bilgi, beceri ve alışkanlıklar) şunlardır:

VI. Sınıfta

Dinleme ve izleme tekniği bakımından :

1. 25-30 dakikalık bir konuşmayı, konferansı vb. dinleyebilmek;

2. Radyoda, televizyonda, ilgi duyduğu haberleri vb. yayınları dinleyip izleyebilmek;

3. Bir sınıf içi tartışmasını dinleyip izleyebilmek;

4. Düzeyine uygun bir filmi, röportajı, oyunu, müsamereyi izleyebilmek;

Okuma tekniği bakımından :

1. Ortalama 150-200 kelimelik bir fikir yazısını ya da 350-450 kelimelik öykü yazısını anlamlı olarak (duraklama, vurgu ve tonlamalara dikkat ederek) okuyabilmek;

2. Sessiz okuma hızını ve tekniğini geliştirebilmek;

3. Kitaplardaki içindekiler, dipnot, dizin ve sözlük bölümlerinden yararlanabilmek;

4. Yazım Kılavuzu'ndan, sözlüklerden, ansiklopedilerden ve kaynak kitaplardan yararlanabilmek;

5. En az bir günlük gazeteyi ve haftalık ya da aylık dergiyi izleme alışkanlığı kazanabilmek;

6. Düzeyine uygun yararlı kitapları seçebilmek, kitaplıklardan yararlanabilmek;

Anlama Tekniği Bakımından :

1. Dinlediği, izlediği bir konuşmanın, okuduğu bir yazının, izlediği bir oyunun, filmin ana fikrini, yardımcı fikirlerinden belli başlılarını kavrayabilmek;

2. İzlenen bir filmin, oyunun, okunan bir yazının olaylarının sırasını, sebep sonuç ilişkisini, başlıca kişilerini, kişilerin fiziksel ve karakter niteliklerini kavrayabilmek;

3. Bir yazıdaki kelimelerin gerçek ve mecaz anlamlarını kavrayabilmek, kelime gruplarını, benzetmeleri, ata sözlerini çözümleyebilmek;

4. Bir olay, fikir yazısıyle bir şiirin kendilerine özgü planını kavrayabilmek;

5. Paragraftaki düşünceleri ayrı ayrı anlayabilmek;

6. Bir metindeki kişileri, olayları birbirleriyle karşılaştırarak, benzer ve ayrı yönlerini bulabilmek;

7. Gazete ve dergilerdeki, düzeye uygun haber, ilan, fıkra, karikatür vb. ni anlayabilmek;

8. Özel mektup ve iş mektuplarını, bildirileri, duyuruları vb. ni anlayabilmek;

9. Hoşlandığı şiir ve düz yazıları ezberleyebilmek;

10. Düzeyine uygun anlama etkinliklerini gerçekleştirirken kelime dağarcığını Türk Dil İnkılâbı doğrultusunda geliştirebilmek;

11. Bir manzumenin biçimiyle ilgili özellikleri görebilmek;

VII. Sınıfta

Dinleme ve izleme tekniği bakımından :

1. 30-35 dakikalık bir konuşmayı, konferansı vb. dinleyebilmek;

2. Radyoda, televizyonda düzeyine uygun yayınları dinleyip, izleyebilmek;

3. Bir tartışmaya, açık oturumu dinleyip, izleyebilmek;

4. Düzeyine uygun bir filmi, oyunu, müsamereyi izleyebilmek.

Okuma tekniği bakımından :

1. Ortalama 200-300 kelimelik bir fikir yazısını ya da 400-500 kelimelik hikâye etme yazısını anlamlı olarak (duraklama, vurgu ve tonlamalara dikkat ederek) okuyabilmek;

2. Sessiz okuma hızını ve tekniğini geliştirebilmek;

3. Kitaplardaki, içindekiler, önsöz, sunuş, dipnot, dizin ve sözlüklerden yararlanabilmek;

4. Yazım Kılavuzu'ndan, sözlüklerden, ansiklopedilerden ve kaynak kitaplardan yararlanabilmek;

5. Okuduklarından notlar alabilmek;

6. Günlük gazeteleri ve haftalık ya da aylık dergileri izleme alışkanlığı kazanabilmek;

7. Düzeyine uygun yararlı kitapları seçebilmek, kitaplardan yararlanabilmek;

Anlama Tekniği Bakımından :

1. Dinlediği, izlediği bir konuşmanın, izlediği bir oyunun, filmin, okuduğu bir yazının ana fikrini ve yardımcı fikirlerini kavrayabilmek;

2. İzlenen bir filmin, oyunun, okunan bir yazının olaylarının sırasını, yerini, sebep-sonuç ilişkisini, başlıca kişilerini, kişilerinin belirgin niteliklerini kavrayabilmek;

3. Bir yazıdaki kelimelerin, kelime gruplarının, benzetmelerin, atasözlerinin anlamlarını çözümleyebilmek;

4. Bir olayın, fikir yazısının ve şiirin kendilerine özgü planını çıkarabilmek;

5. Bir manzumenin biçimiyle ilgili özelliklerini açıklayabilmek;

6. Paragraflardaki düşünceleri ayrı ayrı açıklayabilmek;

7. Bir metindeki kişileri, olayları, olayların geçtiği yerleri birbirleriyle karşılaştırabilmek, ortak ve ayrı yönlerini bulabilmek;

8. Bir metinde beğendiği, beğenmediği yerleri ve yönleri belirtebilmek;

9. Gazete ve dergilerdeki düzeye uygun haber, ilan, fıkra, makale, karikatür vb. ni anlayabilmek;

10. Özel mektup ve iş mektuplarını, bildirileri, duyuruları vb. ni anlayabilmek;

11. Hoşlandığı şiir ve düz yazıları ezberleyebilmek;

12. Günlük hayatta karşılaştığı bilimsel ve teknik konulu bir yazıyı anlayabilmek;

13. Düzeyine uygun anlama etkinliğini gerçekleştirirken kelime dağarcığını Türk Dil İnkılâbı doğrultusunda geliştirebilmek.

VIII. Sınıfta

Dinleme ve izleme tekniği bakımından :

1. 35-40 dakikalık bir konuşmayı, konferansı vb. ni dinleyebilmek ve ilginç bölümlerinden not alabilmek;

2. Radyoda, televizyonda haberleri, yayımları dinleyip, izleyebilmek;

3. Bir münazarayı, açık oturumu vb. ni dinleyip izleyebilmek; (söz verilirse) yöntemine uygun soru sorabilmek;

4. Bir filmi, oyunu, münazarayı izleyebilmek;

Okuma tekniği bakımından :

1. 250-300 kelimelik bir fikir yazısını ya da 450-550 kelimelik hikâye cinsi yazısını anlamlı olarak (duraklama, vurgu ve tonlamalara dikkat ederek) okuyabilmek;

2. Sessiz okuma hızını ve tekniğini geliştirerek en üst düzeye çıkarabilmek;

3. Kitaplardaki içindekiler, önsöz, sunuş, dipnot, atıf, dizin ve sözlüklerden yararlanabilmek;

4. Yazım Kılavuzu'ndan, sözlüklerden, ansiklopedilerden ve kaynak kitaplardan yararlanabilmek; aynı konuda türlü kaynaklara başvurabilmek, bir kaynağın bağımlı bulunduğu öteki kaynaklardan da yararlanabilmek;

5. Okuduklarından notlar alabilmek;

6. Günlük gazeteleri ve haftalık ya da aylık dergileri izleme alışkanlığını güçlendirebilmek;

7. Düzeyine uygun yararlı kitapları seçebilmek; kitaplardan yararlanma yöntemlerini kavrayabilmek;

8. Okuduğu kitabı, yazı parçasını fişlemek, sınıflamak, gerektiğinde bunlardan yararlanabilmek;

Anlama Tekniği Bakımından :

1. Dinlediği, izlediği bir konuşmanın, izlediği bir oyunun, incelediği bir metnin, ana fikrini, yardımcı fikirlerini, yardımcı fikirlerin önemlik taşıyanlarını ayırarak kavrayabilmek;

2. İzlenen bir filmin, oyunun, okunan bir yazının olaylarının sırasını, yerini, zamanını, sebep-sonuç ilişkisini, başlıca kişilerini, kişilerinin fiziksel ve karakter niteliklerini anlayabilmek;

3. Bir yazıdaki kelimelerin, kelime gruplarının, benzetmelerin, atasözü ve deyimlerin anlamlarını çözümleyebilmek;

4. Bir olay, bir fikir yazısının ve şiirin kendilerine özgü planını çıkarabilmek;

5. Bir manzumenin biçimle ilgili niteliklerini görebilmek, kavrayabilmek;

6. Paragraflardaki düşünceleri ayrı ayrı anlayabilmek;

7. Bir metindeki kişileri, olayları, olayların geçtiği yerleri, zamanları birbirleriyle karşılaştırabilmek, ortak ve ayrı yönlerini bulabilmek;

8. Bir metinde beğendiği, beğenmediği yerleri, yönleri nedenleriyle birlikte belirtebilmek;

9. Gazete ve dergilerdeki düzeye uygun haber, ilan, fıkra, söyleşi, makale, röportaj, karikatür vb. ni anlayabilmek;

10. Özel mektup ve iş mektuplarını, bildirileri, duyuruları vb. ni anlayabilmek;

11. Hoşlandığı şiiri ve düz yazıları ezberleyebilmek;

12. Günlük hayatta karşılaştığı bir bilimsel ve teknik yazıyı anlayabilmek;

13. Ders kitaplarına alınan metinlerin yazarlarının özelliklerini sezebilmek;

14. Düzeyine uygun anlama etkinliğini gerçekleştirirken kelime dağarcığını Türk Dil İnkılâbı doğrultusunda geliştirebilmek;

ANLATIM

ÖZEL AMAÇLAR

Öğrencilere:

1. Kendinin, öğretmeninin, aile bireylerinin adlarını, ev ve okul adresini söyleyip yazabilme;

2. Düzeye uygun sorular düzenleyebilme, sorulara karşılık verebilme;

3. Bilinen kısa bir masalı, bir öyküyü, izlenen bir olayı, düzeye uygun bir filmi, öğrenilen bir yeri anlatabilme;

4. Sınıfta ya da bir topluluk önünde işitilebilecek, anlaşılabilecek gibi, güçlük çekmeden, kelimeleri yerli yerinde kullanarak konuşabilme;

5. Bu yaş grubunun kullanmaları gereken yazım kurallarını uygulayabilme, noktalama işaretlerini kullanabilme;

6. Birlikte çalışabilme, işbirliği yapabilme ve yardımlaşma; beceri ve alışkanlıklarını kazandırmaktır.

ÖĞRENCİLERİN KAZANACAKLARI DAVRANIŞLAR

Öğrencilere sözlü ve yazılı anlatım bakımından kazandırılacak davranışlar (bilgi, beceri ve alışkanlıklar) şunlardır:

I. Sınıfta

A. Sözlü olarak :

1. Kendi adını, soyadını, okulunu, sınıfını, numarasını söyleyebilmek;

2. Öğretmenin, aile bireylerinin adlarını soyadlarını söyleyebilmek;

3. Evinin adresini söyleyebilmek;

4. 4-5 kelimelik basit bir soruya cevap verebilmek;

5. Kısa bir masalı, bir öyküyü, anlatabilmek;

6. Görülen ya da yaşanan bir olayı anlatabilmek;

7. Düzeye uygun bir resim üzerinde konuşabilmek;

8. Sınıfta işitilebilecek ve anlaşılabilecek biçimde konuşabilmek;

B. Yazılı olarak :

1. Kendi adını, soyadını, okulunu, sınıfını, numarasını yazabilmek;

2. Öğretmeninin, aile bireylerinin adlarını, soyadlarını yazabilmek;

3. Görülen ya da yaşanan bir olayı 3-5 cümle ile sırasıyla yazabilmek;

4. Bir resimde gördüklerini 3-5 cümle ile sırasıyla yazabilmek;

5. Bir sınıfta kullanması gereken yazım kurallarını uygulayabilmek ve noktalama işaretlerini kullanabilmek;

II. Sınıfta

A. Sözlü olarak :

1. Öğretmenin, aile bireylerinin adlarını, soyadlarını söyleyebilmek;

2. Evinin adresini söyleyebilmek;

3. 3-6 kelimelik bir soruya cevap verebilmek;

4. 4-5 kelimelik bir soru cümlesi kurabilmek, böyle bir soruya yerine göre 3-6 kelimelik bir cümle ile karşılık verebilmek;

5. Düzeye uygun bir masalı, bir öyküyü vb. 3-5 cümle ile anlatabilmek;

6. Görülen, yaşanan ve izlenen bir olayı kısaca anlatabilmek;

7. Düzeye uygun belli bir konuda konuşabilmek;

8. Basit resimlerden anlam çıkarmak ve bunları birbirine bağlayarak bir olayı açıklayabilmek;

9. Türkçe'den başka derslerle ilgili sorulara karşılık verebilmek;

10. Sınıfta işitilebilecek ve anlaşılabilecek biçimde konuşabilmek;

11. Konuşmalarında görgü kurallarına uyabilmek;

12. Bazı tekerlemeleri söyleyebilmek, düzeye uygun ve sanat değeri olan şiirleri ezbere okuyabilmek;

B. Yazılı olarak :

1. Kendi adını, soyadını, okulunu, sınıfını numarasını yazabilmek;

2. Öğretmeninin, aile bireylerinin adlarını, soyadlarını yazabilmek;

3. Evinin adresini yazabilmek;

4. Kurduğu 4-5 kelimelik bir soru cümlesini ve böyle bir soruya verdiği 3-6 kelimelik karşılık yazabilmek;

5. Düzeye uygun kısa bir masalı, bir öyküyü vb. 3-5 cümle ile anlatabilmek;

6. Görülen, yaşanan ve izlenen bir olayı 3-5 cümle ile anlatabilmek;

7. Daha önce bilinen bir masalı, bir öyküyü resimlere bakarak 8-10 cümle ile sınıfça yazabilmek;

8. Kısa bir mektup, zarf üstü, kutlama kartı yazabilmek;

9. Söyleyebildiği tekerlemeleri yazabilmek;

10. Bu sınıfta kullanması gereken yazım kurallarını uygulayabilmek, noktalama işaretlerini kullanabilmek;

III. Sınıfta

A. Sözlü olarak :

1. Sınıfça yapılan anlama etkinliklerinde varılan sonuçları anlatabilmek;

2. 3-6 kelimelik bir soruya cevap verebilmek;

3. Okunan ya da dinlenen düzeye uygun bir masalı, bir öyküyü izlenen düzeye uygun bir çizgi filmi, olaylar dizisini bozmadan, ana çizgileriyle anlatabilmek;

4. Görülen, yaşanan ve izlenen bir olayı, görülen bir yeri anlatabilmek;

5. Bir yeri, bir adresi, bir yolu ya da semti açık olarak sorabilmek, böyle bir soru karşısında o yeri tarif edebilmek;

6. Düzeye uygun belli bir konuda konuşabilmek, gerekli kelimeleri yerli yerinde kullanabilmek;

7. Resimleri yorumlayabilmek, olaylar dizisine bağlı kalarak anlatabilmek;

8. Türkçe'den başka derslerle ilgili sorulara cevap verebilmek;

9. Bir topluluk önünde işitilebilecek, anlaşılabilecek gibi ve güçlük çekmeden konuşabilmek;

10. Konuşmalarında görgü kurallarına uyabilmek;

11. Kitap ve sınıf içinde tartışmalara katılabilmek;

12. Düzeye uygun ve sanat değeri taşıyan bazı şiirleri ezbere okuyabilmek;

B. Yazılı olarak :

1. Sınıfça yapılan anlama etkinliklerinde varılan sonuçları 3-5 basit cümle ile yazabilmek;

2. 3-6 kelimelik bir soruya cevap verebilmek;

3. Okunan ya da dinlenen düzeye uygun bir masalı, bir öyküyü, izlenen bir çizgi filmi olaylar dizisini bozmadan, ana çizgileriyle en az 3-6 cümle ile yazabilmek;

4. Görülen, yaşanan ve izlenen bir olayı, görülen bir yeri 6-7 cümle ile anlatabilmek;

5. Kısa bir mektup, zarf üstü, kutlama kartı, çağrı yazısı, etiket ve fiyat listesi yazabilmek;

6. Türkçe'den başka derslerle ilgili sorulara cevap verebilmek;

7. Bu sınıfta kullanması gereken yazım kurallarını uygulayabilmek, noktalama işaretlerini kullanabilmek;

(IV. - V. Sınıflar)

ÖZEL AMAÇLAR

Öğrencilere:

1. Düzgün ve doğru cümlelerle soru sorabilme, sorulanlara karşılık verebilme, kitap ya da sınıfta konuşmalara, tartışmalara katılabilme, varılan sonuçları anlatabilme;

2. Bu yaş grubunun kullanmaları gereken yazım kurallarını uygulayabilme, noktalama işaretlerini kullanabilme;

3. Düzeye uygun bir filmi, bir olay yazısını kısaca, sırasıyla anlatabilme, ana fikrini belirtebilme, okuduğu bir kitabın konusunu özetleyebilme;

4. Yakın çevrede gördüklerini, bildiklerini, yaptıklarını, yaşadıklarını, dinlediklerini, edindiği bilgileri kitap ya da sınıf arkadaşlarına anlatabilme;

5. Yakın çevresi ve kendi yaşayışıyla ilgili bir konu üzerinde duygu ve düşüncelerini düzeye uygun olarak belirtebilme;

6. Günlük hayatta gerekli olan konuşma ve yazışma biçim ve yöntemlerini uygulayabilme;

7. Gereğine uygun ve okunaklı bir yazı ile yazabilme beceri ve alışkanlıklarını kazandırmaktır.

ÖĞRENCİLERİN KAZANACAKLARI DAVRANIŞLAR

Öğrencilere sözlü ve yazılı anlatım bakımından kazandırılacak davranışlar (bilgi, beceri ve alışkanlıklar) şunlardır:

IV. Sınıfta

A. Sözlü olarak :

1. Sınıfça yapılan anlama etkinliklerine katılabilme, sonuçları anlatabilmek;

2. Sorulan sorulara birkaç cümle ile düzgün karşılıklar verebilmek;

3. İzlenen düzeye uygun bir filmi, okunan ya da dinlenen 150-200 kelimelik bir olay yazısını (masal, öykü, anı, gezi vb.) kısaca, sırasıyla anlatabilmek, ana fikrini belirtebilmek;

4. Gördüklerini, yaşadıklarını, dinlediklerini, edindikleri bilgileri kitap ya da sınıf arkadaşlarına anlatabilmek, aktarabilmek;

5. Öğrenmek istedikleriyle ilgili (yer, ad, bilgi vb.) sorular düzenleyebilmek, böyle sorulara cevap verebilmek;

6. Kendini ve başkalarını tanıtabilmek;

7. Basit bir resim ve tablo dizisinden anlam çıkarabilmek, resimlerin arasında bağlantı kurarak bir olayı açıklayabilmek;

8. Türkçe'den başka derslerle ilgili de olsa belli konu çevresinde sınıfta konuşabilmek, tartışabilmek;

9. Telefonla konuşabilmek, telefonla konuşma yöntem ve nezaketini öğrenerek uygulayabilmek;

10. Yarıda bırakılmış bir öyküyü tamamlayabilmek;

11. Okuduğu bir kitabın konusunu kısaca anlatabilmek;

B. Yazılı olarak :

1. Sınıfça yapılan anlama etkinliklerinde varılan sonuçları 4-5 basit cümle ile anlatabilmek;

2. 5-6 kelimelik bir soruya karşılık verbilmek;

3. Ödevlerinde yerine göre 5-7 kelimelik doğru cümleler kurabilmek;

4. İzlenen düzeye uygun bir filmi, okunan ya da dinlenen 150-200 kelimelik bir olay yazısını (masal, öykü, anı gezi vb.) anlatabilmek, ana fikrini kısaca belirtebilmek;

5. Okulda ve çevrede yaşanan önemli olaylar ve özel günlerde (milli bayramlar, törenler, kazalar vb) görülenleri anlatabilmek;

6. 3-5 cümlelik istek, ısmarlama, kutlama, teşekkür, çağrı yazıları, zarf üstü, etiket ve fiyat listeleri yazabilmek;

7. Okulda yaptığı ve yaşadığı türlü eğitsel etkinliklerin sonuçları üzerine kısa bir rapor düzenleyebilmek;

8. Bu sınıfın kullanması gereken yazım kurallarını uygulayabilmek, noktalama işaretlerini kullanabilmek;

V. Sınıfta

A. Sözlü olarak :

1. Sınıfça yapılan anlama etkinliklerine katılabilmek, sonuçları anlatabilmek;

2. Sorulan sorulara birkaç cümle ile düzgün karşılıklar verebilmek;

3. İzlenen düzeye uygun bir filmi, okunan ya da dinlenen 200-300 kelimelik bir olay yazısını (masal, öykü, anı, gezi vb.) kısaca sırasıyla anlatabilmek, ana fikrini belirtebilmek;

4. Gördükleri, yaşadıkları, duydukları, öğrendikleriyle ilgili olarak aldığı notlardan yararlanarak küme ya da sınıf karşısında kısa bir konuşma yapabilmek;

5. Okulda ve çevrede yaşanan önemli olaylar ve özel günlerde (Milli bayramlar, törenler, görülen, yaşanan ve izlenenleri anlatabilmek;

6. Türlü konularda sorular düzenleyebilmek, sorulan sorulara bir kaç cümle ile düzgün karşılıklar verebilmek, bir konu üzerinde arkadaşlarıyla karşılıklı konuşabilmek;

7. Kendini ve başkalarını ya da bir canlıyı, bir yeri anlatabilmek;

8. Basit bir resim, bir tablo ya da karikatür dizisinden anlam çıkarabilmek, resimler arasında bağlantı kurarak bir olayı açıklayabilmek;

9. Türkçe'den başka derslerle ilgili de olsa belli bir konuyu sınıfta tartışabilmek, tartışma kurallarını kavrayarak uygulayabilmek;

10. Yaptığı bir işi ve deneyleri akış sırasıyla anlatabilmek;

11. Telefonla konuşabilmek, telefonla konuşma yöntem ve inceliğini uygulayabilmek, bir telefon konuşması üzerine bir üçüncü kişiye birkaç cümlelik not bırakabilmek;

12. Yarıda bırakılmış bir öyküyü tamamlayabilmek;

13. Okuduğu bir kitabı arkadaşlarına anlatabilmek, özetleyebilmek ve kitap üzerindeki düşüncelerini belirtebilmek;

14. Basit atasözleri ve özdeyişlerin anlamlarını açıklayabilmek;

15. Çevresinin doğal ve toplumsal olaylarını kısaca anlatabilmek;

B. Yazılı olarak :

1. Sınıfça yapılan anlama etkinliklerinde varılan sonuçları 5-6 basti cümle ile anlatabilmek;

2. 6-7 kelimelik bir soruya karşılık verebilmek;

3. Ödevlerinde yerine göre 5-7 kelimelik doğru cümleler kurabilmek;

4. İzlenen düzeye uygun bir filmi, okunan ya da dinlenen 200-300 kelimelik bir olay yazısını (masal, öykü, anı, gezi vb.) özetleyebilmek, ana fikrini belirtebilmek;

5. Okulda ve çevrede yaşanan önemli olayları ve özel günlerde (milli bayramlar, törenler vb.) görülen, yaşanan ve izlenenleri kısaca (3-4 paragrafla) anlatabilmek);

6. 5-6 cümlelik istek, ısmarlama, kutlama, teşekkür, çağrı yazıları, zarf üstü yazabilmek;

7. Dilekçe, telgraf, alındı, Senet yazabilmek;

8. Türkçe'den başka derslerle ilgili de olsa belli bir konuyu kısaca özetleyebilmek;

9. Okulda yaptığı ve yaşadığı eğitsel çalışmaların sonuçları üzerine kısaca bir rapor düzenleyebilmek;

10. Okuduğu, incelediği, konular üzerinde not alabilmek ve bunları arkadaşlarına aktarmak için birleştirebilmek;

11. Okul içi ve okul dışı yaşayışlarında ve çevrelerinde gördükleri doğal ve toplumsal olayları anlatabilmek;

12. Bu sınıfın kullanması gerekli yazım kurallarını uygulayabilmek, noktalama işaretlerini kullanabilmek,

(VI - VIII. Sınıflar)

ÖZEL AMAÇLAR

Öğrencilere:

1. Her hangi bir konu üzerinde bir topluluk karşısında tekrarlara düşmeden ve yanlışlık yapmadan 5-10 dakika konuşabilme;

2. Gereğine uygun olarak bir tartışmaya katılabilme, bir toplantıyı yönetebilme;

3. Konunun gereğine göre türlü yapıdaki cümleleri doğru olarak kurabilme;

4. Yazım ve söz dizimi yanlışı yapmadan yazabilme, noktalama işaretlerini yerli yerinde kullanabilme;

5. Konuşmalarını ve yazılarını uygun bir plana göre geliştirebilme;

6. Türkçe derslerindeki her türlü etkinliklere katılabilme, varılan sonuçları anlatabilme, açıklayabilme;

7. Gördükleri, bildikleri bir yeri, bir olayı, bir canlıyı, bir kimseyi vb. anlatabilme, tanıtabilme; bunlar hakkındaki duygu ve düşüncelerini açıklayabilme;

8. Okunan bir kitap, dinlenen müzik parçası, gezilen bir sergi, izlenen bir film, bir oyun, bir maç vb. üzerine açıklamalarda, eleştirmelerde bulunabilme, yargıya varabilme;

9. Türlü konularda tasarladıklarını ve düşündüklerini anlatabilme (ileriki öğrenimi ya da hayatı, yurt ve dünya sorunları ile ilgili);

10. Toplantı programlarını düzenleyebilme, kararlarını yazabilme, bu konularda bildiriler duyurular hazırlayabilme, sonuçları rapora bağlayabilme;

11. Kelime gurupları, Atasözü, özdeyiş, deyim vb. ni açıklayabilme;

12. Çeşitli derslerle ilgili açıklama ve raporları saptayabilme, özet çıkarabilme, not alabilme;

13. Günlük hayatta geçerli yazışmaları yapabilme;

14. Sözlü ve yazılı sanat etkinliklerine katılabilme,varsa bu alanlardaki yeteneklerini geliştirebilme;

15. Her zaman, her türlü kalemle okunaklı, işlek, güzel ve düzenli bir el yazısıyla yazabilme beceri ve alışkanlıklarını kazandırmaktır.

ÖĞRENCİLERİN KAZANACAKLARI DAVRANIŞLAR

Öğrencilere sözlü ve yazılı anlatım bakımından kazandırılacak davranışlar (bilgi, beceri ve alışkanlıklar) şunlardır:

VI. Sınıfta :

A. Sözlü olarak :

1. Doğru ve düzgün konuşabilmek:

2. Türkçe derslerindeki her türlü etkinliklere katılabilmek; varılan sonuçları anlatabilmek, açıklayabilmek;

3. Gereğine uygun olarak (konunun dışına çıkmadan karşısındakilerin düşüncelerine saygı göstererek, onlara söz hakkı tanıyarak vb.) bir tartışmaya katılabilmek;

4. Yakın çevreyi, görülen, bilinen bir köy, kasaba, kent vb. ni anlatabilmek;

5. Bayram, tören, şölen, şenlik gibi hareketli bir olayı, yeri ve orada olanları anlatabilmek;

6. Gördüğü, yaşadığı olaylar üzerindeki duygu ve düşüncelerini anlatabilmek;

7. Bir gezide görülenleri ve edinilen izlenimleri anlatabilmek;

8. Okuduğu bir kitabı, izlediği bir filmi arkadaşlarına tanıtabilmek, özetleyebilmek, kitap ya da film üzerinde düşüncelerini belirtebilmek;

9. Düzeyine uygun kelime gurupları, atasözü, özdeyiş ve deyimleri açıklayabilmek;

10. Türkçe'den başka derslerle ilgili gözlem, deney, sonuç ve izlenimleri antalabilmek (Bu etkinliklere, ilgili dersin öğretmeni de yükümlü olacaktır.);

11. Çevrenin doğal, toplumsal ve ekonomik olaylarını anlatabilmek;

12. Şiir seçme alışkanlığını edinmek, şiiri canlandırmak için söz korosuna katılmak;

13. Oyunlaştırarak canlandırma çalışmalarında konuşma bibiçimine sokulmuş bir yazıyı, abartmadan, rol yapmaya sapmadan, sesleri doğru çıkarıp vurgularına özen göstererek oynabilmek; yeteneği varsa güzel konuşma gibi sanat etkinliklerinde bu becerisini geliştirebilmek;

B. Yazılı olarak :

1. Yazım yanlışı yapmadan yazabilmek, noktalama işaretlerini doğru ve eksiksiz kullanabilmek;

2. Yerine göre türlü yapıdaki cümlelerle, doğru olarak 4-5 cümlelik paragraflar kurabilmek;

3. Türkçe derslerindeki her türlü etkinliklere katılabilmek, varılan sonuçları anlatabilmek, açıklayabilmek;

4. Yakın çevreyi, bilinen bir köy, kasaba, kent vb. ni kısaca anlatabilmek;

Bayram, tören, şölen, şenlik gibi hareketli bir olayı, yerini ve orada olanları kısaca anlatabilmek;

6. Özel mektuplar ve iş mektupları, zarf üstü yazabilmek;

7. Dilekçe, telgraf, alındı, senet yazabilmek, bir karar, bir olay üzerine rapor düzenleyebilmek;

8. Bir gezide görülenleri ve edinilen izlenimleri anlatabilmek;

9. Düzeylerine uygun kelime gurupları, atasözü, özdeyiş ve deyimleri açıklayabilmek;

10. Türkçe'den başka derslerle ilgili de olsa gözlem, deney, sonuç ve açıklamaları, yazım ve sözdizimi yanlışı yapmadan, noktalama işaretlerini doğru ve eksiksiz kullanarak anlatabilmek: (Bu etkinliklerle, ilgili dersin öğretmenleri de yükümlüdür.);

11. Okuduğu bir kitabı, izlediği bir filmi tanıtabilmek, özetleyebilmek, o kitap ya da film üzerindeki düşüncelerini belirtebilmek;

12. Çevresinin doğal, toplumsal ve ekonomik olaylarını anlatabilmek;

13. Seçme şiirler defteri tutma zevk ve alışkanlığını kazanabilmek;

14. Uygun bir parçayı kişilerin özelliklerine göre karşılıklı konuşmalara dönüştürebilmek;

15. Yeteneği varsa öykü, şiir yazma gibi sanat etkinliklerinde bu yeteneğini geliştirmek;

16. El yazısını her zaman her türlü kalemle gereği gibi okunaklı, işlek, güzel ve düzenli yazma yeteneğini geliştirmek;

VII. Sınıfta

A. Sözlü olarak :

1. Doğru ve düzgün konuşabilmek;

2. Türkçe derslerindeki her türlü etkinliklere katılmak, varılan sonuçları anlatabilmek, açıklayabilmek;

3. Herhangi bir konu üzerinde tekrarlara düşmeden, ortalama 5 dakikalık bir konuşma yapabilmek;

4. Konuşmalarını uygun bir plana göre geliştirebilmek;

5. Yakın bir çevreyi, görülen, bilinen bir köy, kasaba, kent vb. ni anlatabilmek;

6. Bayram, tören, şölen, şenlik gibi hareketli bir olayı, yeri ve orada görülenleri anlatabilmek;

7. Bilinen bir kimseyi, örnek bir kişiyi tanıtabilmek, fiziksel ve karakter portrelerini çizebilmek, bir ağacı, bir hayvanı, bir yapı vb. ni tanıtabilmek, anlatabilmek;

8. Gördüğü yaşadığı olaylar üzerinde duygu ve düşüncelerini anlatmak;

9. Bir gezide görülenleri ve edinilen izlenimleri anlatabilmek;

10. Gereğine uygun olarak (Konunun dışına çıkmadan, karşısındakilerin düşüncelerine saygı göstererek, söz hakkı tanıyarak) herhangi bir tartışmaya katılmak;

11. Sınıf topluluğu karşısında bir açış, teşekkür, özür dileme, kapanış konuşması yapabilmek;

12. Kelime, kelime grupları, atasözü, özdeyiş, deyim ve benzetmeleri açıklayabilmek;

13. Değişik konularda topladığı bilgileri, bir kitap okurken aldığı notları sıralayıp düzenleyebilmek, (bunlara bakarak ya da bakmayarak; ama okumadan) bir topluluğa karşı konuşabilmek;

14. Şiir seçme alışkanlığını edinebilmek, şiiri canlandırmak için söz korosuna katılabilmek;

15. Oyunlaştırarak canlandırma çalışmalarında konuşma biçimine sokulmuş bir yazıyı, abartmadan, rol yapmaya sapmadan, sesleri doğru çıkarıp vurgularına özen göstererek okuyabilmek;

16. Yeteneği varsa, güzel konuşmak ve güzel şiir okumak gibi sözlü sanat etkinliklerinde bu yeteneğini geliştirmek.

B. Yazılı olarak:

1. Yazım yanlışı yapmadan yazabilmek noktalama işaretlerini doğru ve eksiksiz kullanabilmek;

2. Türkçe derslerindeki her türlü etkinliklerde varılan sonuçları saptayabilmekı

3. Yerine göre türlü yapıdaki cümleleri doğru olarak kurabilmek;

4. Yerine göre 5-6 cümlelik paragraflar kurabilmek; yazılarını uygun bir plana göre geliştirebilmek;

5. Yakın çevreyi, görülen ,bilinen bir köy, kasaba, kent vb. ni anlatabilmek;

6. Bayram, tören, şölen, şenlik gibi hareketli bir olayı, yeri ve orada görülenleri 4-5 paragrafla anlatabilmek;

7. Özel mektuplar, iş mektupları, zarf üstü yazabilmek;

8. Dilekçe, telgraf, alındı, senet yazabilmek, bir karar, bir olay üzerine rapor düzenleyebilmek;

9. Bilinen bir kimsenin, örnek bir kişinin fiziksel ve karakter portrelerini çizebilmek; bir ağacı, bir hayvanı, bir yapıyı vb. ni tanıtabilmek, anlatabilmek;

10. Gördüğü, yaşadığı olaylar üzerindeki duygu ve düşüncelerini belirtebilmek;

11. Bir gezide görülenleri ve edinilen izlenimleri anlatabilmek;

12. Kelime ,kelime grupları, atasözü, özdeyiş, deyim ve benzetmeleri açıklayabilmek;

13. Türkçe'den başka derslerle ilgili de olsa yazım ve sözdizimi yanlışı yapmadan, noktalama işaretlerini doğru ve eksiksiz kullanarak gözlem, deney, açıklama ve sonuçları saptayabilmek, rapor düzenleyebilmek, özet çıkarabilmek, not alabilmek (Bu etkinliklerle, ilgili dersin öğretmenleri de yükümlüdür.)

14. Seçme şiirler defteri tutma zevk ve alışkanlığını kazanabilmek;

15. Uygun bir parçayı ,kişilerinin özelliklerine göre karşılıklı konuşmalara dönüştürebilmek;

16. Eğitsel kol çalışmalarıyla ilgili toplantıların programlarını düzenlemek, alınan kararları maddeler halinde yazabilmek; bu konularda bildiriler, duyurular hazırlamak, sonuçları bir rapora bağlayabilmek;

17. Yeteneği varsa, öykü, şiir yazma gibi sanat etkinliklerinde bu yeteneğini geliştirebilmek;

18. El yazısını her zaman, her türlü kalemle gereği gibi, okunaklı, işlek, güzel ve düzenli yazma becerisini geliştirmek.

VIII. Sınıfta

A. Sözlü olarak :

1. Doğru ve düzgün konuşabilmek;
2. Türkçe derslerindeki her türlü etkinliklere katılmak varılan sonuçları anlatabilmek, açıklayabilmek;
3. Herhangi bir konu üzerinde tekrarlara düşmeden, ortalama 10 dakikalık bir konuşma yapabilmek;
4. Konuşmalarını uygun bir plana göre geliştirebilmek;
5. Bilinen bir kimseyi, örnek bir kişiyi tanıtabilmek, fiziksel ve karakter portrelerini çizebilmek, bir ağacı, bir hayvanı, bir yapıyı vb.ni tanıtabilmek;
6. Gördüğü, yaşadığı olaylar üzerine duygu ve düşüncelerini anlatabilmek;
7. Okunan bir kitap, dinlenen bir müzik parçası, gezilen bir sergi, izlenen bir film, bir oyun, bir maç vb. üzerine açıklamalarda, eleştirilerde bulunabilmek ve yargıya varabilmek;
8. Gereğine uygun olarak (Konunun dışına çıkmadan, karşısındakilerin düşüncelerine saygı göstererek, söz hakkı tanıyarak vb.) herhangi bir tartışmaya katılabilmek;
9. Bir topluluk karşısında açış, teşekkür, dilek dileme, kapanış konuşması yapabilmek;
10. Bir işin yapılması için öneride bulunabilmek;
11. Bir topluluğu yönetebilmek;
12. Atasözü, özdeyiş, deyim, kelime, kelime grupları ve benzetmeleri açıklayabilmek;
13. Türlü konularda topladığı bilgileri, bir kitap okurken aldığı notları sıralayıp düzenleyebilmek (Bunlara bakarak ya da bakmayarak, onu okumadan) bir topluluğa karşı konuşabilmek;
14. İleriki öğrenimi ya da hayatıyla ilgili tasarı ve düşüncelerini anlatabilmek;
15. Yurt ve dünya sorunlarıyla ilgili düşüncelerini anlatabilmek;
16. Şiir seçme alışkanlığını edinebilmek, şiiri canlandırmak için söz korosuna katılmak;
17. Oyunlaştırılarak canlandırma çalışmalarında konuşma biçimine sokulmuş bir yazıyı, abartmadan, rol yapmaya sapmadan, sesleri doğru çıkarıp vurgularına özen göstererek oynayabilmek;
18. Yeteneği varsa, güzel konuşmak gibi sözlü sanat etkinliklerinde bu yeteneğini geliştirebilmek;

B. Yazılı olarak :

1. Yazım yanlışı yapmadan yazabilmek, noktalama işaretlerini doğru ve eksiksiz kullanabilmek;
2. Yerine göre türlü yapıdaki cümleleri doğru olarak kurabilmek;
3. 6-8 cümlelik paragraflar kurabilmek;
4. Yazılarını uygun bir plana göre yazabilmek;
5. Türkçe derslerindeki etkinliklerde varılan sonuçları saptayabilmek;
6. Dilekçe, telgraf vb. iş mektupları, özel mektuplar yazabilmek;
7. Bilinen bir kimsenin, örnek bir kişinin fiziksel ve karakter portrelerini çizebilmek; bir ağacı, bir hayvanı, bir yapıyı vb.ni tanıtabilmek, anlatabilmek;
8. Gördüğü, yaşadığı, olaylar üzerine duygu ve düşüncelerini anlatabilmek;
9. Okunan bir kitap, dinlenen bir müzik parçası, geziler, bir sergi, izlenen bir film, bir oyun, bir maç vb. üzerine açıklamalarını, eleştirilerini, yargılarını saptayabilmek;
10. Atasözü, özdeyiş, deyim, kelime, kelime grupları ve benzetmeleri açıklayabilmek;
11. Türkçe'den başka derslerle ilgili de olsa yazım ve söz dizimi yanlışı yapmadan noktalama işaretlerini doğru ve eksiksiz kullanarak gözlem, deney, açıklama, sonuçlarını saptayabilmek; rapor düzenleyebilmek; özet çıkarabilmek ve not alabilmek (Bu etkinliklerle, ilgili ders öğretmeni de yükümlüdür.)
12. İleriki öğrenimi ya da hayatıyla ilgili tasarı ve düşüncelerini anlatabilmek;
13. Yurt ve dünya sorunlarıyla ilgili düşüncelerini belirtebilmek;
14. Seçme ve şiirler defteri tutma zevk ve alışkanlığını kazanabilmek;
15. Eğitsel kol çalışmalarıyla ilgili toplantıların, programlarını düzenlemek, alınan kararları maddeler halinde yazabilmek; bu konularda bildiriler, duyurular hazırlamak, sonuçları bir rapora bağlayabilmek;
16. Yeteneği varsa, öykü, şiir, yazma gibi sanat etkinliklerinde bu yeteneğini geliştirmek;
17. Elyazısını her zaman her türlü kalemle gereği gibi, okunaklı işlek, güzel ve düzenli yazma becerisini geliştirmek.

DİLBİGİSİ
(I — III. Sınıflar)

ÖZEL AMAÇLAR

Öğrencilere :

1. Kullandığı kelimeleri düzgün söyleyebilme, doğru yazabilme, hece ve sesleri ayırabilme;
2. Kelime dağarcığını, düzeye uygun olarak zenginleştirebilme;
3. Bu sınıfların kullanması gereken yazım kurallarını uygulayabilme ve noktalama işaretlerini kullanabilme;
4. Varlıkların tekil ve çoğul oluşunu kavrayarak adları, yerine göre tekil ve çoğul biçimlerinde kullanabilme;
5. Tür adlarını, özel adları, tanıyabilme, bunları adın durumlarına uygun biçimleriyle kullanabilme;
6. Varlıkların özelliklerini, niteliklerini, sayılarını, yaptıkları işleri, eylemleri bildiren kelimeleri tanıyıp kullanabilme;

beceri ve alışkanlıklarını kazandırmaktır.

ÖĞRENCİLERİN KAZANACAKLARI DAVRANIŞLAR

Öğrencilere dilbilgisi bakımından kazandırılacak davranışlar (bilgi, beceri ve alışkanlıklar) şunlardır:

I. Sınıfta

1. Kullandığı ve özellikle Sosyal Bilgiler ve Fen Bilgisinde geçen kelimeleri düzgün söyleyebilmek, doğru yazabilmek;
2. Kelime dağarcığını zenginleştirmek, insan, hayvan, çiçek, meyve adlarını, yakın akrabalık terimlerini (anne, baba, kız kardeş, erkek kardeş, abla, ağabey, dede, nine, amca, dayı, teyze, hala) öğrenebilmek; doğru olarak kullanabilmek;
3. Özel adların ilk harfini büyük harfle yazabilmek, sırası geldikçe ekleri, kesme işareti ile ayırabilmek (kesme işaretinin adı öğretilmeyecek);
4. Cümlelerin ilk harfini büyük harfle yazabilmek;
5. Cümlelerin sonuna nokta ya da soru işareti koyabilmek;
6. Varlıkların tekil ve çoğul oluşunu kavrayabilmek; hangi biçimde tekil, hangi biçimde çoğul olduğunu anlayabilmek; adları yerine göre tekil ve çoğul olarak kullanabilmek;
7. Varlıkların özelliklerini, niteliklerini, (uzunluk, kısalık, renk vb.) sayılarını bildiren kelimeleri kullanabilmek;
8. Varlıkların yaptıkları iş ve eylemleri bildiren kelimeleri bulabilmek;
9. Ses ve heceleri çıkarabilmek.

II. Sınıfta

1. Kullandığı ve özellikle Sosyal Bilgiler ve Fen Bilgisinde geçen kelimeleri düzgün söyleyebilmek, doğru yazabilmek;
2. Kelime dağarcığını zenginleştirmek; insan, hayvan, çiçek, meyve, adları, en yakın akrabalık terimleri, gün, ay, mevsim adlarını vb.ni öğrenebilmek; doğru olarak kullanabilmek;
3. Özel adların ilk harfini büyük harfle yazabilmek, sırası geldikçe ekleri kesme işareti ile ayırabilmek;
4. Cümlelerin ilk harfini büyük harfle yazabilmek;
5. Cümlelerin sonuna nokta ya da soru işareti koyabilmek;
6. Virgülü, sıralama amacı ile kullanabilmek;
7. Varlıkların tekil ve çoğulluğunu, hangi biçimde tekil, hangi biçimde çoğul olduğunu kavrayabilmek; adları, yerine göre tekil ve çoğul olarak kullanabilmek;

8. Varlıkların özelliklerini, niteliklerini (uzunluk, kısalık, renk, vb.) sayılarını bildiren kelimeleri kullanabilmek;

9. Varlıkların iş ve eylemlerini bildiren kelimeleri kullanabilmek;

10. Kelimeleri hecelere ve seslere ayırabilmek; satır sonuna sığmayan kelimeleri bölebilmek;

11. Soru ekini ayrı yazabilmek;

12. Adları durumlarına uygun biçimleriyle sözlü ve yazılı anlatımda kullanabilmek;

III. Sınıfta

1. Kullandığı ve özellikle Sosyal Bilgiler ve Fen Bilgisinde geçen kelimeleri düzgün söyleyebilmek; doğru yazabilmek ve bu amaçla yazım kılavuzuna başvurabilmek;

2. Kelime dağarcığını zenginleştirmek, insan, hayvan, çiçek, meyve adları, akrabalık terimleri, gün, ay, mevsim adları vb. öğrenebilmek; (Kazandırılacak kelimelerin bir bölümünün -ci, -li, -lik, -siz ekleriyle türetilmiş kelimelerden seçilmiş olması gerekir.)

3. Tür adlarını, özel adları tanıyabilmek;

4. Adları durumlarına (5 durum) uygun biçimleriyle yazılı ve sözlü anlatımda kullanabilmek;

5. Özel adların ilk harfini büyük yazabilmek, ekleri kesme işareti ile ayırabilmek;

6. Etkinliklere bağlı olarak geçen bileşik kelimeleri yazabilmek;

7. Sıfat ve fiil (eylem) kelime türlerini yazılı ve sözlü anlatımda kullanabilmek; (Bu çalışmalarda sıfat ve fiil (eylem) terimleri kullanılacak, tanım yapılmayacak, kelime türlerinin çeşitlerine geçilmeyecek).

8. Cümlelerin ilk harfini büyük harfle yazabilmek;

9. Cümlelerin sonuna nokta, soru işareti, ünlem işareti koyabilmek;

10. Virgülü sıralama amacıyla kullanabilmek;

11. Varlıkların tekil ve çoğul oluşlarını kavrayabilmek, hangi biçimde tekil, hangi biçimde çoğul olduğunu anlayabilmek; adları yerine göre tekil ve çoğul olarak kullanabilmek;

12. Varlıkların özelliklerini, niteliklerini (renk, uzunluk, kısalık vb.) sayısını ve sırasını bildiren kelimeleri kullanabilmek;

13. Varlıkların yaptığı iş ve eylem bildiren kelimeleri kullanabilmek;

14. Ses ve heceleri ayırabilmek, satır sonuna sığmayan kelimeleri bölebilmek, (heceleri bölerken küçük çizgi işaretini kullanabilmek);

15. Soru ekini ayrı yazabilmek, görevini kavrayabilmek.

(IV. — V. Sınıflar)

ÖZEL AMAÇLAR

Öğrencilere :

A. 1. Kelime dağarcığını, düzeye uygun olarak zenginleştirebilme;

2. Bu sınıfların kullanması gereken yazım kurallarını uygulayabilme ve noktalama işaretlerini kullanabilme;

3. Sesli ve sessizlerle ilgili kuralları uygulayabilme;

4. Cümle içinde adları, fiilleri, sıfatları, zamirleri, zarfları ad ve sıfat tamlamalarını tanıyabilme, yerli yerinde kullanabilme;

5. Cümle içinde yüklem, özne ve tümleci bulabilme; özne ve yüklemin tekil-çoğul yönünden ilişkisini doğru olarak belirtebilme;

6. Fiilin üç temel zamanını, üç temel kişisini, kavrayabilme; beceri ve alışkanlıklarını kazandırmak;

B. Öğrencilerin bir önceki sınıflarda kazandıkları davranışları pekiştirmektir.

ÖĞRENCİLERİN KAZANACAKLARI DAVRANIŞLAR

Öğrencilere dilbilgisi bakımından kazandırılacak davranışlar (bilgi, beceri ve alışkanlıklar) şunlardır:

IV. Sınıfta

1. Kelimelerin çağrışım yoluyla eş ve karşıt anlamlarını (olumsuz değil) bulabilmek;

2. En yaygın köklerden ve işlek eklerden türetilmiş kelimelerin anlamlarını kavrayabilmek;

3. Eşsesli sözcüklerin değişik anlamlarını söz içinde fark edebilmek; (al, yüz, ekmek, yemek vb.);

4. Cümle içinde adların durumlarını doğru olarak kullanabilmek;

5. Bileşik adları yazabilmek (özellikle adreslerde, kişi ve yer adlarında);

6. Büyük harfleri doğru kullanabilmek (kısaltmalarda, satır başlarında);

7. Seslileri, ince ve kalın sesliler ayırabilmek; büyük ses uyumunu kavrayarak çekim ve yapım eklerini doğru kullanabilmek (-yor, -ken eklerinin bu kurala uymadığını fark etmek);

8. Kelime sonunda süreksiz yumuşak sessiz -b-c-d-g bulunmayacağını kavrayabilmek; buna göre söyleyip yazabilmek;

9. Süreksiz sert sessizlerin (-p-ç-t-k), iki sesli arasında, kelime sonunda sesli alırsa yumuşayacağını kavrayıp uygulayabilmek;

10. "mi" soru ekini zarf yaptığı durumlarda da doğru yazabilmek;

11. Cümle içinde adları, özel ad, tür adları, fiilleri tanıyabilmek (Bu terimler tanıtılacak, tanımları yapılmayacak, türlerine geçilmeyecek);

12. Cümle içinde yüklem, özne ve tümleci bulabilmek; özne ve yüklem ilişkisini tekil-çoğul yönünden doğru olarak belirtebilmek;

13. -de durum takısını bitişik, dahi anlamına gelen de'leri ayrı yazabilmek;

14. Virgülü cümle içinde: (a) öznelerden sonra, (b) birbiri ardınca sıralanan aynı işi gören kelimelerle aynı görevdeki öğeler arasında (bir tamlamanın birden çok tamlayanları, bir adı, sıfatlandıran birden çok niteleme sıfatları, bir yüklemin birden çok öznesi, nesnesi vb. gibi) kullanabilmek;

15. Noktayı: (a) tarihlerin gün, ay, yıl öğeleri arasında, (b) kısaltma harflerinin sonunda, (c) sayılardan sonra -inci anlamında kullanabilmek;

16. Tırnak işaretini, başkalarından alınan sözleri belirtmek amacıyla kullanabilmek;

18. Yazıda konuşma çizgilerini kullanabilmek;

19. Kullandığı ve öteki derslerde öğrendiği kelimeleri doğru söyleyebilmek; yazabilmek ve bu amaçla yazım kılavuzu'nu kullanabilmek.

V. Sınıfta

1. Kelimelerin çağrışım yoluyla eş ve karşıt anlamlarını (olumsuz değil) bulabilmek;

2. En yaygın köklerden işlek eklerle türetilmiş kelimelerin anlamlarını kavrayabilmek,

3. Eşsesli kelimelerin değişik anlamlarını söz içinde fark edebilmek (al, yüz, ekmek, yemek, ek vb.);

4. Cümle içinde adların durumlarını doğru kullanabilmek;

5. Birleşik adları yazabilmek; (özellikle adreslerde, kişi ve yer adlarında);

6. Büyük harfleri doğru kullanabilmek (kısaltmalarda, satır başlarında);

7. Küçük ses uyumu kuralını doğru uygulayabilmek (kural verilmeyecek);

8. Sert sessizlerin benzeşmesini kavrayarak çekim ve yapım eklerini doğru kullanabilmek;

9. Cümle içinde adları özel ad, tür adları, fiilleri tanıyabilmek; sıfatların hangi adları belirttiklerini, zamirlerin hangi adların yerini tuttuklarını belirtebilmek;

10. Zarfların, fiillerin anlamları üzerindeki etkilerini fark edebilmek;

11. Cümle içinde ad ve sıfat tamlamalarını küme olarak tanıyıp, tamlayan ve tamlananları ayırt ederek aralarındaki ilişkileri kavrayabilmek ve bunları yerli yerinde kullanabilmek (bu terimlerin tanımları yapılacak; ancak öğrencilerden tanım olarak istenmeyecek; sıfat, ad, zamir vb. türlerine geçilmeyecektir);

12. Cümle içinde yüklem, özne ve tümleci bularak cümle içinde yerli yerinde kullanabilmek;

13. Özne ve yüklemin teki-çoğul yönünden ilişkisini kavrayarak cümle içinde doğru kullanabilmek;

14. Fiilin üç temel zamanını (şimdiki, geçmiş, gelecek), üç temel kişisini (tekil, çoğul, I.-II.-III. kişiler) kavrayabilmek;

15. -de durum takısını bitişik, öteki de'leri ayrı yazabilmek;

16. Sıfat türeten ve ilgi zamiri olan -ki'leri kelimeye bitişik, ilgi bağlacı olan ki'leri ayrı yazabilmek; virgülü cümle içinde: (a) öznelerden sonra, (b) birbiri ardınca sıralanan aynı işi gören kelimeler ve aynı görevdeki öğeler arasında (bir tamlananın birden çok tamlayanları, bir adı sıfatlandıran birden çok niteleme sıfatları, bir yüklemin birden çok öznesi, nesnesi vb. gibi) kullanabilmek;

17. Noktayı: (a) tarihlerin gün, ay, yıl öğeleri arasında, (b) kısaltma harflerinin sonunda, (c) sayılardan sonra -inci anlamında (2. ikinci, 50. ellinci) kullanabilmek;

18. Tırnak işaretini, başkalarından alınan sözleri belirtmek amacıyla kullanabilmek;

19. İki noktayı açıklanacak sözlerden sonra, tırnak içine alınan sözlerden önce ve konuşma çizgisinden önce kullanabilmek;

20. Yazıda konuşma çizgilerini kullanabilmek;

21. Kullandığı ve öteki derslerde öğrendiği kelimeleri söyleyebilmek, doğru yazabilmek ve bu amaçla yazım kılavuzu'nu kullanabilmek;

(VI. — VIII. Sınıflar)

ÖZEL AMAÇLAR

Öğrencilere bilinçle:

A. 1. Anlamlarına göre cümleleri, cümle içinde kelimeleri doğru vurgulayabilme;

2. Kelimelerin gerçek, mecaz ve terim anlamlarını kavrayabilme, deyimleri anlayabilme;

3. Kelimeleri gerçek, mecaz, terim anlamlarında ve sesteş, anlamdaş, karşıt anlamlı kelimeleri, deyimleri anlatma etkinlikleri içinde doğal olarak kullanabilme;

4. Büyük ve küçük ses uyumlarını kavrayıp uygulayabilme;

5. Kelime türlerini cümle içindeki anlamlarına ve görevlerine göre tanıyabilme ve doğal olarak kullanabilme;

6. Kelimelerin yapısı ve dilimizin özelliği olan kelime türetme yollarını kavrayabilme;

7. Kelimeleri, takıları doğru anlayabilme ve yazabilme;

8. Noktalama işaretlerini tam ve doğru olarak kullanabilme;

9. Fiil kiplerini, basit ve bileşik zamanlı biçimlerini, çatılarını, ek fiilleri, yardımcı fiilleri, bileşik fiilleri, fiilimsileri cümle içinde kavrama ve doğru kullanabilme;

10. Cümlelerde öğelerin sıralanışını, sıralanışa göre anlam değişikliğini kavrayabilme ve buna göre cümle kurabilme;

11. Cümle türlerini (anlamlarına, yapılarına, yüklemlerine ve öğelerinin sıralanışına göre) öğrenebilme;

12. Cümlelerin görevlerini kavrayabilme; davranışlarını kazandırmak;

B. Bir önceki sınıflarda kazandıkları davranışları pekiştirmektir.

ÖĞRENCİLERE KAZANDIRILACAK DAVRANIŞLAR

Öğrencilere dilbilgisi bakımından kazandırılacak davranışlar bilgi, beceri ve alışkanlıklar şunlardır:

VI. Sınıfta

1. Cümleyi tanıyabilmek ve yazımını kavrayabilmek;

2. Cümle içinde kelimeleri doğru vurgulayabilmek, sesteş kelimelerin anlamını vurgu ile belirtebilmek, vurgu yoluyle cümlenin türlü anlamlarını gösterebilmek;

3. Kelimelerin gerçek, mecaz ve terim anlamlarını kavrayabilmek; kelimeleri bu anlamlarda kullanabilmek;

4. Büyük ses uyumunu tanıyıp kullanabilmek;

5. Sesteş, anlamdaş, karşıt anlamlı kelimeleri kullanabilmek, kelime yapıları ve Türkçe'de türetme yollarını, en işlek yapım eklerini kavrayabilmek;

6. Cümledeki görevine ve anlamına göre aynı kelimenin hangi türde kullanıldığını anlayabilmek (sıfat, fiil, zarf vb.);

7. Kelimeleri cümle içindeki görevlerine göre kullanabilmek;

8. Cümle içinde edatı, bağlacı, zarfı tanıyabilmek, kullanabilmek;

9. Cümle içinde niteleme ve belirtme sıfatlarını (işaret, belgisiz, sayı, soru sıfatları) tanıyabilmek, kullanabilmek;

10. Cümle içinde zamiri tanıyabilmek, kullanabilmek (kişi, işaret, belgisiz, soru zamirleri);

11. Ki bağlacını kullanabilmek;

12. De bağlacını doğru kullanabilmek;

13. İle kelimesini doğru kullanabilmek;

14. Fiil kiplerinden bildirme kiplerini kavramak ve cümle içinde kullanabilmek;

15. Fiillerin olumlu, olumsuz, soru biçimlerini doğru kullanabilmek, anlamlarına göre türlerini kavrayabilmek;

16. Soru eki "mi"yi doğru yazabilmek;

17. Kurallı ve devrik cümleyi kavramak;

18. Noktalama işaretlerini doğru ve yerinde kullanabilmek;

19. Türkçe "sözlük"e yazım kılavuzu'na vb. başvurabilmek;

VII. Sınıfta

1. Cümle içinde kelimeleri doğru vurgulayabilmek sesteş kelimelerin anlamını vurgu yolu ile belirtmek, vurgu yoluyle cümlenin türlü anlamlarını gösterebilmek;

2. Kelimelerin gerçek, mecaz ve terim anlamlarını kavrayabilmek, kelimeleri bu anlamlarda kullanabilmek; küçük ses uyumunu tanıyıp kullanabilmek;

3. Sesteş, anlamdaş, karşıt anlamlı kelimeleri kullanabilmek;

4. Deyimleri anlayıp kullanabilmek;

5. Kelimeleri cümle içindeki görevlerine göre kullanabilmek;

6. Cümle içinde zamiri tanıyabilmek (kişi, işaret, belgisiz, soru zamirleri);

7. Zamir görevi gören ekleri tanıyabilmek, kullanabilmek;

8. Kelimeleri, cümle içinde yapılarına göre değerlendirmek;

9. Fiil kiplerinden dilek kiplerini kavramak ve cümle içinde kullanabilmek;

10. Anlamlarına göre cümle türlerini kavrayabilmek ve bu türde cümleler kurabilmek;

11. Ek fiilleri, yüklemlerine göre cümle türlerini kavrayabilmek ve bu türde cümleler kurabilmek;

12. Yardımcı fiilleri kavrayabilmek ve cümle içinde doğru yazabilmek;

13. Etken, edilgen, geçişli, geçişsiz fiilleri kavrayabilmek;

14. Kurallı ve devrik cümleyi kavrayabilmek;

15. Noktalama işaretlerini doğru ve yerinde kullanabilmek;

16. Türkçe "Sözlük"e ve yazım kılavuzu'na başvurabilmek;

VIII. Sınıfta

1. Cümle içinde, kelimeleri doğru vurgulayabilmek, sesteş kelimelerin anlamını vurgu ile belirtebirmek, vurgu yoluyla cümlenin türlü anlamlarını gösterebilmek;

2. Kelimelerin gerçek, mecaz, terim anlamlarını kavrayabilmek;

3. Deyimleri anlayıp kullanabilmek;

4. Sesteş, anlamdaş karşıt anlamlı kelimeleri kullanabilmek;

5. Kelimeleri yapılarına göre tanıyabilmek;

6. Kelimeleri cümle içindeki görevlerine göre kullanabilmek;

7. Cümle içinde zaman, yer, yön, nitelik, nicelik, soru zarflarını tanımak; ad, sıfat ve edatlarla ilişkilerini kavramak, doğru kullanabilmek;

8. Fiillerin basit ve bileşik zamanlı biçimlerini kavramak ve cümle içinde kullanabilmek;

9. Ek fiil, bileşik fiilleri kavrayabilmek ve cümle içinde doğru yazabilmek;

10. İşteş, dönüşlü, geçişlilik kazanmış ve geçişlilik derecesi arttırılmış fiilleri kavrayabilmek;

11. Cümlelerde öğelerin sıralanışını, sıralanışa göre anlam değişikliğini kavramak, buna göre cümle kurabilmek;

12. Fiilimsileri tanımak ve kullanabilmek;

13. Yapılarına göre cümleleri, öteki cümle türlerini kavrayabilmek ve bu türlerde cümleler kurabilmek;

14. Cümleciklerin görevlerini kavrayabilmek;

15. Noktalama işaretlerini doğru ve yerinde kullanabilmek;

16. Türkçe "Sözlük"e ve yazım kılavuzu'na vb.ne başvurmak.

Y A Z I

Yazı programları yeniden düzenleninceye kadar eski programlar, sınıf ve Türkçe öğretmenlerince amacına ve yöntemine uygun olarak, öğrencilere, işlek (okunaklı, çabuk yazılabilen, güzel ve kişisel özellikleri olan) bir yazıyla yazma alışkanlığı kazandırılacak biçimde yürütülmelidir.

Y Ö N T E M

(I. — V. Sınıflar)

GENEL AÇIKLAMALAR

1. Dil, bir bilgi değil, beceriler toplamıdır. Eğitim bilim verilerine göre beceri, uygulanarak kazanılır. Türkçe'yi düzgün konuşma, iyi okuma, doğru yazma becerileri de ancak yapılarak, alıştırmalarla kazandırılır. Buna göre Türkçe'de uygulanacak yöntem, etkin olmalıdır; kuramsal bilgiler, beceri kazanmaya yarayacak ölçüde ve nitelikte bulunmalıdır.

2. Türkçe derslerinde dilimiz, kelimelerin ve cümlelerin kavramlarıyla birlikte bir bütün olarak ele alınmalıdır; yani öğrenciler kendi dillerini evde ve çevrede nasıl öğrenirlerse, o biçimde öğrenmeye devam etmeli; daha ilk derslerden başlayarak kelimelerin anlamları çözülmeye geçilmemelidir.

3. Türkçe derslerinde, çocuğun dilinden harekete geçilmeli ve ona yavaş yavaş kültür dilimiz kazandırılmalıdır. Çocuk dilinin başlıca iki özelliği vardır; onun dili önce yaşının, sonra da çevresinin dilidir. İlk zamanlarda öğretmen, öğrencilerin kendi konuşmalarıyla meramlarını serbestçe anlatmalarına fırsat vermelidir. Ağız farklarını düzeltmenin, bir zaman işi olduğu ve bu konuda öğencileri yıldırmadan onlara yardım edilmesi gerektiği unutulmamalıdır.

4. Türkçe çalışmaları için, birinci ve ikinci devrede, bütün derslerden yararlanılmalı; her dersle ilgili çalışmaların sözle ve yazı ile doğru anlatılmasına önem verilmeli, öğrencilerin bu alandaki becerileri arttırılmalıdır.

5. Türkçe derslerinin bütün çalışmaları arasında öğrenciler, karşılarındakilerin söylediklerini dinlemeye, anlamaya ve gerekince, belli kurallara uyarak cevap vermeye ya da almaya alıştırılmalıdırlar.

6. Hayatımızda dinlemenin ve dinleneni anlamanın önemi büyüktür. Bugün bilgilerimizin bir kısmını televizyon, radyo, konferanslar, röportajlar yolu ile kazanmaktayız. Toplum düzeni, özel yaşayışımızın, kişilerin birbirleriyle karşılaşıp konuşmaları ve birbirlerini anlamalarını zorunlu kılmaktadır. Öğrenciler, derslerin önemli bir kısmını dinleyerek öğrenirler. Bunun için öğrencilere Türkçe derslerinde dinleme alışkanlığı kazandırılmalıdır.

Çocukların dinleme güçleri değişik olabilir. Öğretmen bu gücü derste ve küme çalışmalarında geliştirici tedbirler almalıdır. Ayrıca dersliğe öğrencilerin birbirlerini görecekleri biçimler verilmeli, iyi işitmeyenleri uygun yerlere oturtmalı, öğretmen bütün öğrencilerin görebilecekleri ve kolaylıkla işitebilecekleri bir yerde konuşmalıdır.

Dinlemenin daha önce işaret edilmiş olan amaçlarına varmak için Türkçe derslerinde özel çalışmalar yapılabilir; öğrencilere iyi dinlemenin, dinlediğini iyi ve doğru anlamanın yolları öğretilebilir; öğrencilerin daha iy ve daha dikkatli dinleyici olmaları sağlanabilir.

Öğrencilere, kişisel ilişkilerde dinlemenin bir görgü kuralı olduğu kavratılmalıdır. Özellikle, konuşanın sözünü kesmemek, düşünceleri kabul edilmese bile nezaketle cevap vermek gerektiği belirtilmeli ve bunlarla ilgili alışkanlıklar kazandırılmalıdır.

OKUMA İLE İLGİLİ AÇIKLAMALAR

1. Okumanın, her derste önemli bir yeri vardır. Öğrenme büyük ölçüde okumaya dayanır. Bütün derslerin okumayı gerektirdiği gözönünde tutularak olursa, iyi okumayan ve okuduğunu anlayamayan bir öğrencinin başarı kazanamayacağı açıktır.

2. Okuma, gözlerin ve ses organlarının çeşitli hareketlerinden ve zihnin anlamı kavrama çabasından oluşan karmaşık bir etkinliktir. İyi bir okuma, bu hareketlerin uyumlu olmasına bağlıdır.

Okumada dikkat edilecek ilk husus, kelime biçimlerinin anlamlariyle birlikte kavranmasıdır. Göz bir yazıyı okurken satır üzerinde kayarak ilerlemez; birbiri arkasına sıçramalar ve her sıçramanın arkasından bir duraklama yaparak satırın belirli bir parçasını görür ve kavrar, sonra yeni bir durum alarak satırın öbür parçasına geçer, asıl okuma bu sıçramalardan sonra gözün belli bir noktaya dikildiği duraklama sırasında olur.

İyi bir okuyucuda, satırın bir sıçramada kavranan bölümü, zayıf okuyucularınkine göre, daha uzun ve bunun için de duraklamalar daha azdır. Göz, okunan kelimelere ne kadar alışık ise, bu sıçramada kavradığı alan da o kadar geniş olur. Kelime klişelerinde ve bunların anlamlarına alışık olmadığı zaman göz, satır üzerinde ilerleme ritmini bozan birtakım gerileme hareketleri yapar; bu hareketler çabuk okumayı ve okunanı çabuk anlamayı güçleştirir. Sesli okumada satırın gözle kavranan parçası, seslendirilen bölümünden daha uzundur. Bu göz ses uzaklığı, zayıf okuyucularda kısa, iyi okuyucularda daha uzundur. Hatta okumaya yeni başlayanda böyle bir uzaklık yoktur. Bütün bunlar, gözün okuma sırasında harfleri teker teker değil, kelimeleri genel biçimleriyle, hatta satırın büyükçe bir parçasını bir anda kavradığını ortaya koymaktadır.

3. Bundan başka, önce belirli bir konuşmaya çocukların dikkatlerini çekerek, günlük hayatımızdaki konuşmaları yazdırarak ve sınıfta taklit ettirerek okumak da, konuşur gibi okumayı sağlayan alıştırmalar arasında yer alabilir. Öğretmen, çocuklara şöyle ödevler verebilir.

"Bugün arkadaşlarınızla veya evde annenizle konuşurken sorduğunuz soruları yazınız." "Bakkaldan alışveriş ederken, istasyonda gişeden bilet alırken neler sorulduğuna dikkat ediniz, bunları yazıp getiriniz."

Öğrenciler, bu çeşit yazıları kolaylıkla, konuşur gibi okurken, herhangi bir yazıyı, anlamlı ve etkin okumak için cümle düzenine, anlam özelliğine ve cümle vurgusuna dikkat edilmesi gerektiğini sezerler.

4. Sesli okuma, öğğrencilerin, okumayı öğğrenmesine, okuma düzeylerinin öğretmen tarafından tanınmasına, dinleme alışkanlığı kazanılmasına hizmet eder ve bu nedenle okuma öğretiminde önemli bir yer tutar.

Sesli okumada şu esaslara uyulmalıdır:

a. Öğretmen ya da öğrenci bir parçayı yüksek sesle okurken, öteki öğrencilerin, okunanı her zaman kendi kitaplarından izlemeleri doğru değildir. Öğrencilerin, okunanı dikkatle dinleyerek anlamaya ve güzel okumanın tadına varmaya alışmaları gereklidir. Ancak daha çok birinci ve ikinci sınıflarda, virgül ve

noktalardaki duraklamalara alışmaları bakımından, öğrencilerin okunanı izlemeleri yararlı olabilir.

b. Kelime, düşünce ve paragraf açıklamaları, yanlışları düzeltmeler, gerekmedikçe okuma sonuna bırakılmalı, düzeltme ve açıklamalar çeşitli yollardan yararlanarak önce çocuklara yaptırılmalı, öğretmenin açıklaması en sonra kısa ve tamamlayıcı nitelikte olmalıdır. Fazla açıklamayı gerektiren parçalar çocuk düzeyine uygun değil demektir; böyle yazılar seçilmemelidir. Öğrencilerin düzeylerine uygun bir parçayı en az bir kez okuyarak anlamalarına yardım edilmelidir.

c. Bir parçanın okunması gereksiz yere tekrarlanmamalıdır. Öğrenciyi okumadan soğutan nedenlerden biri de gereksiz tekrarlardır. Ancak, çok hoşa giden bir öykü ya da anlamı kavranamayan bir yazının bazı bölümleri ya da tamamı birkaç kez okunabilir.

ç. Öğrenci, eline ilk olarak aldığı bir yazıyı kusursuz olarak yüksek sesle okuyamaz; çünkü henüz konusunu anlamış ve sezmiş değildir. Bunun için, özellikle edebi yazıları yüksek sesle okutmadan önce öğrencilerin kendi kendilerine okumuş olmaları sağlanmalıdır.

5. Hayatta en çok yer alan okuma şekli, sessiz okumadır. Sessiz okuma çocuğun kendi kendine okuyup öğrenmesine yarar ve bu çalışma da onun, zamanını, gücünü daha iyi kullanmasını sağlar. Bunun için hem okulda hem okul dışında çocukların sessiz okumalarına bol bol fırsat ve imkânlar hazırlanmalıdır. Daha ilk sınıftan başlayarak sessiz okuma yaptırılmalı ve okunan yazıların anlaşılıp anlaşılmadığı yoklanmalıdır.

6. Öğrenciler, sessiz okumada gereksiz birtakım baş ve dudak hareketleri yapmamalı, kelimeleri ve satırları parmakla ya da kalemle izlememelidir.

7. Öğretmen, bazı uygun metinlerin, grup halinde okunması biçimindeki çalışmalara da yer vermelidir. Söz konusu çalışmalar, bir topluluğun düşünce ya da sözlerini anlatan metinlerin okunmasında uygun bir yol alabileceği gibi, öğrencilerin duygulanmalarını, seslerini bir yöneticiye bağlı olarak uydurma alışkanlığını kazanmalarını da sağlar.

Okunan parçada, öğrencilerin anlamlarını bilmedikleri her kelimeyi birer birer açıklamaktan çok, bütünün kavranmasına önem verilmelidir.

Öğrencilerin okunan metni anlayıp anlamadıkları yoklanırken, cevapları yazıdaki gibi tekrarlamamalarına, anladıklarını kendi kelimeleriyle söylemelerine özen gösterilmelidir. Onların, metni anladıklarını gösteren en iyi ölçü, sorularımıza kendi kelimeleri ile cevap vermeleridir.

8. Öğrencilerden hepsinin aynı derecede güzel okuması beklenemez. Bunun için okumada seviye grupları kurarak anlamlı ve güzel okuma becerisi geliştirilmelidir.

9. Öğrencilere boş zamanlarında kitaplardan yararlanma alışkanlığı kazandırılmalı, ihtiyaç duydukları kitapları ve konuları arayıp bulma yolları kendilerine öğretilmelidir. Bu konuda her şeyden önce onların okuma eğilimlerinin saptanması gerekir. Kimi çocuklar basit serüven kitaplarından, kimileri masallardan, resimli hikayelerden hoşlanırlar; kimileri ise resimli dergileri karıştırmakla ve rastgele okumalarla yetinirler. Okumaktan kaçınanlara sevebilecekleri kısa, yalın kitaplar verilmelidir. Öbürlerine eğilimlerine göre derece derece üstün eserler verilebilir. Giderek bu eserler değerleri daha yüksek olanlar arasından seçilir.

10. Öğrencilere, Millî Eğitim Bakanlığınca tavsiye edilen kitaplardan serbest okumalar verilmeli ve bu tür okumaların sınıfta değerlendirilmesi yapılmalıdır.

SÖZLÜ VE YAZILI ANLATIMLA İLGİLİ AÇIKLAMALAR

Sözlü anlatım, hem hayati değer taşıması, hem de Türkçe öğretiminin temeli olması bakımından önemlidir. Konuşma, hayatımızda çok yer tutan bir anlaşma yoludur. Fakat ayrıca, okuma, yazma ve dilbilgisi gibi çeşitli çalışma konularının da çıkış noktasıdır. Okuma, yazım ve yazmada olduğu gibi, dilbilgisi alıştırmalarında da konuşma, bir çalışma temelidir. Yazı ise, sözün sürekliliğini ve yayılmasını sağlar. Onun için, öğrencileri yazı ile anlatmaya alıştırmak da gerekir.

Öyleyse öğretmen, öğrencilerin ,duygu ve düşüncelerini başkalarına, bir yandan sözle, öte yandan da yazı ile anlatma çalışmalarına yönelmelidir. Öğretmenin okulda yalnız yazı ile anlatıma önem vererek sözlü anlatımı bir yana bırakması ne kadar doğru değilse, sözlü anlatıma önem vererek yazılı anlatımı ihmal etmesi de o kadar yanlış olur.

A. Sözlü Anlatım :

1. Doğru ve düzgün konuşma, iyi konuşanlar örnek alınarak elde edilir. Dilbilgisinin, bu konudaki rolü sonra gelir. Onun için öğretmen sınıfında iyi konuşma örneği vermeli; güzel ve düzgün konuşmalı, sözleri iyi ve doğru telaffuz ederek öğrencilere örnek olmalıdır.

2. Sözlü anlatım için başlıbaşına bir ders ayrılmış değildir. Bütün dersler ve ders dışı çalışmalar bunun için doğal fırsatlar hazırlanmalıdır. Dilbilgisi dersleri, birinci devrede planlı konuşma alıştırmaları ile; ikinci devrede ise, belli başlı dil kurallarını sevdirip bilinçli duruma gitmekle, yazılı anlatım üzerinde olduğu gibi, sözlü anlatım üzerinde de etkili olur.

3. Öğretmen, öğrencilerin doğal, canlı ve etkili bir biçimde konuşmalarını sağlamak için, böyle bir konuşmayı gerektirecek durumlar, fırsatlar yaratmalıdır. Bu amaçla yarışmalı oyunlar düzenlenmelidir. Ancak, bu oyunların yapmacık, amaçtan uzaklaştırıcı olmamasına dikkat edilmelidir.

Eşya ve olaylar üzerinde araştırma yapan, herhangi bir konu üzerinde kitap, dergi ve gazetelerden ya da insanlardan bilgi toplayan, belli konular üzerinde düşünen öğrencilerin, elbette söyleyebilecekleri birçok şeyleri bulunur. Bütün derslerle öğrencilere bu gibi fırsatlardan yararlanarak söz söylemek imkânı verilmelidir. Önce birinin söz açması ile başlayan bu konuşma iyi yürütülürse, canlı, ateşli ve yararlı konuşmaların ve tartışmaların doğmasına yol açar. Böyle sınıfça konuşma, öğretim konularının işlenmesinde sık sık yararlanılacak değerli bir yoldur. Öğrencilere bu konuşmalar yoluyla, hayatta pek çok ihtiyaç duyacakları tartışma yöntemleri üzerinde alışkanlıklar da verilmelidir. Kalabalık sınıflarda her öğrencinin daha çok konuşabilmesini sağlamak için, onların küme çalışmaları sırasında konuşturulmasına da başvurulmalıdır. Öğretmen, bu konuşmalar sırasında düzenleyici ve uyarıcı bir rol oynamalı, öğretmenlik sanatının konuşmaktan çok konuşturmak olduğunu untmamalıdır.

4. Öğrenciler, cesaretleri kırılmazsa, büyük bir konuşma hevesi gösterirler. Bunun için onların başlangıçta, kendi alıştıkları biçimde de konuşmalarına imkân verilmelidir. Öğrencilerin düzgün bir konuşma dili kazanıp kazanmamaları, öğretmenin ilk zamandaki tutumuna bağlıdır. İyi ve düzgün konuşamayan öğrencilere söz vermeyen ya da onların konuşmalarına sık sık karışan bir öğretmen, öğrencilerine iyi bir konuşma alışkanlığı kazandıramaz. İlk zamanda önemli olan, öğrencilerin hiçbir çekingenlik duymadan, duygu ve düşüncelerini serbestçe anlatmalarıdır. Dili düzgün ve olgun bir duruma getirmenin ancak böyle bir tutumun meyvesi olacağı ve işin zamana bağlı bulunduğu unutulmamalıdır.

5. Öğretmen, geziler, ziyaretler ve müsamereler gibi sınıf dışı çalışmalar arasında öğrencilerinin doğal bir biçimde konuşmaları için ortam hazırlamalıdır. İş yerlerinde, her türlü etkinlikler içinde çocukların duygu ve düşüncelerini kısa ve açık olarak anlatmaları sağlanmalıdır. Onlara, varsa, telefonla konuşma yolları da öğretilmelidir.

6. Her öğrencinin, düşündüğünü ortaya koyabilmesi ve bütün sınıfın bundan yararlanması, ancak sınıfta iyi bir konuşma düzeninin kurulmasıyla sağlanabilir. Bunun için de, öğrencileri herşeyden önce dinlemeğe alıştırmak gerekir. Bir sözün doğruluk derecesini anlamak, değerini ölçmek, onu tamamlamak, yorumlamak, iyi anlatılmış olup olmadığğını anlamak, ancak iyi dinlemekle mümkün olabilir. Öğretmen, dinlemeyi engelleyen nedenleri gidermeye çalışmalıdır. İyi dinleme alışkanlığı vermek, eğitimin başlıca amaçlarından biri olmalıdır. Ayrıca, konuşmada kendine sıra gelmeden söze karışmamak, arkadaşlarının görüşlerine saygı göstermek, değerlendirme sırasında kırıcı olmamak vb. alışkanlıklar çocuklara kazandırılmalıdır. Bu arada, toplu konuşmada başkan seçimi, gündem, söz alma, oylama vb. kural-

lar öğretilmelidir. Söze karışmayan öğrencileri konuşturmak için önlemler alınmalı, ikide bir söz söylemek isteyen öğrencilere de (kırılmamalarına dikkat edilerek) her zaman söz verilmemelidir.

7. Bundan önce sözü geçen konuşma, anlatma, hikâye etme ve tartışma biçimlerinden başka, öğrencileri konuşturma konusunda küçük dramatizasyon çalışmalarının da önemli bir yeri vardır. Oyunlaştırarak canlandırma (dramatizasyon), ayrıca belli konuların bedenle canlandırılması için de fırsat hazırlar. Bu nedenle öğretmen, öğrencilere dinledikleri ya da derslerde öğrendiklerini hemen sınıfta temsil ettirmelidir. Bu işe daha ilk sınıfta başlanmalıdır. Burada sözü geçen oyunlaştırarak canlandırma çalışmalariyle yazılı piyeslerin temsil edilmesini birbirine karıştırmamalıdır. Burada sözü edilen oyunlaştırarak canlandırma çalışmaları, çocukların kendilerini, dinledikleri ya da okudukları şeylerde geçen kişilerin yerine koyarak bir olayı temsil etmeleridir.

Öğrencilere karagöz, kukla oyunları oynattırmak ve yazılı piyesler temsil ettirmek de serbest konuşmayı geliştirecek birer eğitim yoludur. Sınıf ve okul müsamerelerinde bunlardan yararlanılabilir. Karagöz, kukla şekilleri yapmak, perde kurmak, resim iş derslerine; oynanacak oyunların öğrenciler tarafından yazılması da yazma çalışmalarına fırsatlar hazırlar.

Kimi zaman, bir konunun sadece hareketlerle ifade edilmesi çalışmalarına da yer verilmelidir.

8. Öğrenciler, aşağıdaki konuşma çeşitleri üzerinde çalıştırılabilir. Ancak, bunları klişe olarak öğretmemeli, bu türler içinde öğrencilerin serbest konuşmalarına, yaratıcı olmalarına fırsat verilmelidir.

a. Bir kimseye kendini ya da bir başkasını tanıtmak, telefonla konuşmak,

b. Gördüklerini anlatmak, konuların özelliklerini bularak söylemek,

c. Oyuncaklarla yaptıklarını anlatmak,

ç. Evde, okulda, gezintilerde, bayramlarda, törenlerde gördüklerini anlatmak, dikkate değer noktaları bulmak,

d. Gözlemini yaptıkları, inceledikleri şeylerin göze çarpan niteliklerini belirtmek,

e. Kendilerini başkalarının yerine koyarak onların özelliklerini canlandırmak,

f. İki veya daha çok varlıkta ya da deneyde ortak ve ayırıcı nitelikleri bulup söylemek,

g. Görülmüş bir olayı, geçirilmiş bir deneyi anlatırken önemli noktaları belirtmek, bunu yaparken amaca uygun bir yol izlemek; yaşanılmış olaylardan görüşülen konu ile ilgili olanını seçerek anlatmak,

h. Hayal güçlerini harekete getiren konular üzerinde konuşmak; öğretmen tarafından anlatılmaya ya da çocuklar tarafından okunmaya başlanıp yarım bırakılan bir öykünün tamamlamak, okunan öykünün herhangi bir bölümüne başka bir biçim vermek için düşünmek ve konuşmak,

ı. Radyoda ya da herhangi bir yerde dinlediklerini, sinema ve televizyonda gördüklerini doğru ve tam olarak anlatmak, (.)

B. Yazılı Anlatım :

1. Öğretmen, konuşmada ileri sınıflarda olduğu gibi, yazmada da doğal birtakım fırsatlar kullanmalıdır. Sınıf ve okul hayatında yazmak için böyle fırsatlar çıkabilir. Bunların başlıcaları şunlar olabilir:

Öğrencilerin, birlikte yaptıkları geziler, ziyaretler, incelemeler, gözlemler, geçirdikleri denemeler, elde ettikleri sonuçlar; tatil ve bayram günlerinin duyguları; okulda oynanmış bir oyunun, yapılmış bir törenin ya da sınıfta yaşanmış bir olayın, başka bir okula ya da başka bir kente giden bir arkadaşa anlatılması; derslerde şu ya da bu konunun incelenmesi sırasında ihtiyaç duyulan bilgileri, bir istatistiği, bir broşürü ya da bir reklamı istemek, bir kitabı ısmarlamak ya da bir dergiye abone olmak için yazarına, bir idarehaneye, bir fabrikaya, bir kitapçıya mektup yazılması; hasta olan bir arkadaşın hatırını sormak için sınıfça kendisine mektup yazılması; okul kitaplığına bir kitap, okul müzesine bir şey armağan eden bir kimseye teşekkür mektubu yazılması; sınıfça başka bir sınıf onuruna düzenlenen müsamere için bir çağrı yazısı yazılması; doğum yıldönümünü kutlayacak biri tarafından arkadaşlarına çağrı yazısı yazılması,

2. İlk beş sınıfta yer verilecek yazma ile ilgili çalışma türleri şunlar olabilir:

a. Öğrencinin, yaşadığı, gördüğü ve incelediği olayları anlatmak,

b. Ders konuları ile ilgili sonuçları yazmak (Türkçe dersinde öğrenilenlerden öbür derslerde nasıl yararlanılacağını göstererek),

c. Resim ve levhalara bakarak gördüklerini yazmak ya da öğretmenin ilgili sorularını cevaplandırmak;

ç. Dinlenen ya da okunan parçalarla ilgili yazılar yazmak;

d. Mektup, posta kartı, telgraf, kutlama ve çağrı yazısı yazmak;

e. Alındı, bildiri doldurmak, dilekçe, senet vb. yazmak;

f. Sınıf haberlerini okulun duyuru tahtasına yazmak, okuldaki kolların toplantı ve çalışmalarını basit birer tutanak özeti haline getirmek;

g. Tasvir ve portreler yazmak;

h. Okul gazetesine değişik türde yazılar yazmak;

ı. Hayali konuları vb. yazmak;

3. Bu yazma çeşitleri arasında, yaşanmış ve gözlemi yapılmış olaylarla ilgili olanlar hemen her sınıfta en önemli yeri tutar. Öğretim çalışmalarına ilişkin sonuçların yazılması da sık sık baş vurulacak bir yazış türü olacaktır. Aslında dersler, bunun için çok bol fırsatlar hazırlar. Mektup ve benzerlerinin yazılmasına ikinci, hayali konuların yazılmasına üçüncü sınıfta başlanacak; öteki yazı türlerine ise, ikinci devre (4. ve 5. sınıflarda) yer verilecektir. Dilekçe, tutanak özeti yazma ve alındı yazma işini beşinci sınıfa bırakmak uygun olur. Öğretmen, okulda görülen bu yazı türlerinin hayatta öğrencilerin kendilerince yazılması için onların cesaretlerini arttırmalıdır.

4. Yazma ödevleri için öğretmen tarafından, öğrencilerin serbest yazmalarını sınırlayacak planlar verilmemelidir. Ancak, öğrencilerin bir sıra gözetmelerine yardım etmek üzere bazı konularda kendilerinden plan hazırlanmaları istenmelidir.

5. Öğretmen, yaşanmış ya da izlenmiş olayların yazılması söz konusu olduğu zaman, öğrenciler, görmedikleri, yaşamadıkları, incelemedikleri konuları yazmaya zorlanmamalıdır.

6. Öğrencilerin kendi konuşmalarına uygun yalın ve yapmacıksız bir cille yazmalarına önem verilmelidir.

7. Öğrencilerden "şu kadar cümle, satır veya sayfa yaz" gibi bir kayıtla konuları belli uzunlukta yazmaları istenmemelidir. Onlar, aslında, kendi düzeylerine uygun uzunlukta yazarlar. Ancak, öğretmen, öğrencilerin kendiliklerinden her sınıfta istenen düzeye gelmelerine çalışmalıdır.

8. Öğrencilere, bir yazıyı yazmak için yeterince zaman bırakılmalıdır.

9. Öğrencilerin, yazılarını bir kez kendi kendilerine ve hatta yanlarındaki arkadaşlarına okumaları alışkanlık haline getirilmelidir. Böyle okumaların, iyi yazmada büyük rolü olduğu ve en büyük yazarların bile bundan yararlandıkları anlatılmalıdır.

10. Öğrencilerin, yazarken, yazım ve sözdizimi kurallarına, yazı ilkelerine uymaları sağlanmalıdır. Bununla birlikte yazım kurallarına uymanın yazmaya engel olmamasına ve ürkeklik uyandırmamasına da çalışılmalıdır.

11. Gözden geçirilecek yazma ödevlerinin kağıtlara yazılması uygun olur. Bunlar düzeltildikten sonra öğretmen ya da öğrenciler tarafından zarflar ya da dosyalar içinde saklanır. Sınıfın anı defterine yazılır ya da sınıfın dosyasında saklanır.

12. Bir yazma ödevini öğretmen ve öğrenciler eleştirip değerlendirirken şu noktaları gözönünde tutmalıdırlar:

a. Öğrencinin gözlem gücü (özellikle yaşanmış ve gözlemi yapılmış olaylarla ilgili yazılarda ve resimlerin yorumlanmasında);

b. Öğrencinin düşünme yeteneği (Mantığa uygunluk);

c. Öğrencinin hayalde canlandırma yeteneği (özellikle tasarlanıp yazılan yazılarda);

ç. Öğrencinin Türkçe'yi kullanma becerisi;

d. Öğrencinin bellek gücü (özellikle üzerinde görüşülen, okunan ve işitilen konuların tekrarlanmasında);

e. Anlatımda içtenlik, yalınlık ve gerçeğe uygunluk;
f. Yazım ve yazı kurallarına uyma.

13. Yazma ödevlerinin düzeltilmesinde zaman zaman şu yollara başvurulmalıdır:

a. Kendi kendine düzeltme;
b. Karşılıklı düzeltme (öğrenciler arasında ödevler değiştirilerek birbirlerinin ödevini düzeltme);
c. Yakın arkadaşlar arasında ya da kümeler içinde düzeltme;
ç. Sınıfça düzeltme;
d. Öğretmenin düzeltmesi;

Öğretmenin, ödevleri incelemesi, öğrencilerin yazma düzeylerini anlamak, ortak yanlışlarını görüp düzeltmek imkânı sağlar. Saptanan yanlışlar yazma derslerinin arkasından yapılacak oln konuşma, yazma ve dilbilgisi inceleme ve alıştırmaları için konu olabilir.

Öğretmen, yanlışların doğru biçimlerini öğrencilerin kendilerine buldurmalıdır. Ancak bu yolla yanlışların nedenleri öğrenciler tarafından kavranır ve tekrarlanmaması sağlanmış olur. Onun için öğretmen, yazma ödevlerini okurken üzerinde durmak zorunluluğunu duyduğu yanlışları özel işaretlerle belirtmelidir. Bu işaretler daha önce sınıfça saptanmalı ve öğrenciler tarafından açıkca bilinmelidir. Böylece öğrencilerin kendi yanlışları üzerinde düşünmelerine ve bunları düzeltmelerine yol açılmış olur.

14. Düzgün yazmada, konuşmadan başka, çok yazma ile doğru ve güzel yazılmış yazıları okuyup incelemenin de etkisi vardır. Onun için öğretmen, bir yandan türlü fırsatlardan yararlanarak öğrencilere bol bol yazma fısatı verirken, öte yandan da onlaa doğru ve güzel yazılmış kitap ve yazıları okutup incelETemli, öğrencileri bunlar üzerinde konuşturmalıdır. Okuma dersleri bu amacın gerçekleşmesine de hizmet etmelidir.

15. Öğrenciler yazma ödevlerini amaca uygun bir biçimde süsleyip konu ile ilgili olarak resimlendirmeye de yöneltilmelidir. Ancak bunun, gereğinden çok zaman ve emek harcamaya yol açmamasına özen gösterilmelidir.

16. Öğrencilerin, yazılı anlatımda kelimeleri doğru yazmaları üzerinde sürekli olarak durulmalıdır. Bir kelimeyi doğu yazmalarını sağlamak için onlara sadece kelimeyi göstermek ya da bunu söyleyerek, yazdırmak yetmez; kelimenin söylenişini işitmeleri, kendilerinin söylemeleri ve yazmaları da gereklidir. Bu yol öğrencilerin değişik duyularını uyararak kelimelerin öğretilmesini kolaylaştırır. Öyleyse öğretmen, yazılışını öğreteceği yeni kelimeleri yüksek sesle söylemeli, öğrencilere söyletmeli, tahtaya yazmalı, öğrencilerin bunu görmelerini, bakarak ve söyleyerek yazmalarını sağlamalı ve değişik cümlelek içinde birkaç kez yazdırmak fırsatı hazırlamalıdır. Yazılması güç olan bazı kelimelerin yukarıda tavsiye edilen alıştırmalardan başka, öğrencilerin, gözleri kapalı olarak hayallerinde canlandırarak yazmaları da yararlıdır. Söyleyerek yazdırma (dikte) ya da kopya ettirme yolları, yalnız başlarına bir kelimenin tam olarak öğrenilmesine yetmez. Hele öğrencilerden yazılışını daha önce görmedikleri kelimelerin parçalar içinde yazılmasını istemek, çoğu zaman yanlış yazmaya ve öğrenmeye de yol açabilir.

17. Kelimeleri doğru yazmada, ilgili dil kurallarını bilmenin de yararları vardır. Onun için, hele ikinci devre sınıflarında imla (yazım) kuralları üzerinde önemle durulmalıdır. Bu bakımdan imla (yazım) ile dilbilgisi arasında sıkı bir bağlılık gözetilmelidir.

18. Serbest yazma ödevleri, öğrencilerin yazımdaki başarılarını ortaya koyan, yazım denetimini kolaylaştıran başlıca yollardan biridir. Söyleyerek yazdırma da bu amaca hizmet edebilir. Ancak, yazdırılacak, metindeki kelimeler yazımı bilinen kelimelerden oluşmalı ya da bilinmeyen kelimeler önceden açıklanmalı ve tahtaya yazılmalı, söyleyerek yazdırılan yazının konusuyla öğrenciler ilgilendirilmelidir. Böyle olursa söyleyerek yazdırma tekrarlamaya da fırsat hazırlanmış olur.

19. Yazımı öğrenilen kelimeler bir deftere (kelime defteri) yazdırılmalıdır. Bu defter, ilk sınıflarda bir yazım defteri olarak başlar, ikinci devrede kelime defteri halini alır. Öğrenciler duraksadıkları zaman bu deftere başvururlar. Aynı amaçla sözlüklerden de yararlanırlar.

Yazım yanlışlarını düzeltirken:
a. Kendi kendine düzeltme (yazım kılavuzu'na bakarak);
b. Kümeler içinde düzeltme (yazım kılavuzu'na bakarak);
c. Öğretmen tarafından ya da sınıfça düzeltme yollarına başvurulabilir.

Ortak yanlışlar üzerinde sınıfça durulmalıdır.

20. Kelimelerin yazımında esas Yazım Kılavuzu'dur. Yazım Kılavuzu'nun yanında Milli Eğitim Bakanlığınca kabul edilen sözlüklerden de yararlanılmalıdır. (Kılavuz ve sözlük kullanma alışkanlık haline getirilmelidir.)

21. Öğrenciler; kendi düzeylerinde sanat değeri taşıyan manzum yazıları, düşünce, duygu ve ahenk değerlerini belirtecek biçimde okumaya alışmalıdırlar. Bu etkinlik, öğrencilere topluluk önünde okuyabilmek alışkanlığını ve manzum yazıyı daha iyi duymak yeteneğini kazandırır.

Etkili ve güzel okunacak yazının mutlaka ezberlenmesini istemek gerekmez. Ezberleme, bazı öğrenciler için güçlük yaratabileceği gibi zamanın ve bücün boşa gitmesine de yol açabilir. Bundan ötürü, bazı durumlarda metnin bir kağıttan ya da kitaptan izlenmesine de izin verilmeli, asıl amacın güzel okumak olduğu hatırdan çıkarılmamalıdır.

Etkili okuma sırasında, öğrencilerin jestleri ve ölçüsüz bağırmaları, onları kırmadan düzeltilmelidir. Bu konuda öğretmen, öğrencinin doğal hareketlerini büsbütün değiştirmek, büyük insanlara ve sanatçılara özgü jestler öğretmek yoluna gitmemeli; çocuk kişiliğinin belirmesine fırsat vermelidir.

Öğrencilerin etkili biçimde okuyacakları metinler, düzeylerine göre, ulusal şiirler, doğa ve kahramanlık şiirleri, manzum öyküler, duygusal şiirler olabilir. İlk sınıflarda tekerlemeler de ezberlettirilebilir.

Etkili okuma çalışmalarına en çok, okuma dersleri içinde yer verilmelidir. Türlü kaynaklardan (Radyo, teyp, kaynak kişi vb.) yararlanılarak öğrencilere iyi etkili okuma örnekleri verilmelidir.

(I. — III. Sınıflar)

AÇIKLAMALAR

Temel eğitimin 1., 2., 3. sınıflarında Türkçe öğretimine, okuma-yazma davranışının kazandırılmasından sonra başlanacağı doğaldır. Ancak, okul öncesi dönemi çocuklarında ailenin, çevrenin sosyo-ekonomik, kültürel etkenlerin yarattığı Türkçe öğrenimine hazır olma eşitliği sağlanmamış olabilir. Bu durumda, birinci devre yıllarında öğrencilerin Türkçe yönünden düzey ayrılıkları sürecektir. Öğretmen, Türkçe öğretimine başlarken çocukların okuma yazma etkinliklerine hazır oluşları yönünden seviye gurupları tekniğinden yararlanabilir. Böylece üç yılı kapsayan dönem süresince, bir yandan seviye gurupları arasındaki ayrılıkları azaltıcı çalışmalar yaparken, öte yandan da, 3. sınıf sonucunda ulaşılması gereken Türkçe öğretimini özel amaçlarına ulaşılmasını sağlayabilmelidir.

Her iki ayda bir Türkçe gelişimini ölçme testleri ve öteki değerlendirme araçlarıyla öğrencilerin Türkçe düzeyleri ve bu düzeyin gelişimi saptanmalıdır.

1., 2., 3. sınıfların Türkçe derslerinde izlenecek, yöntem, bu sonuçlara ve gelişme hızına göre belirlenmelidir. Türkçe öğretimi özellikle birinci devrede, bir sanat işidir. Karşılaşılan seviye grupları ne olursa olsun Türkçe öğretimini yapan öğretmenin, usta bir sanatçı gibi davranabilmesi, başta gelir. Çocukların ihtiyaçlarına karşılık verebilmek için çeşitli yöntem ve teknikler kullanılır.

1. Anlama Çalışmaları

Temel eğitimin ilk üç sınıflarında anlama yeteneğini kazandırmak için seçilecek okuma parçalarının başlıca iki özelliği olmalıdır. Bunlardan birincisi, okuma parçalarının Sosyal Bilgiler ve Fen Bilgisi ünitelerine ve ünitelerin konularına, ikincisi ise çocukların zevk aldıkları konulara uygunluğudur. Okuma parçalarının çeşitli ünitelere ve konulara uygunluğu ile çocukların doğal ilgilerine ve beğenilerine karşılık vermesi konusunda çok

titiz olunması gerekir. Bunlardan birine ağırlık vererek öbürünü ihmal etmek doğru olmaz.

2. Parçanın Okunması

Okuma türlerinin başında sesli okuma gelir. Temel Eğitimin ilk 3. sınıfında sesli okumaya sessiz okumadan daha çok zaman ayrılır. Bu sınıflarda, okumadan önce, anlamayı sağlamak esastır. Bu nedenle sınıfta öğrencileri okuma çalışması yerine anlama etkinliğine yöneltmek uygun olur. Anlama yeteneğinin kazandırılmasında ve geliştirilmesinde, öğretmenin çok başarılı sesli okuması önem taşır. Öğretmen kitaplarında, okuma parçalarının seslendirilmesine, diksiyonuna, tonlarına ışık tutucu yeterli bilgilerin ve tekniklerin belirtilmesi gerekir. Sesli okuma süresince, öğretmen, rolünü çok iyi oynayan bir aktör gibi olabilmelidir.

Öğretmenin, çeşitli okuma ve söyleyiş, diksiyon kusurları olabilir. Bunu önlemek için, okuma parçalarının, bantlardan ya da plaklardan dinletilmesi de yerinde olur. Ancak, bu teknik imkanların uygunluğu ölçüsünde başvurulabilecek bir yoldur. Öğretmenin sesli okuması sırasında öğrencilerin parçayı kitapları üzerinden izlemeleri doğru değildir. Çünkü bu durumda, izleme çabası anlamayı engeller.

Ancak, daha çok 1. ve 2. sınıflarda virgül ve noktalardaki duraklamalara alıştırma bakımından öğrencilerin okunanı zaman zaman kitaptan gözleriyle izlemelerinde de yarar vardır.

İlk üç sınıfta öğretmen, parçayı sınıfta kaç kez okuyacaktır? Bu soruya kesin ve belirli bir cevap verilemez. Çünkü, bunu sınıfın düzeyi ve sınıfı oluşturan öğrenciler arasındaki seviye grupları belirleyecektir. Ancak, öğretmenin, sesli okumasını öğrencilerin parçayı yeterince anlamalarını sağlayıncaya kadar tekrarlaması, sınıftaki ileri seviye grubundaki öğrencilerin bıkkınlığına yol açmamalıdır.

Öğretmenin, sesli okumasından sonra, öğrenciler kitaplarını açabilirler. Parçayı sessiz biçimde bir ya da iki kez okuyabilirler. Bu etkinliği de sınıftaki seviye gurupları belirler. İlk üç sınıftaki okuma parçalarının uzunluğu, bu sınıflardaki öğrenci yaş düzeylerine uygun olarak hazırlanmaktadır. Bunun için öğrencinin parçayı, başından sonuna kadar sesli okumasına dikkat edilmelidir. Parçanın, paragraf paragraf ya da cümle cümle, değişik öğrenciler tarafından okunması, izlenecek başarılı bir yol değildir. Bu devrede öğrencinin, sesli okuma sırasında da okuduğu parçayı kavrayabilmesi, okuma etkinliğinden zevk alabilmesi için, parçayı sonuna kadar okuması sabırla karşılanabilmelidir. Sesli okumanın ilk koşulu kelimeleri kusursuz söylemek, doğru, doğal bir biçimde konuşur gibi okumaktır. Konuşur gibi okuma da, her şeyden önce, anlayarak okumanın bir sonucudur. Öğretmen, bu nokta üzerinde ısrarla durmalı; öğrencilerin konuşma tarzına aykırı bir ahenkle okumalarına göz yummamalıdır. Konuşur gibi okumaya en elverişli yazılar, öğrencilerin konusunu anladıkları ve duydukları yazılardır. Öğrencilerin kendi yazma ödevleri de bu amaç için kullanılmalıdır.

3. Okuma Parçasıyle İlgili Resimler

Geleneksel anlayışta, resimler, kitaplar için bir süs öğesi olabiliyordu. Yeni anlayışta Türkçe ve çocuk kitaplarındaki resimler asla bir süs öğesi olarak düşünülmemektedir. Resimler, Türkçe öğretiminde, özellikle, anlatma, ilgilenme ve çocuktaki resim gelişmesini biçimlendirmeye hızlandırmada etkili ve vazgeçilmez ders araçlarıdır. Bu özelliğiyle Türkçe kitaplarında söz öğesi olmayan resimlerden yararlanmak gerekir.

Türkçe kitaplarındaki resimlerden yararlanma nasıl olabilir? Bu yararlanma, önce öğrencilerin Türkçe seviye gruplarına, konuya, çevre özelliğine göre değişebilir.

Resimler üzerinde çeşitli çalışmalar, iki ayrı biçimde sürdürülebilir. Gerektiği durumlarda şu çalışmaların her ikisine de bir arada yer verilebilir:

a. Okuma parçasının başında, anlamaya hazırlayıcı çalışma,

b. Okuma parçasının sonunda anlamayı denetleyici ve ayrıntıları tamamlayıcı çalışma,

Her iki çalışma için de:

Resimlerin üzerinde gözlemlerin yapılması,

Resimdeki kişilerin, eşyaların adlarının saydırılması,

Resimdeki kişiler, eşyalar arasındaki ilişkilerin buldurulması,

Resimde canlandırılan sahnenin kavranması, gereklidir.

Bu etkinlik, inceleme, gözlem, olaylar ve varlıklar arasında ilişkiler kurma, anlama, anlatma, olayı tamamlama etkinliklerine imkan sağlar.

Okuma parçası kavrandıktan sonra da, resimler üzerinde çalışmalara dönülebilir. Bu durumda, resimin ,kavranılan olayın hangi bölümünü canlandırdığı, bunun hangi ayrıntılarla belirlendiği buldurulur.

Okuma parçasının, iki özelliği bir arada taşıması ilkesinden hareket edilince, okumaya geçmeden önce iki hususun sağlanması uygun olur. Bunlardan birincisi, okuma parçasının Sosyal Bilgiler ve Fen Bilgisi konuları ile ilişkisinin sezdirilmesi; ikincisi ise okuma parçasına karşı ilginin uyandırılmasıdır.

4. Bazı Kelimelerin, Kelime Guruplarının Açıklanması

Okumanın asıl amacı, anlamı doğru ve çabuk kavramak olduğuna göre, kelime şekillerinin, anlamlarıyla aynı zamanda öğrenilmesi gerekir. Anlama, hem kelimelerin özel biçimlerini tanımaya, hem de söz gelişinden yararlanmaya hizmet etmesi bakımından, okumanın en önemli öğesidir.

İyi bir anlama için parçadaki tüm kelimelerin ya da kelime guruplarının kavratılmasına gerek duyulmamalıdır. Aslında, öğrenci yaşına ve anadili gelişimine göre hazırlanmış okuma parçalarında, bu tür çalışmanın çocuktaki etkin ve edilgin kelime zenginliğini bir plana göre geliştirir.

Kelimenin, anlatım birimi olan cümle içinde verilmesi, cümlenin anlam bütünlüğü içinde kelimelerin anlamlarının kullanılışlarının sezdirilmesi yöntemi uygulanır. Cümlenin anlamından kelimelerin anlamlarının sezdirilmesi yöntemi uygulanır. Cümlenin anlamından kelimelerin anlamlarının sezdirilemediği durumlarda, yeni yeni cümleler verilir, ya da çevredeki yardımcı eğitim araçlarından yararlanılır. (Sözlük, resim, canlandırma vb.).

KAVRAMA İLE İLGİLİ ÇALIŞMALAR

Parçaların kavranması, bazı ayrıntıların üzerinde durulması için bu tür çalışmalara yer verilir. Bu tür çalışmada, parçanın genellikle iyi kavranıp kavranamadığının değerlendirilmesi yapılır.

Çalışmalar arasında, parçanın gereksiz ayrıntıları üzerinde durmanın öğrencilere büyük şeyler kazandıracağını sanmak pek doğru olmaz. Öğrencilerde, parçayı anlama çalışmaları, sorularını, parçadaki deyişlere uyan biçimleriyle, düzgün cümlelerle belirtmeleri sağlanmalıdır. Soruların eksik öğeli cümle, ya da tek kelimeli cümlelerle cevaplandırılmasına izin verilmemelidir.

5. Anlatım Çalışmaları

İlk üç sınıfta, sözlü anlatım, yazılı anlatıma göre üstünlük sağlar. Anlatım çalışmaları için konular, genellikle okuma parçasının konularından seçilebilecektir. Türkçe kitaplarındaki resimler, okuma parçaları, öğrencinin yaşadığı çevrenin ve olayların verdiği imkanlarla sözlü ve yazılı anlatım çalışmaları sürdürülür.

Anlatım çalışmaları için de sınıfta seviye gurupları oluşturulur. Öğrencilerin kullandığı kelime zenginlikleri, cümle kurma yetenekleri, anlatım çalışmalarının kapsamını belirler. Yaşanılan olaylar anlattırılır. Parça ile bunların ilişkileri kurulur. Resimler, anlatım çalışması için yararlanılabilecek ve her zaman başvurulabilecek eğitim araçlarıdır.

Resimlerin anlattırılmasında, çocuğun hayal gücünün geliştirilmesi için, resimlerdeki bazı boşlukların öğrencilere tamamlatılması uygun olur.

Konuşma ile yazma arasındaki ilgiye öğrencilerin sık sık dikkatleri çekilmeli, konuşulan bazı konular sınıfça ya da her öğrenci tarafından ayrı ayrı yazılmalıdır.

Bazı sesleri zorlukla çıkaran yada yanlış söyleyen öğrenciler üzerinde ders dışında bireysel çalışmalar yapılmalıdır.

Yazılı Anlatım :

1. Düzgün yazmak, düzgün konuşmakla yakından ilgilidir. Bundan dolayı, sözlü anlatım alıştırmaları, öğrencilerin düzgün

konuşmaları için olduğu gibi doğru ve güzel yazmaları için de başlangıç olur.

2. Öğrencilere ilk zamanlarda yazmanın, söylenenleri yazı ile belirtmekten başka bir şey olmadığı anlatılmalı ve bu amaçla yazma işi, sık sık konuşmalara bağlanmalıdır.

3. İlk sınıflarda bulunan öğrencilere, bir düşünce, önce söylettirilmeli, sonra yazdırılmalıdır. Söylemenin yazmaya göre daha hızlı yürümesi yüzünden, öğrenciler, bazı harfleri, kelime ve cümlelerdeki ekleri atlar ya da iki kez yazarlar. Aradaki bu hız farkını gidermek için başlangıçta öğrencilerin, yazma hızlarına uyacak biçimde ağır ağır söylemeye, kendi yazdıklarını da yeniden okuyarak eksiklerini bulmaya alıştırılmaları uygun olur.

4. Öğrencilere cümleler içinde kelimelerin, düşünce bütünleri içinde cümlelerin, düzenlenmesini öğretmek için birinci, ikinci ve üçüncü sınıflarda cümle ve yazma tekniği alıştırmaları yaptırılmalıdır. Bunda şöyle bir derecelendirme gözetilmesi uygun olur.

a. Cümle ya da cümleler kümesinin sınıfça düzenlenip birlikte yazılması,

b. Cümle ve cümleler kümesinin sınıfça düzenlenmesi, her öğrenci tarafından ayrı ayrı yazılması,

c. Cümle ya da cümleler kümesinin her öğrenci tarafından ayrı ayrı tasarlanıp yazılması.

Bu sonuncu yolun, serbest yazma olduğu bellidir. Bununla birlikte başlangıçta öğrencilere bir yandan bu biçimde cümle ve yazma tekniği alıştırmaları yaptırılırken, öte yandan da onların serbest yazmalarına imkan verilmelidir.

5. Sınıfça yazılacak konular, birlikte incelenen, yaşanılan konular arasından seçilmelidir. Bu konu üzerinde önce konuşulur. Böyle bir konuşma, öğrencilerin birbirinden farklı olan izlenimlerini, duyuş ve düşünüşlerini, dikkatlerini çeken bölümleri ayrı ayrı ortaya koyacaktır. Bu kişisel yönler, duygu ve düşüncelerin belirmesine yardım ettiği kadar, serbest yazmaya doğru da önemli bir adımdır. Öğretmen, birlikte yazmaktan tek tek yazmaya geçişi kolaylaştırmak amacıyla sınıfça yazılmasına başlanan bir konunun önce sonunu, sonra da büyük bir kısmını öğrencilere bırakmalıdır.

Bir konunun birlikte yazılacak bölümü, sondan başa doğru cümle cümle azaltılmalı, sonra serbest yazmaya geçilmelidir.

Üçüncü sınıfta, birlikte yazmadan serbest yazmaya geçiş tamamlanmış olmalıdır.

Yazım :

Üzerinde durulacak kelimeler, özellikle birinci devrede, Sosyal Bilgiler ve Fen Bilgisi konularından alınmalıdır. Ancak, yeni kelimelerin yazımını öğretmek için, Türkçe dersini beklemek doğru değildir. Dersler ayrı olsa bile öğretimin bir bütün olduğu hatırdan çıkarılmamalıdır.

Birinci sınıfta kelimeleri defterе yazdırmadan önce bunu havada yazdırma uygun olur. Aynı kelimeleri birkaç kez yazmanın mihanikî ve sıkıcı bir biçim almaması için, öğrenciler tarafından düzenlenecek cümlelerde bu kelimeyi kullandırmak daha yararlıdır.

İlk sınıflarda öğrencilerin yazımını öğrenmekte güçlük çektikleri bazı kelimeler fişler üzerine yazılarak sınıfta bir süre asılı bulundurulmalıdır.

6. Dilbilgisi Çalışmaları

Dilbilgisi etkinlikleri doğru anlamayı, doğru konuşmayı sağlamak amacını güder. Bu etkinlik, doğru anlama, doğru konuşmada davranış değişikliğini kazandırır. Doğru anlamayı, doğru konuşmayı amaç edinen Dilbilgisi etkinliklerinde, kavranılmış okuma parçasındaki örneklerden yararlanılır. Okuma parçasındaki başarılı ve o parçada üstünlük gösteren dil kullanışları üzerinde sezdirici çalışmalar yaptırılır. Bunlara benzer örnek söyleyişler öğrencilere buldurulur. Böylece, bilgiyi öğrenme, kuralı belleme yerine, doğru anlama, doğru konuşma yeteneği geliştirilmeye çalışılır. Dil çalışmalarında; kitaplardaki resimlerden, okul, aile ve yerleşme yeri özelliklerinden yararlanılarak örnekler buldurulur. Ancak, Türkçe derslerinin bazı saatlerinin dilbilgisi başlığı altında bütünlük ilkesine ters düşen bir biçimde yürütülmesi asla doğru olamaz. Okunan parçada anlama, kavrama çalışmalarından sonra, dil etkinliklerine geçilir. Türkçe kitaplarındaki dil etkinlikleri, bunun başarılı örnekleri olmalıdır. Bu örnekler, sınıftaki seviye gruplarına göre ya tümüyle ya da bir kısmıyla incelenir. Ayrıca yeni örnekler bulunur.

Bu sınıflardaki öğrenciler, henüz dili, varlıklardan ve olaylardan ayrı alarak inceleyebilecek düzeye varmamışlardır. İlk üç sınıfta konuşma ve yazı diliyle ilgili alıştırmalar, çocukların dil duygusunu besleyerek geliştirmek amacını güder.

Dilbilgisi alıştırmalarının amacı, bu devrede, birtakım kural ve tanımlamalara varmak değildir. Bu devrede konuşma ve yazma alıştırmalarıyla çocuklar; Türkçe'nin kullanılışını öğrenecek dil biçimleriyle anlam arasındaki ilgileri kavrayacaklar; sağlam anlatımın ne olduğunu sezecekler ve dili kullanmada güven kazanacaklardır.

İlk üç sınıfta yer alacak dil alıştırmaları, dilbilgisinin gerektirdiği sıra ve plana göre değil, öğrencilerin henüz kullanmada duraksadıkları dil biçimlerine göre seçilecektir; başka derslerin konuları da bu alıştırmalara geçeşlerini sağlar. Bunun için, öğretmen işe önce sınıftaki çocukların dillerini tanımakla başlamalıdır. Genel olarak çocuğun dili, yaşının ve çevresinin dilidir. Bu dilin yetişkin dili ve genel dil halini almaya kadar birtakım evreler geçireceği unutulmamalıdır. Çocuğun kullandığı dili birdenbire olgunlaştırmaya kalkışmak, onda konuşma ve yazma çekingenliği yaratır. Çocuk dilinde rastlanacak farklılıklar, zamanla ve doğal fırsatlardan yararlanılarak yavaş yavaş düzeltilmelidir.

Birinci sınıfın dilbilgisi çalışmalarında, düzgün konuşma alıştırmaları ön planda gelir. Çocukların çoğu bazı sesleri değişik bir biçimde (yarım, geliyok) çıkarırlar. Bu yanlışlara çocuğun dikkatini çekerek, sık sık seslerin hakkını vererek, kusursuz kelimeleri tam sesleriyle söyleyebilmekte değil, doğru yazmayı sağlamakta da etkili olur.

Sosyal Bilgiler, Fen Bilgisi ve Matematik konuları her türlü dil alıştırmaları için elverişlidir. Ancak, bu dönemde dilbilgisi terimlerinin (yalnız 3. sınıfta ad, sıfat ve fiil) adları söylenecek; fakat tanımlara, kurallara ve çeşitlerine geçilmeyecektir.

İkinci ve üçüncü sınıflarda, bir yandan çocukların yaptıkları yanlışları düzeltmeye yarayan dil alıştırmaları sürdürülürken öte yandan da onlara düzgün cümle kurdurmaya önem verilmelidir. Bu cümlelerden bir kısmı yazdırılmalı (cümle tekniği alıştırmaları), zamanla birbirine bağlı cümlelerden paragraflar düzenlettirilmelidir. (Yazma tekniği alıştırmaları).

İlk üç sınıfta dilbilgisi çalışmaları, bütün Türkçe dersleri çalışmaları içinde yapıldığı gibi, başka derslerde de kısa açıklamalar, düzeltmeler biçiminde yer almalıdır.

Sonuç: Sosyal Bilgiler ile Fen Bilgisine ilişkin bir konuyla ilgili olan ya da öğrenci kitabından seçilen bir okuma parçası işlenirken Türkçe öğretimindeki bütünlük ilkesine göre, her an bir çalışmadan ötekı çalışmaya geçmek, sonra çıkış noktasına dönmek ve aradaki gelişmelere göre başka bir etkinliğe geçmek ve gene çıkış noktasına dönmek gerekir. Bunun içindir ki, Temel eğitimin ilk beş yılında özellikle 1., 2., 3. sınıflarda, Türkçe dersleri değil, Türkçe'nin kazandırılması ve geliştirilmesi çalışmaları vardır. Bu çalışmalar, sınıf düzeyine, sınıfların seviye gruplarına göre, tüm öğretim etkinliklerini kapsayacak biçimde genişletilmelidir.

(IV. — V. Sınıflar)

1. Öğrenci Düzeyi :

Temel eğitimin 4. ve 5. sınıflarında Türkçe öğretimi, ilk üç sınıftaki Türkçe öğretimine dayandırılacaktır. Bu nedenle, üçüncü sınıfta, çocuklardaki anadili düzey farklılıkları, eşitsizlikleri en aza indirilmiş olmalıdır. Bir başka deyişle, dördüncü sınıf Türkçe öğretimine başlarken, Türkçe dersleri için rahat bir çalışmaya imkan veren düzeye erişmiş olan öğrenci grubu ile çalışmaya başlanılacağı kabul edilebilir. Bu 4. ve 5. sınıflarda Türkçe eğitimi için farklı düzeyde öğrenci gruplarının olmayacağı anlamına gelmemektedir. 3 üncü sınıftan dördüncü sınıfa geçen öğrenciler arasında, çalışmaların gerektirdiği en alt düzeye erişmemiş öğrenciler olursa, en etkili bir çalışma yöntemiyle gere-

birer önceki derslerden zaman ayırma yoluyla, dördüncü sınıf Türkçe derslerinin gerektirdiği en alt düzey sağlanmış olacaktır. Dördüncü sınıfta Türkçe öğretimine başlarken öğrencilerin Türkçe yönünden düzey ayrılıkları muhakkak giderilmelidir.

4. ve 5. sınıflarda, her iki ayda bir yapılacak, (işitme (gözlem, test, okuma, konuşturma ve yazma) yollarıyla öğrencilerin, anadili düzeyinin gelişimi belirlenmelidir. Bu gelişimin, beşinci yıl sonuna doğru, temel eğitimin ilk beş yılı için çizilen amaçlara çok yaklaştırılması için gerekli olan her önlem alınmalıdır.

Ancak, bu çalışmalar, sınıftaki bir kısım ileri düzeydeki öğrencilerin daha ilerideki gelişmelerini yavaşlatmamalıdır. Ya da buna engel olmamalıdır.

2. Hazırlık Çalışmaları :

Öğrenciler okuma parçaları ile karşılaştırılmadan, anlamaya hazırlayıcı bir ön çalışma gereklidir. Bu ön çalışma için metnin başına konan resimlerin incelettirilmesi yeterli değildir. Öğrencilerin, öğretmenin önceden, metnin özelliğine göre düzenlediği bir plan ve program içinde çevrelerinde gözlemler, araştırmalar yapmaları, basılı yazılı kaynaklara, kaynak kişilere başvurmaları istenmelidir. Böylece, metnin konusuna, çocuğun, günlük hayatından girmesi, konuya ısınması sağlanmalıdır.

3. Okuma Parçaları :

4. ve 5. sınıflarda anlama yeteneğini geliştirmek için seçilecek okuma parçalarının başlıca üç özelliği olmalıdır. Birincisi çocukların gelişim çağına, ilgi ve isteklerine uygunluğu, ikincisi Türk edebiyatının (yazınının) düzeye uygun örneklerini tanıtma amacına uygunluğu, üçüncüsü de okuma parçalarının sosyal bilgiler, fen bilgileri ve öteki derslerin konularına uygunluğudur. Bunlardan yalnızca birine ağırlık veren Türkçe öğretimi, bu sınıfların amaçlarına uygun düşmez.

Okuma parçaları, Türkçe dersinin çeşitli etkinliklerini gerçekleştirmeye yarayacak çalışma alanı ve aracıdır.

4. Okuma Parçalarıyla İlgili Resimler:

Bu dönemdeki Türkçe kitaplarında da resimler, süs öğesi olmamalıdır. Resimler ilgi duyma, anlama, anlatma, çocuktaki resim gelişimini biçimlendirme ve bütünleştirmede etkili ve vazgeçilmez ders araçlarıdır. Bu özelliği ile 4. ve 5. sınıf Türkçe kitaplarındaki süs öğesi olmayan resimlerden yararlanmak gerekir. Türkçe kitaplarındaki resimlerden yararlanma, genellikle ilk üç sınıfta olduğu gibidir. Ayrıca bu resimlerden, okuma parçasının ilgili bulunduğu örnek konusuna belge olabilmesi niteliğini taşıması da beklenmelidir.

Okuma parçalarının üç özelliği bir arada taşıması ilkesinden hareket edilince okumaya geçmeden önce bu hususları öğrencilere sezdirme çalışmasına yer verilebilir. Ancak bu çalışma, dersin önemli bir bölümünü almamalıdır. Birkaç dakikalık zaman süresi içinde ustalıkla yapılabilmelidir.

5. Parçanın Okunması :

İlk üç sınıfta olduğu gibi okuma parçaları her şeyden önce anlama etkinliği için kullanılacaktır. İyi bir anlama için, başarılı bir okuma gerekir. Bu nedenle, 4. ve 5. sınıflarda, öğrenciler, sesli ve sessiz okumada beklenen başarıya ulaşabilmiş olmalıdırlar. Özellikle, sınıfların ilerlemesine paralel biçimde sesli okuma etkinliğinin öncelikliği yerine sessiz okuma etkinliği de önem kazanacaktır. İncelenecek okuma parçasının önce öğretmen tarafından sınıfta sesli olarak okunması gerekir.

Bu durumda, öğretmenin sesli okuması çok önem taşır. Bunun için, öğretmen kılavuz kitaplarında, okuma parçalarının sesli okunuşlarına ilişkin, elden gelebilen açıklamalar yer almalıdır.

Her yeni parçaya geçişte başlangıçta sınıfta öğrenciler, sesli okuma yaparlar. 4. ve 5. sınıflarda parçaların sayıları artacaktır. Bunun için, çok hızlı okuyan öğrencilere, parçanın tümü sesli olarak okutulabilir. Gerekli durumlarda bölüm bölüm ya da paragraf paragraf okutma yoluna baş vurulmalıdır. Okuma parçalarından hareket edilerek anlama, anlatma, dilbilgisi, yazım, yazı gibi çeşitli etkinlikler bir haftayı ya da daha uzun bir süreyi kapsayabilir. Bu gibi durumlarda, okuma parçasının her etkinliğin başında bir kez baştan sona kadar sesli okunması gerekmez. Zaten buna zaman yönünden de imkân bulunmayabilir. Ancak, sınıf düzeyinin ya da öğrenci grupları düzeyinin gerektirdiği anlarda, parçanın tümünün ya da belli bölümlerinin sesli okutulması yoluna başvurulmalıdır.

Öğrenciler, parçayı kavrama çalışmalarını, sınıfta sessiz okuma yoluyla sürdürürler. Türkçe derslerindeki tüm çalışmaların bir defter üzerinde yürütülmesi çok uygun olur. Çocuğun bilmediği kelimeler de bu deftere yazılırsa.

Sessiz Okuma :

Öğrencilerin sessiz okuma alışkanlığı kazanmaları için, onlara çeşitli serbest okuma etkinlikleri yaptırılır. Bu alışkanlıklarını ilerlemesini denetlemek için okuma kitapları dışından seçilecek ve çoğaltılacak metinlerden yararlanılmalıdır.

6. Bazı Kelimelerin ve Kelime Gruplarının Açıklanması :

4. ve 5. sınıflarda iyi bir anlama için okuma parçalarındaki bütün kelimelerin ve kelime gruplarının kavratılmasına gerek duyulmamalıdır. Bir başka deyişle, okuma etkinliği, kelime ve deyimlerin öğretilmesi etkinliğine dönüştürülmemeli, kelime dersi türünde bir çalışmaya izin verilmemelidir. Bunun ölçüsünü, öğrencilerin parçayı anlamaları belirler. Anlamanın sağlanması halinde, kelimelerin ve kelime gruplarının üzerinde ayrıntılı biçimde çalışma gerekmez. Sınıfın ileri düzey grubundaki öğrenciler, kendi düzeylerine uyan ölçütteki bir çalışmaya yöneltilebilirler.

Okuma parçası içinde açıklanması zorunlu görülen kelimeler, parçanın sesli okunmasından hemen sonra yapılacak sessiz okumayla sağlanır.

Hatırlanacağı gibi, yeğlenecek açıklama biçimi, kavratılacak kelimenin ya da kelime grubunun, anlatım birimi olan cümle içinde verilmesi, anlam bütünlüğü içinde kelimenin ya da kelime grubunun kavratılmasıdır.

Yeni kelimeler şu yollarla kavratılır:

a. Varlığın kendisi yoksa resmi gösterilir.
b. Anlamı açıklanarak eylemle anlatılır.
c. Karşılığı verilir.
ç. Varsa zıt anlamı verilir.

Metinde geçen ve anlamı cümle içinde sözün gelişinden tam olarak anlaşılamayan kelimelerin karşılığını bilmek için sözlüklere de başvurmalıdır.

Kelimelerin öğrenilip öğrenilmediğinin ölçülmesi için ayrı kelime, anlama çalışması bittikten sonra, değişik anlamlı cümlelerde kullandırılır. Bu cümlelerin yapmacık olmamasına, öğrencilerin kendi doğal anlatımları içinde yer almasına özen gösterilmelidir. Kavratılan yeni kelime veya deyimlerin aylık ya da iki aylık değerlendirme çalışmalarında da denetlenmeleri gereklidir.

7. Kavrama ile İlgili Çalışmalar :

Bu devrede, okuma parçalarının genel anlama çalışmaları, tüm öğrencilerin yapabileceği bir biçim ve ölçüde, ders kitaplarındaki sorulara ve görülen koşullarına, öğrencilerin durumlarına göre yeniden düzenlenen sorularla metin çözümlemesi, açıklamalı okuma tekniği uygulanarak yürütülür.

Ancak, sınıftaki ortanın üstündeki seviye grupları için öğretmen ya da öğrenciler, anlamanın ayrıntılarına inen yeni sorular da bulabilirler.

İyi bir cevap için sorunun iyi anlaşılması çok önemlidir. Öğretmen, önce, sorunun iyi kavranıp kavranmadığını denetlemelidir. Bundan sonra sorunun okuma parçasının hangi bölümüne, paragrafına, hatta cümlesine ilişkin bulunduğu araştırılmalıdır. Bu yapılırken öğrenciler metnin bütününün anlamı içinde düşünmeye alıştırılmalıdır. Öğrenciler, soruların karşılıklarının bulunduğu bölümü, deyişleri doğru olarak bulabilme alışkanlığını ka-

zanmalıdırlar. Soruların sıralanışında metnin doğal planı göz önünde tutularak, olayların, düşüncelerin çözümlenişinde paragraflara dikkat çekilmeli, yazıda plan ve paragraf kavramı kavratılmaya çalışılmalıdır. Bu başlangıçta her soru için yapılır. Araştırmada isabetsizliğe düşen öğrencilerle ilgilenilmelidir. Ancak, yerini bulmakla birlikte sorunun karşılığını öğrenciler kendi anlatımlarıyla vermelidirler.

Okunan parçanın öğrencide uyandırdığı anılar, izlenimler de anlattırılarak parçanın kapsamıyla karşılaştırmalar, değerlendirmeler yaptırılır. Bu etkinlik, anlama çalışmalarını anlatım çalışmalarıyla birleştirir.

8. Anlatım Çalışmaları :

4. ve 5. sınıflarda, yazılı anlatım çalışmaları, sözlü anlatım çalışmalarına göre daha fazla ağırlık kazanır.

Her türlü anlatım çalışmalarına, okuma parçalarından öğrencilerin yaşadığı çevreye ve hayatına uyan durumlardan yararlanılarak geçilir. Öğrencide ilk üç yılda sağlam ve doğru cümle kurma alışkanlığı geliştirilmiştir. Bu dönemde birbirine bağlı cümlelerle paragraf; birbirlerine bağlı paragraflarla küçük, yazılı çalışmalara yer verilir. Ancak, sınıf düzeyi, doğru ve düzgün cümle kurmada yeterli değilse gerekli cümle düzeltmelerine ve çalışmalarına özen gösterilmelidir.

Bu dönemde Türkçe çalışmaları için kullanılan Türkçe defterinin yanında ödevler için daktilo kağıdı tipindeki, çizgisiz kağıtlardan yararlanılır. Sınıfın genel düzeyinin, birkaç paragraflık başarılı anlatım çalışması düzeyine ulaşmış olması sağlanmalıdır.

Öğrencilerin ödevlerini mürekkeple (olmazsa tükenmez ya da kurşun kalemle) yazmasına izin verilmelidir. Öğrencilerin ödevleri düzeltülerek kendilerine verilmeli (temize çektirilmez) ve saklamaları sağlanmalıdır.

Bu arada, sözlü ve yazılı anlatım çalışmaları, sürekli olarak değerlendirilmelidir.

Düzeltme evresine geçmeden önce öğrenciye, ödevini kendi okuyarak, yaptığı yanlışlıkları düzeltme alışkanlığı verilmelidir.

Öğrenci ödevlerinin düzeltilmesinde şu yollar uygulanabilir:

a. Öğretmenin yanlışlarına işaret edip öğrenciye vermesi ve yanlışların öğrenci tarafından düzeltilmesi,

b. Ödevin öğretmenle karşılıklı incelenip düzeltilmesi,

c. Kümeler içinde düzeltilmesi,

Bu üç yol zaman zaman karışık olarak uygulanmalıdır.

9. Dilbilgisi Çalışmaları :

Dilbilgisi etkinliklerinin amacı, bu alandaki bilgileri, kuralları öğrenmek değildir. Dilbilgisi etkinliklerinin amacı, doğru konuşmayı, doğru yazmayı, doğru anlamayı sağlayıcı, bu amaca yardımcı, **işlevsel** bir dilbilgisidir. Etkinlik için çıkış noktası, okuma parçası olacaktır. Dilbilgisi çalışmaları, sınıf düzeyine uygun biçimde, öğrencinin doğru anlamasını, doğru konuşmasını sağlayan içerik ve yöntemle yürütülmelidir.

Amaç, doğru anlamayı, doğru konuşmayı, doğru yazmayı sağlamak olduğuna göre, çalışma konuları işlevsel olarak gruplanmalıdır. Bunda da çalışma biriminin cümle oluşu noktasından hareket edilmelidir.

Doğru yazım, doğru yazma ve konuşmayı gerçekleştirmede, özendirici, düzeltici çalışmalara yer verilmelidir.

(6., 7., 8. Sınıflar)

Temel eğitim okullarının 1.-5. sınıflarda Türkçe derslerinde öğrenciye dinlemeyle, izlemeyle, (her türlü konuşmaları, radyoyu, televizyonu, bir oyunu, müsamereyi, filmi vb. ni) okumayla (sesli, sessiz okuma, kitabı tutuş, sayfaları çevirip ışık alma vb.) anlatımla (yazılı anlatımda yazım, dilbilgisi, noktalama; sözlü anlatımda, söyleyiş, duraklamalar, vurgular, tonlamalar) ilgili ana kurallar ve her zaman düzenli, planlı olma bilgi, beceri ve alışkanlıkları kazandırılmış olmalıdır. 6., 7., 8. sınıflarda da öğrencilerin bu alanlardaki teknik, beceri ve alışkanlıkları geliştirilerek onlara sağlam davranışlar kazandırılmasına çalışılacaktır. Böylece öğrenci, yetenekleri geliştirilerek Türkçe etkinliklerinde bilinçlendirilirken, bu alanlarda öğrenmesi ve kazanması gereken daha pek çok bilgilere ihtiyacı olduğuna ve bunun gereğine inandırılacaktır.

Öğretmen, ilgi uyandırma, özendirme, cesaretlendirme görevini, hiç bir zaman aklından çıkarmamalıdır. Öğrenci, öğretmenin dilediğinden çok, yaptığından etkilenir. Öğretmen, doğrudan doğruya kendisinin en canlı, en etkili bir örnek olduğunu bilmeli ve öğrencisinin gözlerinin önünde Türkçe dersinin her türlü etkinliğinin en güzel örneği olarak davranmalı, hemen tüm hayatını mesleğinin gereci haline getirmelidir.

İzlenecek Yöntem :

Türk çocuklarına, ihtiyaçları olan müsbet anlayışı, müsbet düşünme formasyonunu kazandırabilmek için hazır, soyut bilgilerden kaçınmalı; buna karşılık yapıcı, uygulanabilen, somut bilgiler ve bu bilgilere götüren yollar ve sağlıklı bir yöntem kazandırılmalıdır. Bilimsel yöntem, araştırma, gözlem, inceleme, deneme, uygulama, karşılaştırma, nedenleri araştırma, sebep-sonuç ilişkisini açığa çıkarma gibi çalışmalara dayanır. Türkçe öğretiminde bu yöntem uygulanmalı, derslerde yaparak öğrenme, yaparken öğrenme temel olmalıdır. Ancak, çalışmalarda bu yöntem dondurulmuş bir kalıp olarak uygulanmamalı, her şeyden önce, öğrencide öğrenmeye karşı güçlü bir ilgi ve istek uyandırarak yolunu, yöntemini kendisinin bulması sağlanmaya çalışılmalıdır.

Temel eğitimin bu sınıflarında da, 1.-5. sınıflarda olduğu gibi, Türkçe dersinin dinleme, okuma-anlama, anlatma, dilbilgisi, yazım vb. etkinlikleri kaynaştırılmış olarak, hiçbiri öbüründen soyutlanmadan (ders saatleri ayrılmadan) işlenmelidir. Özellikle dilbilgisi ayrı bir ders saatinde değil, okuma, dinleme, anlama, anlatım etkinliklerinde ihtiyaç olduğu anda işlevsel olarak yer almalı; okumanın, dinlemenin yani anlamanın ve anlatmanın, tam kusursuz olmasını sağlamak için bir araç olarak kullanılmalıdır.

Okuma Parçaları Üzerinde Çalışmalar :

A. Hazırlık Çalışmaları :

Öğrenci, metinle doğrudan doğruya karşılaştırılmadan önce, bir ön çalışma, hazırlık gereklidir. Bu hazırlık, en iyi verimi sağlayabilmek için, atılacak tohuma en elverişli ortamı yaratma çabasıdır. Bu ön çalışmada, ele alınacak metinin özelliği kadar, öğrencilerin o günlerdeki toplumsal, ekonomik ve psikolojik durumları, bir önceki dersin öğrenciye kazandırdıkları, öğrencinin öteki derslerde edindikleri göz önüne alınarak nasıl bir yol tutulacağı düşünülür, karşılaştırılır ve öğrencilere:

1. İncelenerek metnin konusuna,
2. Dil ve anlatımına,
3. Tür ve biçimine,
4. Yazarı ile ilgili bilgilere,

Götüren araştırmalar yaptırılır. Bu araştırmalarla, öğrenciler gerekli gözlemlere, basılı kaynakları incelemeye; ilgili kişilerin bilgilerine, anılarına, açıklama ve kanılarına başvurmaya; gerekiyorsa film, tiyatro, konferans, nutuk vb. kaynaklardan yararlanmaya yöneltilirler. Böylece öğrencide metne karşı bir yakınlaşma sağlanmış, çalışmalar çocuğun günlük yaşantısına yerleştirilmiş olur. Bu yöntem, öğrencide metne karşı bir ilgi ve onu inceleme isteği uyandıracağı gibi, yazarın belli bir konuda temayı nasıl işlediğini göstermeye, karşılaştırma yapmaya ve kavratmaya da götürücüdür.

Ancak, bu çalışmalarda amacın, üzerinde durulacak parçanın öğrenci düzeyine göre daha iyi ve daha tüm incelenip kavranmasına imkan hazırlamak olduğu hiçbir zaman unutulmamalı, araştırmalar gereğinden fazla genişletilip, dağıtılmamalıdır. Ayrıca bu çalışmaların metne dayalı, yani metin incelendikten sonra yapılabilecek türden değil, metne götürücü nitelikte olmasına özen gösterilmelidir.

B. Metnin Okunması :

İlk beş yılda olduğu gibi bu sınıflarda öğrenci, metnin en doğru, en güzel biçimde okunuşunu özellikle öğretmenden dinlemelidir. Öğrencilerin okunuşu dinlerken, metnin tadına varabilmeleri için kitaptan izlemeleri doğru değildir. Ancak metin incelemeleri yapılırken, özellikle görsel tipteki öğrencilerin zaman zaman kitabı gözle izlemeleri kabul edilebilir. Öğretmenin okumasından sonra öğrencilere de, metnin özelliğine göre, sesli ve sessiz okuma yaptırılmalıdır. Ancak, bir parçanın gereksiz yere tekrar tekrar okunması sakıncalıdır.

Metnin anahatlarıyla bütün olarak kavranması için bir okuma yetmelidir. Ancak çözümleme sırasında metin yer yer yeniden okunur.

Metin okunmasında açıklamalar, yanlışların düzeltilmesi okuma sonuna bırakılmalıdır.

Uzun metinler baştan sona kadar, tek öğrenciye okutulmamalı, okuyucu değiştirirken metin, rasgele yerinden değil, konunun özünde bölme yapmayan bölümünden kesilmelidir. Okumaya devam edilen her yeni bölümün, ana fikrin belirlenmesinde etkisi olan ve kısa bir duraklamadan sonra ortaya konmasına gerek duyulan bir bölüm olması üzerinde özenle durulmalıdır.

Çok olsa bile üzerine dikkat çekilmesi gerekli olan bir bölüm, mutlaka okuyucu değiştirilerek, gayet bilinçli biçimde duraklara, vurgulara, tonlamalara özel bir özen gösterilerek okutulmalıdır. Bu, ilgiyi canlı tutmak bakımından çok önemlidir. Böylece anlamının iyi ve tam olması sağlanarak, öğrenciyi yormadan, bıktırmadan, coşkusunu sürdürerek, sanat ve düşünce eserlerini arayıp bulma, okuma, iyi kitaplara sahip olma ilgi ve isteği uyandırılıp kökleştirilir. Böylece coşkularının en güçlü olduğu, en yüksek düzeye eriştiği durumlardan her zaman yararlanılarak öğrencilere iyi eserler tavsiye edilmeli, bu amacı gerçekleştirmek için önceden programda ayrılmış ders saatleri, özel kitap günleri, okuma haftaları vb. beklenmemelidir.

C. Metnin İncelenmesi :

Türkçe öğretiminde konuşmalar ve metinler ana araç-gereçler olduğuna göre Türkçe dersinin genel ve ona bağlı olarak özel amaçlarına varmanın yolu, derslerde ele alınan konuşmaları ve okuma parçalarını çözümleme yoludur.

Yöntemimizin ana tekniği, metinler üzerinde açıklamalı okuma ve dinleme tekniğidir.

Derste işlemek üzere ele alınan okuma parçasını her şeyden önce ilgi uyandırarak, zevk duyarak sevdirmek için, tam anlamayı sağlamak gerekir. Anlama bütünlüğünü gerçekleştirmek için de, konu bütünlüğü gereklidir. Söz gelimi, metin, kısa bir öykü, masal, anı, fıkra vb. gibi bir türden değil de bir derste okumaya ayrılan zaman içine sığmayacak uzunlukta uzun öykü, roman, gezi vb. eserlerden alınmışsa, metnin alındığı eserin özeti verilerek parça, eserin bütünü içindeki yerine oturtulmalı, gerekiyorsa okuma parçasıyla ilgisi oranında o olayların, çağın, yerin, tarihi, coğrafi, toplumsal, ekonomik, sanat, fikir vb. özellikleri anlatılarak metnin bütünlüğü sağlanmalıdır. Yalnız, bu bütünleştirme yapılırken öğrencinin sanat ve düşünme düzeyi, psikolojisi göz önünde bulundurulmalı, ilgi dağıtılmamalı, asıl konudan uzaklaşılmamalıdır. Böylece, öğrenciye okuma parçalarının yalnız bir ders aracı olmadığı sezdirilmeli ve ders kitabı dışında bir eser okuyormuş duygusu ve tadı verilerek, daha verimli olmaya çalışılmalıdır.

Bu tutum tümdengelim yöntemi uygulanıyor gibi bir izlenim bırakıyorsa da metnin üzerinde açıklamalı okuma tekniği ile inceleme yapılırken, kelimeler deyişler, deyimler üzerinde çalışırken, anafikre götüren yardımcı fikirler incelenirken, anlatım, dil, tür, plan özellikleri belirtilirken ayrıntılar normal bir mantık düzeni içinde kendiliğinden ele alınmış olacak ve böylece ayrıntılardan tanım ve kurallara (hiç bir zaman kalıp halinde tanım verilmeden) gidilecek ve tümevarım yöntemi uygulanmış olacaktır.

Ç. Metin İncelemesinde Kelime Çalışmaları :

Türkçe dersinin gereçleri olan konuşmalar ve okuma parçaları, kelimelerden oluşur. Bir konuşmayı ya da bir okuma parçasını tüm olarak anlamak, metni oluşturan kelimelerin anlamını, cümle içindeki işlevini bilmek ve kavramakla olabilir.

Yeni karşılaşılan kelimelerin asıl ve doğru anlamı, sözün gelişinden çıkarılır ki bu, kelimenin cümlede ve cümlenin yer aldığı metnin bütünü içinde incelenmesiyle olabilir. Bu, bize Türkçe öğretiminde metin üzerinde çalışmanın zorunlu olduğunu bir kez daha kanıtlamaktadır.

Öğrenciden, henüz metinle karşılaşmadan, yani metni dinleyip okumadan önce, ev çalışması olarak kelimelerin, deyimlerin, deyişlerin, terimlerin anlamlarını sözlüklerden bulup yazmaları, ezberlemeleri istenmemelidir. Hele kelimenin metin içindeki anlamı iyice kavranılmadan, öğrenilmeden cümlede kullanma çalışmaları yaptırmak, tüm olarak ezbercilik demektir; bu, öğrenciye bir şey kazandırmadığı gibi zamanın boşa gitmesine yol açar; daha kötüsü öğrencinin Türkçe dersinden soğumasına neden olur ve okuma, sözlük çalışması gibi en değerli öğrenme araçlarını benimseyerek onlardan yararlanma imkanlarını ortadan kaldırır.

İnceleme sırasında, metnin düşünce yapısını oluşturan kelimelerin asıl anlamının sözün gelişinden eksiksiz ve iyi anlaşılmadığı durumlarda sözlük, ansiklopedi, dip notlar, dizin, atıf ve başka kaynak eserlerden yararlanma yoluna gidilmelidir. Bunların kullanma tekniğine, çok ihtiyaç duyulduğu anlarda başvurulmalıdır. Bu araçlardan yararlanma, yapmacık olmayan, içten gelen bir etkinlik durumunda olmalıdır. Böylece, zorlanmadan, istekle, seve seve yapılan çalışmalar araştırmalarla kelime dağarcığına yeni kelimeler kazandırılmış olur.

İncelenen metinde öğrenciler için yeni olan birçok kelime bulunabilir. Fakat bu kelimelerden bir bölüğü, eskimiş, canlılığını yitirmiştir. Bir bölüğü, kavram bakımından öğrencilerin yaşlarına göre düzeylerinin üzerindedir. Bir bölüğü ise coğrafi yer adları, madde adları olabilir. Bu üç gruba giren kelimeler, terimler vb. elbetteki metinde anlatılmak istenen düşünce ve duyguların anlatımında bir görev yüklenmişlerdir, ve o düşünce ve duyguları ortaya çıkarabilmek için bu kelimelerin anlamları üzerinde durulması gerekir. Öğretmen, sınıfta bunlar üzerinde duracaktır. Ama bu durma, o kelime ya da terimlerin öğrencilere kazandırılması için değil, metinde işlenen düşünce ya da duyguların belirlenebilmesi içindir.

Öğrencilere kazandırılması gereken kelimeler, kelime grupları, deyimler, terimler vb. onların günlük hayatlarında karşılaşabilecekleri ve asıl önemlisi, kendi düşüncelerini, duygularını, dileklerini yaş ve düzeylerine göre ayrıntıları ile, incelikleri ile anlatabilmede işlerine yarayacak, kullanacakları kelimeler, kelime grupları, deyimler, terimler vb. olmalıdır. Öğretmen Türkçe kitabındaki parçalarda bu guruba giren kelimeleri vb. ni önceden saptamalı ve metin incelemelerinde kelime dağarcığını zenginleştirme çalışmalarını asıl bunlar üzerinde yoğunlaştırmalıdır.

Kelimelerin öğrencilere kazandırılması çalışmaları, ilk beş sınıf çalışmalarında olduğu gibi, önce üzerinde durulan kelimenin vb. nin metinde bulunduğu cümledeki anlamının çok iyi kavratılması ile başlar. Sonra öğretmen, gerekli görürse öğrencilere yazılı ya da sözlü olarak kuracakları cümlelerde kullandırır. Ancak, bu takdirde öğrencilerin kurdukları cümlelerin biçimsel, yapma ya da basma kalıp cümleler olmamasına, üzerinde durulan kelimenin anlamını gerçekten kavradıklarını gösterecek nitelikte olmasına dikkat edilmelidir. Ayrıca bu tür çalışmalar hatta kelime çalışmalarının tümü, süre bakımından metin incelemesinin normal akışını hiçbir zaman durdurmamalı, böyle bir tehlike anında öğretmen hemen çalışmayı asıl düzenine sokmalıdır.

Aslında kelime dağarcığının gelişip zenginleşmesi hayat boyunca sürer.

Okulda, Türkçe derslerinde kazandırılan yeni kelime, deyim, terim, vb. nin öğrencinin kelime dağarcığına yerleşebilmesi, anlayışına, anlatımına malolabilmesi uzun zaman içinde gerçekleşebilir. Yeni öğrenilen kelimeler, öğrencinin, hayat boyunca kullanılışını işite işite, okuya okuya, karşılaşacağı türlü örnekler içinde tekrarlana tekrarlana, düşünce düzeyi geliştikçe zihnine, bilincine yerleşir ki, bu oldukça uzun bir süreçtir.

Kelime dağarcığını zenginleştirme etkinliklerinde öğretmen, bu gerçeği daima gözönünde bulundurmalı, üzerlerinde durmak

gereğini duyduğu kelimeleri bir ders saati içinde öğrencilerin kendilerine maletmeleri için uğraşmak yerine, önceden tasarladığı sistemli ve uygun fırsatlar yaratarak tekrarlarla kazandırmağa çalışma yolunu tutmalıdır. Hatta bu konuda uygulanacak en iyi yöntem, öğretmenin, ders yılı başında Türkçe kitaplarını gözden geçirerek o yıl sınıflarında öğrencilerine hangi kelime vb. ni ve nasıl kazandırmağa çalışacağını saptayıp kelime dağarcığını zenginleştirme etkinliklerini önceden bir sisteme, bir plana bağlamasıdır.

Metin incelemesinde gözönünde bulundurulacak bir başka nokta da kelime çalışmaları yapılırken doğacak fırsatlardan yararlanılarak, hatta fırsatlar yaratılarak öğrencilerin, o zamana kadar edindikleri dilbilgisi ile ilgili bilgilerinin yenilenmesi ve tekrarlanmasıdır. Sözgelimi, anlamı bakımından üzerinde durulan bir kelimenin içinde bulunduğu cümledeki görevini, yanındaki kelimelerden farkını belirletmek, yapısına dikkati çekerek, kökünü buldurmak ve bu kökten yeni kelimeler ürettirmek her zaman imkan içindedir. Bu tür çalışmalar, hem anlama ve dilbilgisi etkinliklerini kaynaştırıp dilbilgisini ezberlenecek kurallar yığını olmadan kurtarır, hem de öğrencilerin yavaş yavaş anadillerinin bilincine varmalarını, onu sevmelerini sağlar.

D. Okuma Parçasının Konusunun Kavranmasıyla İlgili Çalışmalar :

Metnin konusu, daha doğrusu konuyu oluşturan olay, duygu ve düşüncelerin açıklanması üzerinde çalışılırken, gene metnin bütününden yola çıkma ilkesi unutulmamalıdır.

Metni öğretmenin ve gerekiyorsa öğrencilerin de okumasından sonra, konu (bütün olarak) ana hatlarıyla ve klişe haline getirilmeden kısaca ortaya konmalıdır. Metnin açıklanmasıyle ilgili soruların ilki, metnin bütününün, tüm konusunun ne olduğunu anlamaya ve belirtmeye yarayan sorular olmalıdır. Bunun, tümevarım metoduna aykırı düşeceği düşünülmemeli, Türkçe dersinin bir özelliği olduğu hatırlanmalıdır. Bu, metnin başlığını, adını vermek gibi bir şeydir ki öğrenciye okuduğunu, dinlediğini ana hatlarıyla ve bütün olarak kavrama gücü ve görüş genişliği kazandırır.

Bu arada dikkat edilecek çok önemli bazı noktalar vardır:

Metin incelenirken, konudan çıkarılacak ders, anafikir, tema, metnin sonunda kalıp olarak, bir cümle halinde verilmemeli, öğretmen de, metinden alınması gerekli dersi, anafikri, ana duyguyu, temayı belli kelimelerle kalıp halinde ifade etmemeli ve öğrenciden bir tek cümle ile derleyip toplayarak ifadesinde ısrar etmemelidir. Buna uyulmazsa öğrenci, ezberciliğe itilmiş olur; bağımsız olarak başvurma yeteneğini geliştiremez; duygu ve düşüncelerini, söz gelimi, ancak atasözleriyle ortaya koyabilen dar anlayışlı ve anlatımı kısır bir kişi olarak klişe sözlerin tutsağı olur.

Öğrencilerin okunan metni anlayıp anlamadıkları yoklanırken, sorulara, metindeki sözleri olduğu gibi aktararak değil, anladıklarını, kendi kelime ve anlatımlarıyla söyleyerek karşılık verebilmelerine imkan sağlanmalıdır.

E. Metin Çözümlemesinde Sorular :

Metinle öğrenciyi karşı karşıya getiren sorular, titizlikle, düşünülerek düzenlenmeli, öğrenciye metni sevdirecek, benimsetecek, ilgisini çekecek nitelikte olmalı, onu, yanlış çağrışımlar yapmaktan, yanlış düşüncelere saplanmaktan korumalı ve öğrenciye doğru yönü göstermeli, çalışması boyunca doğru ve sağlam adımlar atmasını sağlamalıdır.

Varlıkları, varlıkların biribirleriyle ilgisini, doğa-insan ilişkilerini, toplumu, toplum sorunlarını, duygu, düşünce alışverişi gibi türlü olayları, bu olayların doğuş, gelişme ve son bulma sırasıyla doğal akışını açıklamayı, kıyaslamayı, bunlardaki sebep-sonuç ilişkisini belirtmeyi amaçlayan sorunlarla öğrenci; yurt, doğa-toplum ve hayatla ilgili türlü kavramlar ve bir dünya görüşü kazanır.

Metnin özelliğine göre sorular :

1. Olay, düşünce ve duyguları açıklama ve çözümlemeye,
2. Dil ve anlatım özelliklerini açıklamaya,
3. Çözümlemeyle elde edilen ayrıntılardan metnin bütününü anlamaya yarayan birleştirmeye,
4. Metnin konusu, dil ve anlatımı, türü ile ilgili kişisel görüşleri açıklamaya yarayan biçimlerde olmalıdır.

Metin çözümlemesiyle ilgili olarak ders kitaplarında da şüphesiz bir takım sorular bulunacaktır. Ancak, bu sorular, kitabın yazarınca, doğal olarak, önceden, hayali bir sınıf ya da öğrenci düzeyi tasarlanarak ona göre düzenlenmiştir. Sözgelimi bu sorular bir büyük kent okulunun öğrencilerine göre normal sayılabileceği halde, bir Orta Anadolu kasabası öğrencileri için çok kapalı veya gereksiz olabilir. Kaldı ki aynı bölgede ya da kentte olsa da her sınıfın ayrı bir düzeyi, farklı bir birleşik kişiliği, bir psikolojik atmosferi vardır ki, öğretimde verim sağlayabilmek için öğretmen bu farklılıkları, başka bir deyimle her sınıfın özel durumunu gözönüne almak, dersini ona göre işlemek zorundadır. Bunun içindir ki ders kitabındaki sorular ne kadar özenle ve iyi hazırlanmış olursa olsun öğretmenler için ancak bir örnek, bir hareket noktası olabilir. Öğretmenler, ders kitabındaki soruları önceden özenle gözden geçirmeli, kendi sınıflarındaki, hatta aynı sınıfın başka şubelerindeki öğrencilere göre bu sorularda gerekli görecekleri her türlü değişikliği, çıkarmayı yapmalı, uygun görecekleri yeni sorular düzenleyip eklemelidirler. Böyle yapılmayıp da ders kitabındaki sorular oldukları gibi alınır, bu sorulara çocukların, evlerinde veya sınıfta yazılı ya da sözlü olarak biçimsel birtakım karşılıklar vermeleri yeter görülürse, o sınıfta metin incelenmesinden beklenilen olumlu sonucun alınmasına imkân yoktur. Bu tür bir metin incelemesi öğrencileri, ancak, konu ile ilgisi iyi kurulmamış, yapma, basmakalıp birtakım karşılıklar bulmaya, dolayısıyle ezberciliğe götürür ki, bunun, Türkçe dersinin amaçları ile bir ilgisi bulunmadığı açıktır.

Ancak, eklemek gerekir ki sorularda yapılacak bu tür bir değiştirme, sırf kitaba uymamak için ya da değişiklik olsun diye değil, öğrencilerin gerçek ihtiyaçlarını karşılamak, onların metni tam olarak kavramalarını sağlamak için yapılmalı; öğretmen, bu amaca varıp varmadığını dikkatle, özenle ve sürekli olarak kontrol etmeli, gereğinde tutumunu hemen değiştirmelidir.

F. Plan ve Paragraf Kavramını Kazandırma :

Metnin planını ilk okuyuşta ya da dinleyişte kavrama ve yazılı sözlü anlatımda planlı çalışma yeteneğini kazandırmak için yazıda paragraf nedir? Dış yapısı, iç yapısı, türleri (terim verilmeden) sezdirilmelidir. Böylece öğrenciye gerek okuduğunu ve dinlediğini tam ve doğru anlamada, gerek yazılı anlatımda kolay, tam ve özellikle planlı anlatma etkinliğinde beceri kazandırılmış olunur.

Fikirce olduğu kadar yapıca da sağlam bir metnin (ki ders kitaplarında böyle metinler yer almalıdır.) paragraflarının her biri, metinler üzerinde çalışılırken "metinde plan" da başlı başına bir konu olarak ele alınıp somut bir biçimde işlenmelidir. Planın genel olarak "giriş, gelişme, sonuç" bölümleri tanıtıldıktan sonra bu bilgiyi basma kalıp olarak her metne uygulamak doğru olmaz. Metnin planı açıklanırken, konuyu oluşturan olay, düşünce ve duyguların normal akışı içinde ne oldukları somut olarak ortaya konmalıdır. Söz gelimi, "şuraya kadar giriştir, gelişmedir, sonuçtur" biçiminde açıklama, plan çalışmaları için yeterli değildir. Metnin giriş, gelişme, sonuç bölümünde yer alan konu parçaları, gerçek ve nesnel olarak verilmelidir. Bu parçaların kapsadığı paragraflardaki olay, duygu ve düşünceler söylenmelidir. Plan çalışmalarında, bölümler belirtilip incelendikten sonra konu dağıtılıp bırakılmamalıdır. Daha sonra bu bölümlerin birbirlerine bağlanışı gösterilmeli; değişik türdeki plan tipleri uygun metinlerde tanıtılmalıdır. Metnin, bu sıraya uyularak açıklanmasıyla, anafikre, anaduyguya ve temaya götüren düşünceler, duygular, olaylar ve bunların içinde yer alan varlıklar, bu varlıkların eylemleri anlaşılmış ve böylece hiç bir ayrıntıya ilgisiz kalmadan amaca erişilmiş, ayrıntılardan tüme varılmış olur.

G. Parçadaki Dil ve Anlatımın İncelenmesi :

Derslerde ele alınan konuşma ya da okuma parçalarının dil ve anlatım bakımından niteliklerinin incelenmesinde, gerekliliği

oranında metnin türü ve yazarı ile ilgi kurarak açıklamaya gidilmesi, özellikle son sınıflarda öğrenciye edebiyat kavramını kazandırmakta yarar sağlar. Ama bu çalışmaların lise öğreniminin sınırları içine taşmamasına dikkat edilmelidir. Şair ve yazarların üslûp özellikleri sezdirilirken "tanım ve kurallara gidilmemelidir. Ezber ve hazır bilgiler verilmemelidir. Bu sınıflarda metinler üzerindeki dil ve anlatım çalışmaları daha çok öğrencilerin kendi dil ve anlatımlarını düzeltmeye, geliştirmeye yarayacak ve yetecek oranda ve şekilde sürdürülmelidir. Ve bu arada öğrencilerin dil ve anlatım yanlışları sözlü ve yazılı anlatım çalışmalarında önce kendilerine buldurulmalı ve düzelttirilmeye çalışılmalı sonra öğretmen tarafından düzeltilmelidir.

H. Parçanın Türü Üzerinde Çalışmalar :

Tür kavramının kazandırılmasına gene ilk sınıflardan başlamak gerekir. Benzer örneklerde konu, anlatım, dil, plan yönlerinden yakınlıklara, benzerliklere dikkat çekilerek metinlerde ayrı ayrı ve belli özellikleriyle tanımlanabilen bir durum olduğu, buna "tür" dendiği kavratılmalıdır. Tür bilgisi, tanımlarla değil, o türün özellikleri örnekler üzerinde gösterilerek verilmelidir. Bu konuda da tanımdan kaçınılmalıdır. Çünkü tanıma tüm olarak uymayan, özellikle günümüzdeki örnekler, öğrenciler için şaşırtıcı olabilir ve olumsuz sonuçlar doğurabilir. İncelenen örneklerde türlerin belli başlı öğeleri ve nitelikleri açıklanarak gösterilmeli, somut örnekleri tanıtılmalı, metinler konu, plan, anlatım bakımından karşılaştırılarak tür bilgisi üzerinde uygulamalı bir biçimde çalışılmalıdır.

Değişik türlerde değişik konuların, değişik biçimde ele alındığı; bazı türlerde olayın, bazı türlerde düşüncenin ağırlık kazandığı sezdirilmelidir. Plan ve anlatım özellikleri de konu edilmelidir. Değişik türler üzerinde plan bilgisi geliştirilmelidir.

Ayrı türlerdeki anlatım değişikliklerine dikkat çekilerek sözdizimi çalışmaları uygulamalı olarak geliştirilmelidir.

Burada dilbilgisinin sözdizimi konusundaki bilgilerine büyük bir ihtiyaç ve bu bilgilerin uygulamaya konması için çok normal bir ortam vardır.

Bu çalışmalar boyunca da hazır bilgiler vermekten kaçılmalı, varılacak sonuçlar bir sınıf etkinliğinin ürünü olmalıdır.

I. Parçanın Yazarı Üzerinde Durma :

Metinlerin dil ve anlatım özelliklerinin o metnin türü ile ilgili olduğu kadar yazarlarına da bağlı olduğu bu sınıflarda belirtilmelidir.

Yazarların seçtikleri konularıyle, türleriyle birbirlerinden ayrılık göstermelerinin yanında asıl dil ve anlatımlarıyla (kelime, kelime grupları, cümle yapıları, anlatışlarındaki açıklık, duruluk, sadelik vb. nitelikleriyle) birbirlerinden ayrıldıkları, hazır bilgi verilmeden, metinler üzerinde yapılan incelemelerle öğrencilere buldurularak sezdirilmelidir.

Metinlerin, yazarlariyle ilgili bilgiler, ortaöğretime hazırlık olduğu gibi öğrencilerin düşünce ve sanat eserlerini yazarları ile bir arada düşünmeleri bakımından kitaplara karşı ilgilerini daha bilinçli duruma getirir; Türkçe dersinin amaçlarına gerçek bir yaklaşma sağlanmış olur.

Bu arada eserlerinden parçalar okutulan ve bu yaş düzeyinde, anlatma özellikleri tanıtılan yazarların gene bu yaş düzeyine uygun eserlerinin de tanıtılması, önerilerde bulunulması, öğrencileri bilinçli bir kitap okuma etkinliğine götürmede yararlı ve uygun olur. Böylece, Türkçe derslerinde öğrencinin normal günlük hayat içinde normal bir biçimde canlı Türkçe çalışmaları yapılırken, kitap okuma da, bu hayatın koparılmaz bir parçası haline getirilmiş olacaktır.

I. Öğrencilere Kitap Okutma Çalışmaları :

Öğrencilere ders kitapları dışında, okumaları için verilecek kitapların çok iyi seçilmesi gerekir. Çünkü öğrenci dünyaya ve hayata kitaplar yolu ile açılacaktır. Öğrenci için her yeni kitap, yeni bir yaşantıdır, yeni bir hayat deneyidir. O hayat içindeki insanlar, çocuğun çevresindekiler gibi, iyi ve kötü yanları ile, iyi ve kötü davranışları, düşünce ve duyguları ile kendilerinden örnek alınacak varlıklardır. Öyle olur ki bazan bir kitap çocuğun bütün geleceğini etkileyebilir. Hele bir kitabı öğretmen tavsiye etmişse onun, çocuk için büyük önemi vardır.

Bu yüzdendir ki öğretmen, öğrencisine okuması için bir kitap tavsiye ederken, çok büyük bir sorumluluk taşıdığını her zaman gözönünde tutmalıdır. Öğrencilere kitap tavsiye edilirken şu hususlara dikkat edilmesi gerekir.

Çocuğa okuma eğilimine uygun ve anlayacağı eseri tavsiye etmelidir. Bundan başka, çocuğa tavsiye edilecek eserler değerli olmalı, onun ilgisini çekecek, klasik, yani okulda okutulabilecek bir nitelik taşımalı; konusu yurs, ulus ve doğa sevgisini aşılayıp beslemeli, millî şuuru, ulusal coşkuyu güçlendirici olmalı; ahlak duygusuna aykırı bulunmamalı; hayata karşı iyimserlik, insanlığa karşı sevgi aşılamalı; Türk tarih ve inkılabının özelliklerini gösterebilmeli; çocuğu düşündürüp duygulandıran, ona neşeli ve sağlıklı karakter kazandıracak nitelikte, üslûbu sağlam eserler yeğ tutulmalıdır.

J. Dilbilgisi Çalışmaları :

1.-5. sınıflarda olduğu gibi bu sınıflarda da dilbilgisi çalışmaları, doğru konuşmayı, doğru anlamayı sağlayıcı bir doğrultuda yapılmalı; her zaman cümle esas alınmalı, cümleden hareket edilmelidir.

Türkçe dersinin öteki etkenlikleri olan metin çözümlemeleri, kelime, dağarcığının zenginleştirilmesi, okunan metnin dilinin, anlatımının ve türünün incelenmesi, yazılı ve sözlü anlatım çalışmaları da öğrencilerin anlama ve anlatma yeteneklerinin geliştirilmesini amaç edinmiştir. Bu çalışmalar nasıl birbiri içinde, birbirini destekler ve tamamlar biçimde verilecekse dilbilgisi çalışmalarının da bunlarla birlikte, o etkinlikler içinde, onlarla kaynaştırılmış olarak yürütülmesi gereklidir. Türkçenin bu etkinliklerinden, soyutlanmamış bir dilbilgisi öğretimi, 6., 7., 8. sınıflarda, ne kadar iyi yapılırsa yapılsın, çocuğun her gün kullandığı dil ile ilgisi kurulamamış, ezbere bilgiler haline getirilmiş birtakım soyut kurallar, soyut tanımlar yığının öğrencilerin belleklerine zorla aktarmaktan başka bir sonuç vermez.

Bunun içindir ki Türkçe dersinin bütün etkinlikleri sırasında ihtiyaç duyulduğu her durumda ve her fırsatta, sözgelimi, bir metnin tüm özellikleri, anlatım özellikleri üzerinde çalışılırken, metnin olay, duygu ve düşünceleri üzerinde çalışılırken ses bilgilerinden sözdizimi konularına kadar bütün dilbilgisi konuları, çok doğal fırsatlar yaratılarak konu ile çok mantıklı bir ilgi içinde işlevsel bir biçimde verilebilir. Dilbilgisi için ayrı bir ders saatinin ayrılmaması, dilbilgisi derslerini kuramsal, soyut, tümüyle tanım ve kural ezberletilen bir ders olmaktan kurtarmak için, gereklidir. Dilbilgisinden, okunan, çözümlenen metnin tadı ve sıcaklığı içinde, bu etkinliği daha bilimsel ve bilinçli duruma getirmek için yararlanılmalıdır.

Böylece, dilbilgisi dersleri tüm soyutluğundan kurtarılmış, öğrencinin günlük hayatına getirilmiş, yalnız konuşma ve yazmasında değil, düşüncesinde ve hatta duygusal hayatında bile mantıklı bir düzen yaratılmış olacaktır.

Böyle bir açıklama, dilbilgisindeki bir fırsat öğretimi yapma gereğini belirtirken, dilbilgisi etkinliklerinde bir rastgelelik, bir plana gerek olmadığı zannı uyandırmamalıdır. Böyle bir tarzı da daha dikkatli bir plana ve sisteme gerek vardır. Bu, çok önemli bir noktadır. Dilbilgisi çalışmalarının diğer etkinlikler arasına, onların normal ve mantıklı akışını bozmadan, aksine onlarla tam kaynaşacak, birleşecek, tamamlanacak bir şekilde yerleştirilmesi zorunludur. Sözgelimi, metin incelemesi sırasında kelimeler, deyimler vb. dil ve anlatım özellikleri üzerinde durulurken, dilbilgisinden o gün işlenecek konu ile ilgili küçük örneklere kısaca öğrencilerin dikkatleri çekilebilir, onlara küçük saptamalar yaptırılabilir; metin üzerinde çalışmalar sonuçlandıktan sonra anlatım çalışmalarına geçmeden, yeniden metne dönülerek önceden yapılmış olan saptamalar, bir kurala, bir tüme varacak biçimde birleştirilip işlenebilir.

Üzerinde çalışılmakta olunan dil konuları, her zaman cümle içinde ve her zaman o cümlenin de yer aldığı metnin anlamının bütünlüğü içinde düşünülmeli, böylece metnin bütünü, işlenmekte olan dil öğesinin kavranmasında yararlı olurken, bu

dil öğesi hakkında öğrenilenler geriye döndürülerek bütünün daha iyi anlaşılmasında bir araç olarak kullandırılmalıdır. Bu şekildeki çalışmalarla Türkçe dersinin anlama, anlatma ve dil etkinlikleri biribirinden koparılmaz bir çark biçiminde tüm olarak işlevsel canlı bir varlık durumuna getirilmelidir. Bu büyük, çok yönlü, çok anlamlı, dil organizmasının gelişmesinde ve çalışmasında herbir dil öğesinin sistemli bir şekilde çalıştırılması gerektiği çok açıktır. Cümleden yola çıkma ve cümle içinde düşünme ilkesinden ayrılmadan dil öğelerini birbirinden koparmadan, konular birbirine dayandırılarak, birbirinin anlamını tamamlayacak biçimde işlenmelidir. Sözgelimi, cümlenin öğelerinden yüklem, özneyle; tümleç ise her ikisiyle ilgi kurularak verilmelidir. Ad ve sıfatın birbiriyle olan anlam ve görev ilgisi, gene cümledeki işlevsel durumları içinde düşünülerek incelenmelidir. Ve böylece bilinçli biçimde, türlü anlam ve yapıdaki kelimelerden cümlenin öğeleri olarak, anlama ve anlatmada yararlanılmalıdır. Bu arada Türk dilinin nitelikleri, yapısı, değeri ve gerektiğinde eksikleri üzerinde düşündürülerek Tük Dil İnkılabı'nın hizmeti, gereği ve şekli bakımından öğrencilerimizin bir yön, bir yöntem kazanmaları sağlanmalıdır. Dilin insan hayatındaki çok yönlü rolü kavratılmalı, bir dil bilinci, dil sevgisi uyandırılarak çocuklarımıza dillerine karşı mantıklı bir tutum ve davranış kazandırılmalıdır.

K. Anlatım Çalışmaları :

Sözlü ve yazılı anlatım için de ders saatleri ayrı olmamalıdır. Yani metin üzerinde yapılan anlama etkinliğinden, normal bir hava içinde anlatım etkinliğine geçilmeli sözlü ya da yazılı anlatıma girilmelidir.

Metnin çözümlenmesi sırasında anlatım etkinliğinin içinde bulunulduğu unutulmamalı, anlama ve anlatma etkinliği içiçe kaynaştırılarak yürütülmelidir.

Ama bu, hiç bir zaman okuma parçasının olay ve düşünceleri yani konusu bölünmeden, dağıtılmadan yapılmalıdır. Soru sorarken, konu çözümlenirken, sorulara karşılıklar alınırken dil ve anlatım özelliklerine yön verilmeli, sözlü ve yazılı anlatım etkinliğinde de metinden hareket etme, bu etkinlikleri içiçe kaynaştırılmış olarak verme sağlanmalıdır .Bu sırada dilbilgisi, anlamada olduğu gibi anlatmada da bir araç olarak kullanılmalıdır. Güzel ve doğru yazı yazmaya, sözlü anlatımda söyleyişe dikkat edilmelidir. Noktalamalar, vurgular, tonlamalar uygulamayla, yapılarak kavratılmalıdır. Bundan başka, öğrencilerin, metin çözümlemesi sırasında sorulara yalnız "evet", "hayır" ile, tek kelime ya da kelime grubu ile değil, cümle ile karşılık vermesi istenmelidir.

Anlatımda tabiilik, akıcılık, sadelik, duruluk gibi anlatımın ana özellikleri aranmalıdır. Sorulara verilen sözlü ve yazılı karşılıkların anlatım yanlışları üzerinde durulmalı, dersin akışı bozulmadan, dikkatler dağıtılmadan ve yaratılan en uygun fırsat ve ortamlarda dilbilgisi, yazım ve noktalama kuralları ezber ve hazır bilgi biçiminde olmadan, bir araç durumuna getirilmelidir.

Metnin dil ve anlatım özelliği açıklatılırken, öğrencinin yaşayışından, kendi dilinden örneklerle karşılaştırmalar yaptırarak dil ve anlatımın niteliklerini somutlaştırarak, sözlü ve yazılı denemeler ve eleştiriler yaptırılmalıdır. Konuşmanın ya da okuma parçasının bütününden hareket ederek metnin genel planı içinde paragraflarına, cümlelerine, kelime gruplarından kelimelere geçerek uygulamalı bir biçimde çalışmalar sürdürülmelidir.

Öğrencilerin sözlü ve yazılı anlatım (kompozisyon) ödevlerini incelerken öğretmen, bu tür çalışmalara ilgi uyandırma, sevdirme, cesaretlendirme görevini yerine getirmede çok duyarlı olmalıdır. Öğrenciden bir sanat eseri değil, amacını doğru ve tam anlatabilmesi istenmelidir. Gereksiz süslemelerle; boş laflarla değil; olayları, düşünceleri ya da duyguları mantıkla, düşünerek usavurarak açık, olduğu gibi, yalın olarak anlatmakla başarılı olunacağı kavratılmalıdır. Bu, örnekler verilerek ve öğrenci ödevleri üzerinde gerekli ve yerinde eleştiriler yapılarak gerçekleştirilmelidir.

Yazılı ödevler mutlaka düzeltilmelidir. Bir ödevdeki yanlışları birden belirtmek öğrenciyi korkutarak ümitsizliğe düşürebilir. Önce en çok yapılan ve önemli olan yanlış üzerinde durulmalı, ondan sonra öbür yanlışlar sistemli olarak ele alınıp düzeltilmelidir. Bu düzeltmeler olumlu bir eleştirme biçiminde olmalıdır. Yanlışların doğruları, öğrencilerin kendilerine buldurulmalı, uygulamalar yaptırılarak kavratılmalı ve benimsetilmelidir.

ARAÇ VE GEREÇLER
(I - VIII. Sınıflar)

Eğitimde araçlar, daha iyiyi daha kısa zamanda elde etmeye yarar.

Türkçe öğretiminde de en belli başlı ve yaygın araç olarak geleneksel ders kitabını tanıyoruz. Bunun yanında, Türkçe derslerinin yeterli bir sınıf kitaplığının eşliğinde yapılması, okul kitaplığından yeterli ölçüde yararlanılması zorunludur. Çünkü Türkçe öğretimi ulusumuzun ve bütün insanlığın duygu ve düşünce ürünlerine dayalı olarak yürütülür. Bu ürünler de, en geniş ölçüde "Kitap"ta bulunur, saklanır ve yayılır.

Türkçe öğretiminin amaçlarına ulaşabilmek için, ders kitabı, elbette yetmez. Ders kitabı, öğrencinin duygu ve düşünce ürünleri evrenine açılabilmesi için yalnızca bir çıkış noktasıdır. Bunun yanında, her türlü başvurma kitapları, ansiklopediler, sözlükler, kılavuzlar, vb. kitaplar Türkçe eğitimi için gerekli bilgi kaynakları olduktan başka; kaynaklara başvurma yöntemlerini kazandırmaları bakımından da büyük önem taşırlar ve böylece yalnız Türkçe eğitimi için değil, bütün eğitim ve öğretim için de yararlı olurlar.

Öğretmen, ne zaman, hangi konularda, hangi başvurma kitaplarından nasıl yararlanılacağını öğretmeli; konu ile ilgili ödevler, araştırma konuları vermelidir. Ancak, daha çok küçük sınıflarda, hangi başvurma kitabının hangi cildinin hangi sayfasına bakılacağı belirtilmeli; sınıflar ilerledikçe öğrenciler yavaş yavaş kendi sorunlarını kendileri çözmeye bırakılmalıdır.

Başvurma kitaplarının yanında masal, roman, biyografi, piyes gibi kitaplar, öğrenci ruhunun doğrudan doğruya beslendiği kitaplardır. Bu kitapları okumakla, öğrencinin farkına varmadan, hem kelime dağarcığı zenginleşir, hem anlatım gücü gelişir, hem de dünya görüşü genişler. Ayrıca öğrenci, ömür boyunca sürecek, onu yenileştirecek, yeniliklere ayak uydurabilmesini sağlayacak bir okuma alışkanlığı kazanır.

Bunun için, öğretmen, en yetersiz koşullarda bile, hiç olmazsa bir masanın üstünde her zaman için yeter sayıda kitaptan oluşan küçük bir kitaplık kurabilir, her ay sıra ile yeni bir kitap edinebilir. En azından, çocuk dergilerinden, gazetelerden, dergilerden vb. den uygun ve yararlı masal, öykü, biyografi, resim, karikatür vb. bir duvar levhasına bir süre için iliştirebilir. Bunların sık sık değiştirilmesi, öğrencinin bilgisini canlı tutar. Bütün bu eserlerin Milli Eğitim Bakanlığınca incelenmiş ve tavsiye edilmiş olması gerekir.

En bilgisiz sayılan öğrencinin bile ders yılı başında yeni Türkçe kitabının bütün metinlerini okuyup bitirdiğini görmek, çocuklarımızın nasıl bir okuma açlığı içinde bulunduğunun en iyi kanıtıdır.

Öğretmenler, özellikle sınıflarda, okul kitaplıklarında bulunan kitapların öğrencilerin düzeyine ve ilgilerine uygun ve nitelikli olmasına özen göstermelidirler. (Öğrencilerin okumaları istenilen kitapların nitelikleri, çocuk edebiyatı kitaplarında genişliğine belirtilmiş olmakla birlikte Tebliğler Dergisinde de yayımlanmıştır.)

Öğrenciler, cinslerine, yaşlarına, yaradılışlarına göre ayrı ayrı türden kitaplara ilgi duyarlar. İlgi alanları genellikle resimden yazıya, dergiden kitaba, olay yazılarından düşünce yazılarına,

eğlenceden incelemeye doğru gelişir. Bununla birlikte sınıflara göre şöyle bir sıralama yapılabilir:

1. I. ve II. sınıflarda basit masallar, hayvan öyküleri, bol ve büyük boyda resimli az yazılı kitaplar, boyanacak resimli kitaplar, albümler, oyun kitapları vb.

2. III. Sınıfta efsaneler, masallar, gerçeğe yakın öyküler, başvurma kitapları, çocuk dergileri vb.

3. IV. ve V. sınıflarda çocuk romanları, tarih öyküleri, gezi yazıları, biyografiler, anılar, büyükler için yazılmış ünlü eserlerin bu yaş çocuğuna göre uyarlanmış baskıları, şiir kitapları, piyesler vb.

4. VI., VII. ve VIII. sınıflar için düzeye uygun ve nitelikli her türden kitaplar.

Öğrencilere geçici ya da sürekli olarak şu kaynaklardan kitap sağlanabilir:

1. Öğretmenin kendi kitapları,
2. Ödünç alınmış kitaplar,
3. Okul-Aile Birliği yardımıyla alınmış kitaplar,
4. Öğrencilerin getirdikleri kitaplar,
5. Okul kooperatiflerinin kazancı ile alınan kitaplar,

Öğrenciler, sınıflar, okullar arasında kitap değişimi yapmak da bir yoldur.

Çağımızda hızla gelişen ve yayılan görsel ve işitsel araçlar, eğitim teknolojisinde önemli bir yer almış bulunmaktadır.

Bunun sonucu olarak, bugün artık öğretim süreci içinde geleneksel anlamda öğretmenler ve derslerinin yanında her türlü toplantılar, kara tahta, cansız resim ve şekiller, film şeritleri, ses bantları, projeksiyon vb. bile yetersiz kalmış; kitle haberleşme araçları olan basın, radyo ve televizyonun güncel bir şekilde eğitimde rol alması zorunlu olmuştur.

Bu durumda öğretmen, yalnız bir bilgi aktarıcı olmaktan çıkıp bir yol gösterici olacağına göre her türlü araç ve gereci nerede, ne zaman, nasıl kullanacağını bilmeli, kendini bu alanda yetiştirmelidir.

Elbette, en etkin eğitim aracı, öğrencinin doğal çevresidir. Ancak, öğretmen, kendi imkanları içinde her zaman insan gücünden de, sınıfında, okulunda yararlanabilir. Çevredeki iyi konuşmasını bilen, iyi metin ya da şiir okuyabilen bir kimse, bir sanatçı ya da sanatçılar, sınıfa çağrılabilir. İşlenmekte olan metinlerle ilgili olarak bir konuşma yaptırılabilir, şiir, öykü, masal vb. metinler okutturulup, anlattırılabilir, ya da canlandırılabilir.

Bu arada bir halk ozanından da yararlanılabilir. (Ancak, bu etkinliklerin Tebliğler Dergisinde yayımlanan müsamere ve eğitsel kollar yönetmeliklerindeki ilkelere uymasına özen gösterilmelidir.).

Bunun yanında öğretmen, imkanları en elverişsiz çevrelerde bile, yetenekli öğrencilere yaptırarak, kendisi doğrudan doğruya hazırlayarak sanatçılara çizdirerek hazır tablolar, reprodüksiyonlar sağlayarak öğrencilerin büyük resimler üzerinde gözlemler, yorumlar yapmalarını ve konuşmalarını sağlayabilir. Böylece öğrencilerin kelime dağarcığı zenginleşir, anlatım gücü gelişir, evrenleri genişler.

Öğrenciler, sınıflar, okullar arasında kartpostal alış verişi de etkin bir yol olabilir.

Kendi gösterilmeyen varlıkların tanıtılmasında ayrıca resimlerinden ve figürlerinden de yararlanılabilir.

Yararlanılacak resimlerin sanat değeri taşımaları da elbette istenilen bir husustur.

Öğrencilerin doğru ve güzel bir söyleyiş kazanmalarında, dinlediklerini anlama çalışmalarında, ses bandları gibi işitsel araçların büyük bir önemi vardır.

Ünlü sanatçıların doldurduğu şiir, masal, öykü vb. plaklarının öğretimde yer alması yerinde olur. Zamanla ders kitaplarındaki metinler ve bunların işlenişiyle ilgili bu gibi işitsel araçların hazırlanmış olması ya da özel radyo, televizyon programları düzenlenmesi verimi arttırıcı bir nitelik taşır.

Günümüzde en yaygın iletişim aracı radyodur. En ücra yurt köşelerinde bile radyo bulunmaktadır. Öğretmenler çocuk programlarından, temsil, konuşma, sürekli yayın vb. programların uygun olanlarından Türkçe öğretiminde yeterince yararlanabilirler.

Televizyon da yurt düzeyine hızla yayılmakta olan bir haberleşme aracıdır. Sınırlı sayıda televizyon alıcısının bulunduğu yerleşme birimlerinde, ana-babalar, muhtarlar, yöneticiler, öğrencilerin ilgili programları izleyebilmelerinde öğretmene yardımcı olursa yerinde olur.

Görsel ve işitsel araçlara en çok 1-3. sınıflarda, özellikle henüz öğrenime yeterince hazır olmayan çocuklar için başvurulur. Çocukların yaşları ilerleyip VIII. sınıfa doğru gidildikçe bu araçlar basitten bileşiğe doğru geliştiği gibi, basılı eğitim malzemelerinin oranı da ağır basmaya başlar.

Sonuç olarak, Türkçe öğretiminde çok önemli ve vazgeçilmez yeri olan kaynakları araç ve gereçleri değerlendirmekte her fırsattan yararlanılmalıdır.

ARAÇLAR

I — İLKOKUMA İÇİN GEREKLİ ARAÇLAR :

1. Öğrenci kitabı, çalışma kitabı,
2. Öğretmen kitabı,
3. Büyük fişler,
4. Küçük fişler,
5. Pazen tahtası için şekiller, resimcikler,
6. Teşhir tablosu,
7. Resimler,
8. Kum masası, ya da kum havuzu,
9. Hece ve harf küpleri, plastik harf, hece ve kelimeler,
10. Düzeye uygun, okumaya geliştirici kaynak kitaplar, kitapçıklar,

II — I.-III. SINIFLAR İÇİN GEREKLİ ARAÇLAR :

1. Öğrenci kitabı,
2. Öğretmen kitabı (kılavuzlar: sınıf sınıf olmak üzere).
3. Sınıfın sözlükleri,
4. Sınıfın ansiklopedisi,
5. Araştırma defteri,
6. Ses bantları, teypler, plaklar, filmler vb.
7. Yazı araç ve gereçleri,
8. 1.-3. sınıf düzeyinde:
   a. Şiir antolojisi,
   b. Öykü antolojisi,
   c. Masal antolojisi,
   ç. Biyografi antolojisi,
   d. Okuma zevkini geliştirici kitaplar ve dergiler,
9. Parçaları açıklayıcı küçük büyük resimler,
10. Duygu, düşünce ve konuşmaları geliştirici (sanat değeri taşıyan) küçük resimler ve duvar resimleri.

ARAÇ VE GEREÇLER
(IV. - V. Sınıflar)

1. Öğrenci kitapları,
2. Öğretmen kılavuz ve metodoloji kitapları,
3. Sınıfın sözlükleri,
4. Sınıfın ansiklopedileri,
5. Yazım kılavuzu,
6. Alıştırma defteri,
7. Sınıf düzeyine uygun türlü başvurma kitapları,
8. Sınıf düzeyine uygun olarak klasik eserleri tanıtan kitaplar,
9. Klasik eserlerin bütünlüğünü bozmadan, bu sınıflar için, kimi yerlerini aktaran kitaplar,
10. Türk ve dünya edebiyatından seçilmiş çeşitli türde kitaplar,
11. Düzeye uygun kaynak kitapları,
12. Türkçe ders kitaplarındaki metinle ilgili resimler,
13. Bu sınıflar için hazırlanan plak, teyp bantları, kasetler (ders kitaplarındaki metinlerin ve ilgili bağımsız metinlerin türlü biçimde seslendirilişi),
14. Film ve slaytlar (tiyatro, karagöz, kukla vb.),
15. Bu sınıflar için hazırlanmış radyo ve televizyon programları (dersler, konuşmalar vb.),
16. Duygu ve düşünce alanı yaratmak, konuşmaları geliştirmek için sanat değeri olan küçük, büyük resimler,
17. Canlı kaynaklar (Yetişkinler ve sanatçılar).

ARAÇ VE GEREÇLER
(VI. VIII. Sınıflar)

1. Türkçe ders kitabı,
2. Öğretmenlerin kılavuz ve yöntem kitapları,
3. Sözlükler,
4. Ansiklopediler,
5. Dilbilgisi ve yazımla ilgili başvurma kitapları,
6. Klasik eserler ve klasik eserlerden bu sınıfların düzeylerine uyarlanmış biçimdeki kitaplar,
7. Antolojiler,
8. Metinlerle ilgili resimler,
9. Plak, bant ve kasetler (ders kitaplarındaki metinler),
10. Film ve slaytlar (tiyatro, karagöz, kukla ve eserlerin oyunlaştırılmış biçimleri, belgesel örnekler),
11. Duygu ve düşünce alanları yaratarak konuşma ve anlatımı geliştirmek için sanat değeri olan küçük, büyük resimler,
12. Radyo ve televizyonda düzenlenen dersler, konuşmalar, açık oturum, form, röportaj vb.
13. Canlı kaynaklar (Yetişkinler ve sanatçılar).

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME
(I. - III. Sınıflar)

Türkçe derslerinde de çalışmaların sürekli olarak değerlendirilmesi çok önemlidir.

Çünkü değerlendirme:

1. Öğrencilerin düzeylerini, amaçlanan davranışlara hangi ölçüde yaklaştıklarını saptamaya yarar;

2. Öğretmenin, izlediği yöntemin, çalışmalarının verimini ölçmeye, dolayısıyle yeni tedbirler olarak yeni yöntemler, çalışmalar planlamaya götürür;

3. Daha geniş ölçüde düşünüldüğü zaman, programların geliştirilmesinde yol gösterici olur.

Türkçe öğretimi, türlü etkinlikleri içeren bir derstir. Bunun için öğretmen, her öğrenci için ayrı ve ayrıntılı bir "Ölçme ve Değerlendirme Fişi" düzenlemeli; öğrenciyi sürekli olarak izlemeli, durumu fişe işlemelidir.

Bu fiş, birinci sınıflarda ayrı bir nitelik gösterir. Bu sınıfta öğretim yılı başında her öğrencinin fiziksel, duygusal, toplumsal yönlerden okuma yazmaya hazır olma dereceleri saptanmalı ve bu, sürekli olarak izlenmelidir.

Bundan sonra, ilkokuma-yazma çalışmalarının gerektirdiği "Araç ve gereçleri kullanabilme", "yazmaya hazırlık", "okuma hazırlığı", "okuma ve yazmaya geçiş", "konuşma" vb. bütün beceriler saptanmalı, başarısızlık ve gecikmeler için gerekli önlemler alınmalıdır. Bu önlemler yeterliliği de denetlenmeli, izlenmeli; gerekirse yeni önlemlere gidilmelidir.

İlkokuma-Yazma başarıldıktan sonra, yeniden bir fiş düzenlenebilir. Bu fişte 1. sınıf öğrencisi için saptanmış davranışlar ayrı ayrı sütunlarda gösterilebilir. Her öğrenci ayrı ayrı izlenerek, ölçülerek başarı dereci bu sütunlara işlenecektir.
II. ve III. sınıflar için de öğretmen her öğrenci için ayrı bir fiş tutar. Bu fişte bu sınıflar için amaçlanan davranışlara ayrı yer verilir. Her öğrencinin bu davranıştaki başarısı ölçülür, izlenir. Gecikmeler giderilirken, ağır ilerleyişler hızlandırılmaya çalışılır.

Başlıca ölçme yolları şunlardır: Öğretmenin gözlemleri, okuma, sözlü ve yazılı yoklamalar, testler.

Bu dönemde öğretmenin gözlemleri, değerlendirmede en etkili yoldur.

Çünkü, bu dönemde çocuğa okuma ve yazma ile ilgili birtakım tekniklerin kazandırılması ayrı bir ağırlık taşır. Bunlar zaman zaman yapılacak yoklamalarla değil, sürekli gözlemlerle saptanabilir.

Bu sınıflarda en çok yaptırılacak etkinliklerden biri de sesli okumadır. Öğrenciler sık sık okutturulmalı ve okumadaki gelişmeler ölçülmelidir.

Öğrencilerin gördüklerini, izlediklerini ve okuduklarını anlayıp anlamadıkları I. ve II. sınıflarda sözlü sorular sorularak ölçülmelidir. III. sınıfta ise her iki yoldan da yararlanılabilir. Öğrenciler, sorulara, birtakım ezberlenmiş basma kalıp karşılıklarla değil; kendi öz anlatımlarıyla cevap vermelidirler.

Yazma çalışmalaı da, bir yoklama şeklinde değil, sürekli bir gözlemle izlenmelidir.

Özellikle dilbilgisinde "Babanın erkek kardeşine ne denir?", özel adlar nasıl yazılır? gibi ezberlere dayalı sorulardan kesinlikle kaçınmalı; kendi yakın çevrelerinden, yaşayışlarından çıkarılmış, küçük, düzeye uygun, canlı dil sorunları üzerinde ölçmeler yapılmalıdır.

Gerek sözlü, gerekse yazılı sorular; açık, seçik ve özellikle öğrencilerin düzeyine uygun olmalıdır.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME
(IV. - V. Sınıflar)

İlk üç sınıfta da belirtildiği gibi, her öğrenci türlü etkinlik alanlarında sürekli olarak, türlü yöntemlerle izlenmelidir.

Sınavlar, cansız ve yapma ya da "Kaç türlü ad vardır?", "Büyük harf nerelerde kullanılır?" gibi ezbere dayalı sorulardan oluşmamalıdır. Öğrencilerin günlük yaşayışlarındaki okuma, izleme, anlama ve anlatımla ilgili sorunlar (problemler) düzen-

lenmeli, onlara Türkçe derslerinde edindiklerini uygularak bu sorunları çözdürme yoluna gidilmelidir. Öğrencilerin edindikleri bilgi ve beceriler, uygulama alanları yaratılarak, işe yarar bir araç olarak kullandırılmalıdır.

Her öğrencinin bu aracı kullanılışındaki başarı derecesi, somut olarak saptanmalı, "Ölçme ve Değerlendirme Fişine" işlenmelidir.

Buna göre, öğrencinin başarılı olduğu yönleri geliştirilirken yetersiz olduğu yönleri de güçlendirilmelidir. Öğretmen, bu ölçmelerle, bir yandan da kendi yöntemini değerlendirmeli, gerektiğinde yeni önlemler almalıdır.

Türkçeyi kullanma becerilerinin ölçülmesinde belli başlı şu yöntemler kullanılır:

1. Gözlem: Öğrencinin amaçlanan davranışları kazanıy kazanmadığını saptamada etkin bir yoldur.

2. Okuma: Bununla öğrencinin akıcı bir okuma becerisini kazanıp kazanmadığı, anlama göre sesine uygun bir tonlama verip veremediği, doğru bir söyleyiş becerisi kazanıp kazanmadığı ölçülür.

Sessiz okuma hızını ölçmek için, kendi düzeyinde yeni karşılaştığı bir metin kullanılmalıdır.

3. Anlattırma: Anlattırma ile, öğrencinin bir parçayı, düşünceler, duygular ve kelimeler, tipler, olaylar vb. bakımından anlayıp anlamadığı denetlenir. Anlattırma, öğrencilerin sözlü anlatım becerilerini ölçmemize yarar.

4. Ödevler: Ödevler, öğrencilerin, yazılı anlatım becerileri, yazıyı kağıda yerleştirme alışkanlıklarını yazım ve el yazısı becerilerini ölçmekte yardımcı olur.

5. Testler, yazılı yoklamalar: Bunlar, öğrencilerin anlama - yazılı anlatım ve bilgi düzeylerini öğrenebilmek amacıyla zaman zaman başvurulması gereken yollardır. Bu yoklamalarda, soruların açık, karşılıklarının kısa ve öğretileni kapsayacak kadar çok ve çeşitli, davranış özelliklerini ölçebilir nitelikte olmasına önem verilmelidir.

DEĞERLENDIRME
(VI. - VIII. Sınıflar)

Türkçe dersi, bilindiği gibi, gerekli amaçlara varabilmek için öğrenciye türlü davranışları (bilgi, beceri, alışkanlık) kazandıran, dolayısıyla türlü etkinlikleri içeren bir derstir. Bu etkinlikler, kendi bölümlerinde gerek özel amaçlar, gerek kazandırılacak davranışlar olarak ayrıntılarıyle belirlenmiştir.

Değişik bölgelere, yörelere, okullara göre bu etkinlik alanlarında ayrılıklar ortaya çıkabilir. Sözgelimi, bir okuldaki söyleyiş yanlışları ile başka bir bölgedekiler, ya da adların, fiilerin çekimindeki yanlışlar birbirine benzemeyebilir. Aynı okulun, hatta aynı sınıfın değişik şubelerinde bütün etkinlik alanlarında başka başka sorunlar ortaya çıkabilir.

Her öğrenci, Türkçe'yi kullanma becerisi bakımından yer yer üstünlükler ve eksiklikler gösterir. Sözgelimi, bir öğrenci kolay okumayı başarabilirken, okuduğu metni anlamada güçlük çekebilir. Kelime dağarcığı zengin olduğu halde, özel adların ilk harfini büyük yazma, soru eki mi'leri ayrı yazma alışkanlığını almamış olabilir.

Her öğretmenin, öğretim yılı başlarında 2-3 hafta sürecek yazılı ve sözlü gözlemlerle öğrencilerin yukarıda sözü edilen ve benzeri konularda hangi üstünlükleri ve eksiklikleri bulunduğunu ayrı ayrı saptayarak, bunları her öğrenci için ayrı ayı tutacağı fişlere ya da defter sayfalarına işlemesi yerinde olur.

Ancak, bundan sonradır ki, bir öğretmen, öğretim yılı boyunca, bütün bir sınıf için, her küme için, ya da her öğrenci için nelere dikkat edeceğini, hangi üstünlükleri geliştirip hangi eksiklikleri gidereceğini çok iyi bilebilir.

Bir türkçe öğretmeni, yeneceği güçlükleri ayrı ayrı her öğrenciye kadar açık ve seçik olarak belirledikten sonradır ki zümre toplantılarında alan arkadaşlarıyla da görüş birliğine vararak yıllık ders planını yapabilir. Yıllık ders planı, ortaya çıkan güçlüklerin ve gerekli çalışmaların, sistemli ve basitten bileşiğe, kolaydan güce, bilinenden bilinmeyene giderek ve gerçekçi şekilde zamana bölünmesi olarak anlaşılmalıdır. Bunun için de, kimi ders kitaplarının başındaki basma kalıpçılığa götürücü yıllık planlara bağlanılmamalıdır.

Türkçe öğretmenleri, öğretim yılı boyunca bir sınıfın, kümenin ya da öğrencinin yetersizliklerini gidermek için gerekli fırsatları yaratmalıdırlar. Sözgelimi, sınıfça yanlış söylenen bir kelimenin doğru söylenişi tekrarlatılırken, özel adları büyük harfle yazma alışkanlığını kazanmamış küme ya da öğrencilere, içinde özel adların çokca geçeceği ek bir yazma ödevi verilebilir. Okuduğu metni anlamada güçlük çeken öğrencilere anlama ile ilgili daha sık soru yöneltilebilir, ya da hazırlıklar yaptırılabilir.

Bu çalışmalar boyunca öğretmen sabırla eğitsel ve psikolojik etkilere uymaya çalışmalı; kırıcı, ürkütücü, yıldırıcı davranışlardan kaçarak yerine göre öğrencileri cesaretlendirmelidir.

Öğretmen, bu yollarla yapılacak çalışmalar sonunda varılacak olumlu ya da olumsuz sonuçları dikkatle izlemeli ve her öğrencinin fişinde ayrılan yere işlemelidir. Böylece yapılan hızlı bir ölçme ve değerlendirme çalışması, öğrencinin başarısı kadar öğretmenin tuttuğu yolun verimliliğini de ölçmede büyük önem taşır. Yönteminin başarılı olmadığını gören bir öğretmen, yeni yeni yollara başvurmasını bilmelidir.

Öğrenci başarısını ölçme ve değerlendirme; 1. öğrenci açısından öğrencinin gelişme hızını sürdürüp sürdürmediğini, içinde bulunduğu sınıfa göre ilerleme, o düzeyden beklenen davranışları kazanma derecesini saptamaya; 2. Öğretmen açısından da izlenen yöntemin (hatta bir ölçüde programın amaçlarının) geçerliliğini değerlendirmeye ve yeni tedbirler almaya yöneltir.

Buna göre:

1. Ölçmeler, derslerin kavranıp kavranmadığını, çalışmaların amaçlanan davranışlara dönüşüp dönüşmediğini denetlemek için yapılır.

2. Öğretmen, ölçme ve bunun sonucu olarak değerlendirmenin bir amaç değil, araç olduğunu bilmelidir.

3. Ölçmede kullanılabilecek araçlar şunlardır: a. sözlü yoklamalar; b. kısa cevaplı çok sorulu sınavlar (testler); c. sınırlı sayıda sorulu (kompozisyon türü) yazılı yoklamalar, ç. ödevler.

4. Ölçmelerin sonuçları her öğrenci için Türkçe dersinin bütün etkinlikleri ayrı ayrı dikkate alınarak düzenlenecek özel cetvel ya da defterlerde belirtilmeli, sözlü veya yazılı notu ağırlıklarına göre nota dönüştürülmelidir. Ancak bununla yetinilmemeli, usulüne uygun geniş kapsamlı yoklamalar da yapılmalıdır.

5. Ders işlenişi sırasında öğretmen küçük küçük sözlü sorular sorarak öğrencileri, derse katılmaları ve başarılı olmaları oranında değerlendirme yoluna gidebilir.

6. Sözlü etkinliklerde öğrencilerin; a. Okuyuşları, b. Metinlerle ilgili sorulara verdikleri cevaplar. c. Gördüklerini, işittiklerini, duyduklarını, yaşadıklarını, hatırladıklarını ve tasarladıklarını eksiksiz ve doğru anlatabilmeleri değerlendirilmelidir.

7. Ölçmelerde sorular, sınıfta işlenmemiş, ancak düzeye uygun ve bir ders kitabına alınabilecek nitelikte metinler üzerine düzenlenmiş olmalıdır.

8. Metin açıklamalarında öğrencilerin; a. Metinlerde geçen yargıları sebep-sonuç ilişkilerini bulabilmeleri, b. karşıtları, benzerlikleri, karşılaştırmaları ayırd edebilmeleri, c. Ana ve yardımcı fikirleri, duygu ve izlenimleri saptayabilmeleri, ç. Karakter ve fiziksel portreleri, belirtebilmeleri, d. Bir ağacı, bir hay-

vanı, bir yapıyı anlatabilmeleri, e. Bir metnin planlarını çıkarabilmeleri, f. Okudukları bir parçayı ezbere kaçmadan anlatabilmeleri, g. metinlerin türlerini tanıyabilme ve ayırabilmeleri; kısaca, işlenmiş ya da işlenmemiş metinlerin içerik, şekil ve dil yönünden açıklayabilmeleri ölçülür.

9. Yazılı anlatımda öğrencilerin yazılarında şu öğeler aranmalıdır: a. Duygu, düşünce ve tasarıları; b. Olaylara bakış açısı (konuyu, amaçlarına göre, olay, düşünceler, sebep-sonuç ilişkileri, duygular vb. değişik açılardan ele almak); c. Olaylar, gözlemler, izlenimler, ç. Plan ve anlam bütünlüğü, d. Anlatımda tabiilik, duruluk, e. Dilde doğruluk, uygun kelimelerin seçilmesi, yerinde kullanılması, cümle kuruluşunda doğruluk); f. Yazının ve noktalama işaretleri, g. Yazının sayfaya iyi yerleştirilmesi.

10. Öğretmen zaman zaman yazılı yoklamaları, birkaç örnek üzerinde ve öğrencilerle birlikte değerlendirilebilir.

11. Ödevler, öğrencilere ortak konular şeklinde olmaktan çok, bireysel ve kişisel bir şekilde verilmeli, konular seçilirken öğrencilerin özellikleri, ihtiyaçları, gözönüne alınmalıdır.

12. Ayrıca, ödevlerin düzeltilmesi, ders sırasında, usulüne uygun olarak, sınıfça ya da bireysel olarak yapılabilir.

BU DERGİDEKİ KANUNLAR, KARARLAR VE TAMİMLERLE DİĞER YAZILAR TARAFIMIZDAN OKUNMUŞTUR

1	12	23	34	45
2	13	24	35	46
3	14	25	36	47
4	15	26	37	48
5	16	27	38	49
6	17	28	39	50
7	18	29	40	51
8	19	30	41	52
9	20	31	42	53
10	21	32	43	54
11	22	33	44	55

YILLIK ABONESİ 600 LİRADIR. ABONE TUTARI, MUHASEBE MÜDÜRLÜKLERİ SAYMANLIĞI ÇEŞİTLİ GELİRLER FASLINA YATIRILARAK VEZNE ALINDI MAKBUZUNUN ASLI MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI YAYIMLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜNE GÖNDERİLMELİDİR.

MİLLÎ EĞİTİM BASIMEVİ — İSTANBUL